ANITKABİR DERGİSİ

YIL 21 • Sayı: 81

NİSAN 2021

**"Dalgalan sen de şafaklar gibi ey nazlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl."**

"Bu marşın istiklal davamızı anlatış yönünden büyük anlamı vardır. Benim en beğendiğim parçası da şudur:
'Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyet,
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklal.'
Benim bu milletten, daima hatırlamasını istediğim dizeler işte bunlardır. Hükümetin en üst kademelerinden en alt kademesine kadar herkes bu şiiri kabullenmiş, ayakta alkışlamıştı."

Mustafa Kemal ATATÜRK

KAYNAK: M. Nalbantoğlu, İstiklal Marşımızın Tarihi, Cem Yayınları, İstanbul, 1964, s. 7.

ANITKABİR DERGİSİ
YIL: 21 - SAYI: 81 NİSAN 2021

Atatürkçü dünya görüşünü yaymak ve
Anıtkabir'i tanıtmak amacıyla üç ayda bir yayımlanır.

ANITKABİR DERNEĞİ Adına İmtiyaz sahibi:
E. Tuğgeneral Şadi ÖNER

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Dr. Ali GÜLER

Yayın Kurulu:
E. Tuğg. Şadi ÖNER
Prof. Dr. Seçil Karal AKGÜN
Prof. Dr. Bige SÜKAN
Prof. Dr. Lütfü ÇAKMAKÇI
Prof. Dr. Birsen GÖKÇE
Prof. Dr. Oğuz AYTEPE
E. Tuğg. M. Tevfik BEDÜK
Yrd. Doç. Dr. Ali GÜLER
Dr. A. Güneyt KÜSMEZ
Güneş MÜFTÜOĞLU
Bora ÖNCÜ

Dergiyi Yayına Hazırlayan:
Anıl Ece Ercan NAMLI

Yönetim Yeri:
Turgut Reis Caddesi
Arzu Apt. No: 3/5
Tandoğan / ANKARA
Tell: 0 (312) 213 16 58
Faks: 0 (312) 222 72 06
e-posta: anitder@ttmail.com

Anıtkabir Komutanlığı
0 (312) 231 18 61
0 (312) 231 52 80

Dergide yayımlanan yazılar, yazarların düşünceleridir.
Gönderilen yazılar, basılsın veya
basılmasın iade edilmez. Anıtkabir Derneği veya
Anıtkabir Komutanlığı sorumlu tutulamaz.
Dergimiz Basın Ahlak Yasalarına uymayı taahhüt eder.

Yıllık Abonelik Bedeli 24 TL.
Yayın Türü: Süreli-Yayın
Basım Tarihi / Yeri: NİSAN 2021 / ANKARA

Yapım:
Yorum Basın Yayın Sanayi Ltd. Şti.
Başkent Organize Sanayi Bölgesi
Recep Tayyip Erdoğan Bulvarı No: 12
Maliköy Sincan 06909 Ankara / Türkiye
Tell: 0 (312) 395 21 12 Faks: 0 (312) 394 11 09
info@yorummatbaa.com
www.yorummatbaa.com

İÇİNDEKİLER

2 Sunuş

2 Anıtkabir'i Ziyaret Eden Resmi Heyetler

8 Dr. Ali GÜLER, Milli Mücadele'de Mehmet Akif ve 100.Yılında İstiklal Marşı

20 Prof. Dr. Oğuz AYTEPE, Atatürk ve Köy Enstitüleri

23 Orhan KÖKSAL, Türk Tayyare Cemiyetinin Kuruluş Amacı ve İlk Faaliyetleri

27 Özen TOPÇU, Atatürk, Türk Gençliği, Gençliğine Güvenin Kaynakları

34 Batuhan GÜLDİKEN, Atatürk Mucizesi ve Devrimler Ülkesi Türkiye

37 Ali Cenkay KÜSMEZ, Atatürk'te Bilimsel Düşüncenin Esasları

40 Prof. Dr. Seçil Karal AKGÜN, Barışçı Milliyetçilik

45 Atatürk ve Çocuk

46 Objektife Takılanlar

51 Mutluluklarını Atatürk'le Paylaşanlar

56 Anıtkabir Dergisi'nde Yayımlanacak Yazılarla İlgili Esaslar

ANITKABİR DERGİSİ ABONELİĞİ
Anıtkabir Dergisine abone olmak isteyenlerin; yıllık (4 sayı için) 24 TL'lik abone ücretini aşağıdaki hesap numaralarından birine yatırmaları ve telefon numaraları dâhil adreslerini tarafımıza bildirmeleri gerekmektedir.
Tel: 0 (312) 213 16 58
E-posta: anitder@ttmail.com; bilgi@anitkabir.com
ANITKABİR DERNEĞİ İKTİSADİ İŞLETMESİ
POSTA ÇEKİ HESAP NO: 604 61 34
TÜRKİYE İŞ BANKASI BEŞEVLER IBAN NO: TR05 0006 4000 0014 2190 9090 90

Değerli okurlar,

Önemli bazı tarihi olaylar ve gelişmelerle ilgili değerlendirmelerimizi, düşünce ve duygularımızı paylaştığımız yeni bir sayı ile sizlerle birlikteyiz.

İçerisinde bulunduğumuz dönemde İstiklal Marşımızın kabulünün 100. Yıldönümünü kutlamanın gururunu yaşıyoruz.

Dergimizde yer alan Dr. Ali GÜLER'in, **"Milli Mücadele'de Mehmet Akif ve 100. Yılında İstiklal Marşı"** başlıklı makalesinde; Mehmet Akif'in Milli Mücadeleye katılışı, İstiklal Marşı'mızın yazılmasını ve kabulünü,

Prof. Dr. Oğuz AYTEPE'nin, **"Atatürk ve Köy Enstitüleri"** konulu makalesinde, Köy Enstitülerinin düşünsel altyapısı, kuruluşu, amacı ve kapatılmasını,

Orhan KÖKSAL'ın, **"Türk Tayyare Cemiyetinin Kuruluş Amacı ve İlk Faaliyetleri"** başlıklı makalesinde, yurt savunması için önemli bir unsur olan hava gücünün gelişimine yönelik, Türk Tayyare Cemiyetinin kuruluşu ve faaliyetlerini,

Genç bakış bölümünde, Özen TOPÇU'nun, **"Atatürk, Türk Gençliği, Gençliğe Güveninin Kaynakları",** Batuhan GÜLDİKEN'in, **"Atatürk Mucizesi ve Devrimler Ülkesi Türkiye"**, Ali Cenkay KÜSMEZ'in, **"Atatürk'te Bilimsel Düşüncenin Esasları"** konularındaki yazıları ve,

Geçmişten seçmeler bölümünde, Prof. Dr. Seçil Karal AKGÜN'ün 36 yıl önce (1985 yılında) yayımlanan, **"Barışçı Milliyetçilik"** konulu makalesi ile okurlarımızın zihninde geçmiş ile günümüz arasında bağlantı kurulmasını ve günümüzle mukayese edilebilinmesini sağlamaya çalıştık.

Değerli Okurlar,

Pandemi şartlarına rağmen, Atatürk ve Anıtkabir'e daha faydalı olabilmek için gösterdiğimiz çabalarla, hem dernek faaliyetlerini, hem de dergimizi en iyi düzeyde devam ettirdiğimize inanıyoruz. Sizlerden aldığımız olumlu geri dönüşler ve yorumlardan da bu düşüncemizi paylaştığınızı sevinerek öğreniyoruz.

Bize verdiğiniz destek için Anıtkabir Derneği adına siz okurlarımıza sonsuz teşekkürlerimizi sunarken, pandeminin yarattığı olumsuzlukların son bulmasını temenni ediyor, ulusumuza birlik, sağlık ve huzur diliyoruz. Saygılarımızla…

Şadi ÖNER
(E) Tuğgeneral
Anıtkabir Derneği Başkanı

Anıtkabir'i Ziyaret Eden Resmi Heyetler

16.02.2021 - TÜRK HAVA KURUMU KAYYUM HEYETİ BAŞKANI CENAP AŞÇI VE BERABERİNDEKİLERDEN OLUŞAN HEYET

16.02.2021

"Gökleri korumayanlar, yeraltından ona ulaşamazlar" diyerek hareketliliği gelecekte ki hedefleri 96 yıl süreceklerini bizlere göstermiş olan Türk Hava Kurumu'nun 96'ncı kuruluş yıldönümünde büyük bir onur ve derin saygıyla huzurunuzdayız.

Kahramanlığı ve bağımsız sokak dünyaya nam salmış eşsiz bir kurtarıcılar ve adalet adamları mirasından olarak, Cumhuriyetten sadece 16 ay sonra kuruluş olduğumuz bu kurumun, onu verdiğiniz önemin bilincinde büyük bir özen ve özveri ile kutsal vatanımızın ve asil milletimizin hizmetine devam ediyoruz.

Ruhun şad olsun.

Cenap Aşçı
THK Kayyum Heyeti Başkanı

18.02.2021 - AZERBAYCAN CUMHURİYETİ BAŞBAKANI ALİ ESEDOV VE BERABERİNDEKİLERDEN OLUŞAN HEYET

18.02.2021

Türkiyə Cümhuriyyətinin qurucusu, Türk dünyasının böyük sərkərdəsi Ulu Mustafa Kamal Atatürkün məzarını ehtiramla ziyarət edərək onu rəhmətlə anırıq.

Mustafa Kamal Azərbaycan xalqının qəlbində böyük iz buraxmışdır.

Azərbaycanlılar Ulu Mustafa Kamal Atatürkün əziz xatirəsini daima ən böyük rəğbət və sayğı ilə yad edəcəklər.

Əli Əsədov
Azərbaycan Respublikasının Baş naziri

Anıtkabir'i Ziyaret Eden Resmi Heyetler

23.02.2021 - TÜRKMENİSTAN DIŞİŞLERİ BAKANI RAŞİD MEREDOV VE BERABERİNDEKİLERDEN OLUŞAN HEYET

28-nji fewral 2021 ý.

Türkmenistanyň we bitarap Türkiýe Respublikasyny ussatlandyryjy Mustafa Kemal Atatürkiň gaýtalanmazlygyna ully hormatymy beldirýärin!

Bu ully Lider döwletlerimiz düzülmeginde, döwletçilligimiziň berkidilmeginde we daşky arenasynda mynasyp orunyny almagynda şeýle işleri amala aşyrdy.

Mustafa Kemal Atatürkiň öz ýurdunyň parahatçylygy, howpsuzlygy we ösüşi ully gaýrat çekmegi uçurumda alyp barar-işleri we Türk jemgyýetiniň döwrebap medeniýetiniň derejesine çykarylmagy bilen bir şeýle hyzmatlary Türk halkynyň aýnasynda baky galar!

Türkmenistanyň Ministrler Kabinetiniň Başlyklaryň Orunbasary, Daşary işler Ministri

Raşid MEREDOW

12.03.2021 - ANKARA TIP FAKÜLTELERİ DEKAN VE DEKAN YARDIMCILARI ANKARA TABİB ODASI YÖNETİMİ VE BERABERİNDEKİLERDEN OLUŞAN HEYET

Yüce Atatürk,

Biz Cumhuriyet'in başkenti Ankara'da hekim yetiştiren Tıp Fakültelerinin dekan ve dekan yardımcıları olarak 14 Mart 1919'un "tam bağımsızlık" ruhuyla buluşmaktayız.

Covid-19 pandemisi nedeniyle yitirdiğimiz meslektaşlarımız da anıtları ile aramızdalar.

Bizler halk sağlığını gözetecek genç neslin Türk hekimlerini yetiştirecek ve daima "mirasına akıl ve bilimdir" diyebilmenizin tanıkı olacağız.

Ankara Tıp Fakülteleri Dekan ve Dekan Yardımcıları
Ankara Tabip Odası Yönetimi adına
Prof. Dr. Yücel AKAR
TOBB-ETÜ Tıp Fakültesi Dekanı

12. Mart. 2021

Anıtkabir'i Ziyaret Eden Resmi Heyetler

13.03.2021 - KARA HARP OKULU KOMUTANI GÜLTEKİN YARALI VE BERABERİNDEKİLERDEN OLUŞAN HEYET

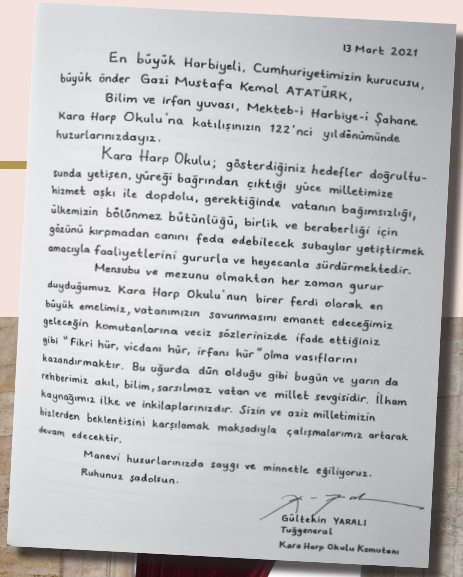

13 Mart 2021

En büyük Harbiyeli, Cumhuriyetimizin kurucusu, büyük önder Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK,

Bilim ve irfan yuvası, Mekteb-i Harbiye-i Şahane Kara Harp Okulu'na katılışınızın 122'nci yıldönümünde huzurlarınızdayız.

Kara Harp Okulu; gösterdiğiniz hedefler doğrultusunda yetişen, yüreği bağrından çıktığı yüce milletimize hizmet aşkı ile dopdolu, gerektiğinde vatanın bağımsızlığı, ülkemizin bölünmez bütünlüğü, birlik ve beraberliği için gözünü kırpmadan canını feda edebilecek subaylar yetiştirmek amacıyla faaliyetlerini gururla ve heyecanla sürdürmektedir.

Mensubu ve mezunu olmaktan her zaman gurur duyduğumuz Kara Harp Okulu'nun birer ferdi olarak en büyük emelimiz, vatanımızın savunmasını emanet edeceğimiz geleceğin komutanlarına veciz sözlerinizde ifade ettiğiniz gibi "Fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür" olma vasıflarını kazandırmaktır. Bu uğurda dün olduğu gibi bugün ve yarın da rehberimiz akıl, bilim, sarsılmaz vatan ve millet sevgisidir. İlham kaynağımız ilke ve inkılaplarımızdır. Sizin ve aziz milletimizin bizlerden beklentisini karşılamak maksadıyla çalışmalarımız artarak devam edecektir.

Manevi huzurlarınızda saygı ve minnetle eğiliyoruz.

Ruhunuz şadolsun.

Gültekin YARALI
Tuğgeneral
Kara Harp Okulu Komutanı

Anıtkabir'i Ziyaret Eden Resmi Heyetler

16.03.2021 - MKE YÖNETİM KURULU BAŞKANI YASİN AKDERE VE BERABERİNDEKİLERDEN OLUŞAN HEYET

Yüce Önder Atatürk,

568 yıl önce Tophane-i Amire olarak temelleri atılan ve günümüzde Makina ve Kimya Endüstrisi adı altında faaliyetlerini sürdürüren Kurumumuzun kuruluşunun 71. yıl dönümünde huzurunda olmaktan onur duyuyoruz.

Türk Silahlı Kuvvetlerinin başarılarında önemli katkılar sağlayan ve ülke savunma sanayisinde kadim bir yeri olan Kurumumuz, savunma sanayimiz için daima öncü, yenilikçi ve kaliteli ürünler ortaya koymanın bilinciyle hareket etmektedir.

Ülkemize yöneltilebilecek iç ve dış tehditlere, özellikle son yıllarda sınır ötesinde tehdit unsuru oluşumlara karşı aktif olarak kullanılan silah ve mühimmatta yönelik üretim faaliyetlerimizi büyük bir azimle sürdürmekteyiz.

Teknolojinin büyük bir hızla geliştiği bir dünyada, gelecekteki teknolojilerinin bugünden takip edilmesi ve üretimlerimize yansıtılması ana hedeflerimizdendir.

Bu hedef doğrultusunda Ar-Ge çalışmalarına hız veren Kurumumuz TSK'ya, güvenlik güçlerimize ve aziz milletimize geçmişte olduğu gibi gelecekte de en büyük desteği şanımla vermeye devam edecektir.

Tüm bağıldığımızla önünde minnet, şükran, saygıyla eğiliyoruz. Ruhun şad olsun.

Yasin AKDERE
MKE Kurumu
Yönetim Kurulu Başkanı
Genel Müdür

16.03.2021 - SLOVAKYA DIŞİŞLERİ BAKANI IVAN KORCOK VE BERABERİNDEKİLERDEN OLUŞAN HEYET

16.03.2021

At Anitkabir, a person is being drawn into contemplation, of which ideas and deeds might withstand the test of time. On the occasion of my visit to the Republic of Turkey, I have the honour to pay respect to the founder of the Republic of Turkey, a great son of his nation Mustafa Kemal Ataturk, and his legacy.

Minister of Foreign and European Affairs
Ivan Korčok

Anıtkabir'i Ziyaret Eden Resmi Heyetler

18.03.2021 - ANKARA VALİSİ VASİP ŞAHİN VE BERABERİNDEKİLERDEN OLUŞAN HEYET

Aziz Atatürk, 18.03.2021

Bundan 106 yıl önce, öndertliğinizde yazılan Çanakkale Destanı'nın yıl dönümünü milletçe büyük bir coşkuyla idrak etmek ve bu destanın kahramanları olan aziz şehitlerimizi anmak üzere huzurunuzdayız.

Çanakkale Savaşları, milletimizin hafızasında hatırası hep taze kalan, üzerinden geçen yıllara rağmen hâlâ coşkuyla anılan büyük bir zafer, kahramanlık ve mücadele örneğidir.

Çanakkale'de düşmana siper edilen gövdeler, İstiklal mücadelesinin fitilini ateşlemiş, son milli Türk devletinin kuruluşunun da yolunu açmıştır.

Tüm dünya bilmedir ki tarih boyunca nice fedakârlıklarla nice kadirler atlatan yüce Türk milleti, dün olduğu gibi bugün ve gelecekte de vatanın bölünmez bütünlüğü söz konusu olduğunda her türlü fedakârlığı yapmaya hazırdır.

Milletimizin "Çanakkale Geçilmez!" sözünü bütün dünyaya ezberlettiği büyük kahramanlık destanının 106. yılında, şahsınızda tüm gazilerinizi ve aziz şehitlerimizi rahmet ve minnetle yâd ediyoruz.

Ruhunuz Şad Olsun.

Vasip Şahin
Ankara Valisi

MİLLİ MÜCADELE'DE MEHMET AKİF VE 100. YILINDA İSTİKLAL MARŞI

Dr. Ali GÜLER[1]

Akif'i Ankara'ya Kim Çağırdı?

İstanbul'daki bu bunalımlı günlerden birinde Mehmet Akif'in Çengelköy'deki evinin kapısı çalınır. Kapıyı açanlar Akif'i görmek için geldiğini söyleyen otuz yaşlarında, uzunca boylu, halinden ve davranışlarından subay olduğu anlaşılan ziyaretçiye, "kim diyelim" diye sorarlar. Meçhul ziyaretçi ismini söyler ve "*Akif Bey beni tanımaz, arkadaşlarından biri, yazdığı mektubu bana götürüver dedi de…*" şeklinde karşılık verir. Meçhul ziyaretçi bir evin odasında Akif'le baş başa yirmi beş dakika kadar görüştükten sonra çıkar.[2]

M. Ertuğrul Düzdağ ise; "*nihayet İstanbul'da hizmet imkânı kalmadığını gören Akif Bey, o sırada dergiye gelen Trabzon Mebusu Ali Şükrü Bey'in 'Heyet-i Temsiliye' adına kendisini Ankara'ya davet etmesi üzerine itibarlı ve yüksek maaşlı işini ve ailesini bırakarak, 10 Nisan 1920 tarihinde gizlice Ankara'ya doğru yola çıkmış…*" diyerek, Akif'i Ali Şükrü Bey'in Ankara'ya davet ettiğini belirtmektedir.[3]

M. Akif, bu olaydan birkaç gün sonra 1920 yılı Nisan ayının ilk günlerinde İstanbul'dan ayrılmadan önce (muhtemelen 9 Nisan 1920) Eşref Edip ile Ömer Rıza Doğrul'a; "*Artık burada duracak zaman değildir, gidip çalışmak lazım. Bizim tarafımızdan halkı tenvire (aydınlatmaya) ihtiyaç varmış. Çağırıyorlar. Mutlaka gitmeliyiz. Ben yarın Ankara'ya hareket ediyorum. Hiç kimsenin haberi olmasın. Sen de idarehanenin işlerini derle topla, Sebilürreşat klişesini de al, arkamdan gel. Meşihat'takilerle de (Şeyhülislâmlık) temas et, Harekât-ı Milliye aleyhine bir halt etmesinler.*" dedi.[4]

D. Mehmed Doğan, "*Mehmed Âkif'in İstanbul'dan ayrılmadan önce Eşref Edip'e söyledikleri arasında iki husus dikkati çekmektedir:*" diyerek ilk husus olarak "*Ankara'ya çağrılması. Çağıran kimdir? Bu belirtilmiyor. Ancak sebebi açıklanıyor: 'Bizim tarafımızdan halkı tenvire ihtiyaç varmış.' Nitekim Ankara'ya gelir gelmez Konya'ya gönderiliyor.*"[5] demektedir.

İlk defa tarafımızdan yayımlanan bir arşiv belgesi[6] ile bu konudaki muğlak durum ortadan kalkmıştır. Mehmet Akif'i Ankara'ya çağıran Heyet-i Temsiliye Reisi Mustafa Kemal Paşa'dır. M. Kemal Paşa tarafından 8 Nisan 1920 günü İstanbul Heyet-i Merkeziye Teşkilatı'ndan Zafer Bey'e hitaben yazılan bir şifre telgrafın 10. ve son maddesinde, "*burada ulemaya ihtiyaç vardır. Ali Beyle görüşülerek Hoca Fatin, Şair Mehmet Akif Efendilerin ve sair tensip edileceklerin (uygun görülecek-lerin) sür'at-i sevkleri*"[7] talimatıyla Mehmet Akif, yakın arkadaşı Fatin (Gökmen) Hoca ile birlikte Ankara'ya çağrılmıştır.

Bu belgede Mustafa Kemal Paşa'nın talebini ilettiği "Zafer" kod adını kullanan kişi ise meşhur gazeteci-yazar Hıfzı Topuz'un babası Ahmet Rami Topuz (ölümü: 1944) Bey'dir. Milli Mücadele döneminin istihbarat kuruluşları olan Karakol Cemiyeti ve o lağvedildikten sonra yerine kurulan Mim Grubu içerisinde çalışmıştır. A. Rami Bey, Refik İsmail (Kakmacı) Bey ile irtibat halindeydi. Kartal'da kasabadan yarım saat uzaklıkta bir çiftlikte yaşayan Ahmet Rami Bey'in görevi, işgal altındaki İstanbul'daki olayları, gelişmeleri Ankara'ya bildirmek ve oradan gelecek talimatları İstanbul'daki

---

1 Dr. Öğretim Görevlisi Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü (Yarı Zamanlı)

2 Mehmet Çetin, Mehmet Cemal Çiftçigüzeli," Mehmet Akif Ersoy Albümü", M. A. Ersoy Fikir ve Sanat Vakfı Yayınları, Ankara, 2002, s. 29.

3 M. Ertuğrul Düzdağ, "Mehmet Akif Ersoy", Mehmet Akif Ersoy, Safahat, Neşre Hazırlayan: M. E. Düzdağ, TDV., Yayınları, 9. Baskı, Ankara, 2013, s. 29.

4 Eşref Edip, Mehmet Akif (Hayatı ve Eserleri), C: I., 2. Baskı, İstanbul, 1962, s. 139. M. Çetin, M. C. Çiftçigüzel, a. g. e., s. 29.

5 D.Mehmet Doğan, Camideki Şair Mehmed Âkif, 4. Baskı, Yazar Yayınları, Ankara, 2009, s. 44.

6 Ali Güler, "Mehmet Akif'i Ankara'ya Gazi Mustafa Kemal Paşa Çağırdı, İşte Belgesi,"Düşünce ve Tarih Dergisi, Sayı:3,(Aralık 2014), s.67.

7 Genelkurmay ATASE Arşivi, Belge: 29-96ac.

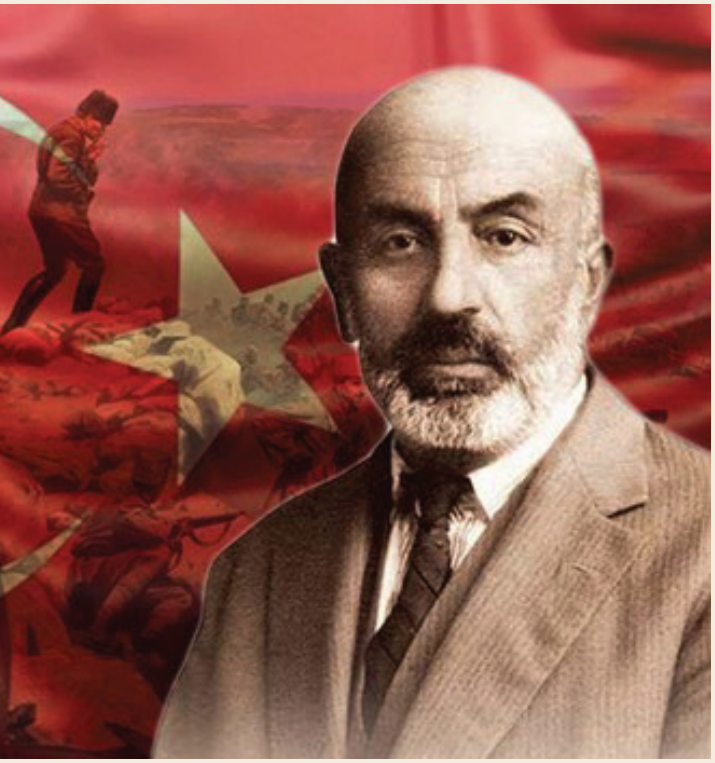

ilgililere iletmekti. Şifreli telgrafları genellikle Kartal Telgraf Müdürü vasıtası ile Ankara'ya gönderiyordu. Kartal ve Tuzla telgraf müdürleri samimi dostlarıydı. Ahmet Rami Bey'in ikinci bir görevi de İstanbul'dan Anadolu'ya geçecek olan insanlara yardımcı olmaktı. Onun Kartal'daki çiftlik evi geçiş güzergâhında önemli bir duraktı. Ahmet Rami Bey, akşamüzeri köşkünde toplananlara at temin eder, gece yarısından sonra kendisi de onlara eşlik ederek Samandıra'ya kadar götürür ve "Oğuz" kod adlı Yenibahçeli Şükrü Bey'e teslim eder, sabaha karşı evine dönerdi.[8]

Akif Ankara'ya Nasıl Geldi?

Mehmet Akif, Mustafa Kemal Paşa'nın 8 Nisan 1920 günlü çağrı talimatından iki gün sonra 10 Nisan 1920 sabahı, namazı kıldıktan sonra ailesiyle vedalaştı ve 12 yaşındaki oğlu Emin ile birlikte İstanbul'dan ayrıldı. Oğlu Emin'in anlattığına göre bu yolculuğun ayrıntıları şöyledir:

Akif ve oğlu Emin, ailesiyle vedalaştıktan sonra Çengelköy'den Üsküdar'daki Karacaahmet Mezarlığı'na kadar yürüyerek gelmişler, burada bir faytonda kendilerini bekleyen Ali Şükrü Bey'le (Trabzon Milletvekili) Kısıklı üzerinden Alemdağı'na, oradan da Milli Mücadele yanlılarının toplandığı bir çiftliğe (muhtemelen Göz Doktoru Esat Paşa'nın Baltacı Çiftliği veya Kartal'da Ahmet Rami Topuz Bey'in çiftliği) geçmişlerdir. Oradan bir süvari refakatinde atla yola devam ettikten ve geceyi bir köyde geçirdikten sonra ertesi gün İzmit Adapazarı arasında Kuvayı Milliyecilere silah taşıyan bir kafileye katılmışlardır. Geyve yakınlarında karşılaştıkları Kuşçubaşı Eşref ve Yenibahçeli Şükrü Bey'le birlikte kafileden ayrılarak demiryolundan dekovil ile Eskişehir'e oradan da trenle Ankara'ya gelmişlerdir.[9]

Yine ilk kez tarafımızdan yayımlanan arşiv belgelerinden[10], Mehmet Akif'in Ankara yolculuğu hakkında, oğlu Emin Bey'in eksik bıraktığı bazı ayrıntıları öğreniyoruz. Mehmet Akif ve arkadaşlarının Ankara yolculuğunun devam ettiği 17 Nisan 1920 tarihli bir belgede Akif ve arkadaşlarının 17 Nisan 1920 günü Kuşçalı'dan Geyve'ye hareket ettikleri görülmektedir. Mustafa Kemal Paşa 17 Nisan 1920'de İstanbul Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Heyet-i Temsiliyesi adına Havali Komutanı Oğuz Bey (Yenibahçeli Şükrü)'den Kuşcalı vasıtasıyla, "*İstanbul'dan gelenlerden orada kalanların kimler olduklarının işarını*"[11] (bildirilmesini) istemiştir.

Havali Komutanı Oğuz (Yenibahçeli Şükrü), aynı gün Mustafa Kemal Paşa'ya konumuzla ilgili birçok ayrıntıyı içeren şu cevabı vermiştir:

"*Endaht Mektebi'ne (Atış Okulu) ait sekiz bomba topu, yüzü mütecaviz mermisi ve yedi mitralyözle Dersaadet'ten (İstanbul'dan) gelen esliha (silah) sandıkları Eşref Bey'e teslim edilerek Bolu istikametine hareket etmiştir. Bilahare zat-ı devletlerinden gelen şifreler Eşref Bey'e verilememiştir.*

14 Akşamı Bulgar Sadık çetesi kırk mekkareyle (at, deve, katır gibi bir yük hayvanı) Maltepe Endaht Mektebi'ne (Atış Okulu'na) giderek seksen sandık cephane ve daha sair şeyler alarak dün buraya vasıl olmuştur. Bugün Geyve'ye hareket eden mumaileyhe (adı geçene) Şair Mehmet Akif Bey, Trabzon mebusu Ali Şükrü Bey, Kütahya mebusu Ragıp Bey, Soysallıoğlu İsmail Bey ile Lahey Şehbenderi Ferid Halid Bey ve evvelce Eşref Bey'le de Eczacı Hulusi Bey, Kadıköy Daire Müdürlüğü'nden mazul (azledilmiş) Rıfat Bey, Nuri Bey, Hamdullah Suphi Bey'in biraderi Kerim Bey, Binbaşı Çolak İbrahim Bey, İhtiyat Zabiti Halil Beyler hareket etmişlerdir. Bu akşam Fevzi ve yarın akşam da vürud edecek (gelecek) Yakup Şevki ve Nurettin Paşaların hareketlerini ayrıca arz edeceğim. Menzil vazifesi emr-i alileri üzere icra edilecektir. Yalnız fırkanın bir an evvel vazifesini deruhte etmesi emir buyurmaklığınızı istirham ederim. Havali K. OĞUZ"[12]

Bu belgedeki bilgiler, şimdiye kadar Emin Bey'in anlatımlarından hareketle anlatılan bazı konuları netleştirmiştir. Bir defa Akif'in bu seyahati Kuvayı Milliye'nin İstanbul-Ankara hattındaki teşkilatları tarafın-

8 Hıfzi Topuz, Bana Atatürk'ü Anlattılar, 14. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2020, s. 172-180.

9 M. E. Düzdağ, a. g. m., s. 30. M. Çetin, M. C. Çiftçigüzel, a. g. e., s. 30. D. M. Doğan, a. g. e., s. 67. Y. Çağbayır, İstiklâl Marşı'nın Tahlili, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 13. Baskı, Ankara, 2003, s. 221.

10 Ali Güler, "Yeni Arşiv Belgelerinin Işığında Mehmet Akif'in Ankara'ya Gelişi ve İlk Günleri", Devlet Dergisi, Yıl:11, Sayı:452,(Mart-Nisan 2014), s.11.

11 Genelkurmay ATASE Arşivi, Belge: 29-116

12 Genelkurmay ATASE Arşivi, Belge 29-116aa

dan organize edilmiştir. Mustafa Kemal Paşa Ankara'dan yolculuğu takip etmektedir. Akif'in silah taşıyan bir kafileye rastlayarak ona katıldığı ifadesi eksiktir. Bu kafile Bulgar Sadık Bey'in "Çetesi/Birliği"dir. Akif ve diğer yolcular bunlarla birlikte Ankara yoluna devam ettirilmişlerdir.

Oğlu Emin'in hatıralarında söylediklerinden anlaşıldığına göre, Mehmet Akif ile Ali Şükrü Bey Ankara'ya Meclis'in açılışının ertesi günü (24 Nisan 1920) öğle sıralarında varmışlardır. Meclis'in 24 Nisan Cumartesi günü yapılan ikinci toplantısının, öğleden sonra üçte başlayan üçüncü celsesinde, Trabzon Mebusu Ali Şükrü Bey'in, müzakereler sırasında söylediği birkaç cümlenin zapta geçmiş olduğu görülmektedir.[13]

Tren öğleye doğru Ankara'ya geldi. Trabzon Milletvekili Ali Şükrü Bey, Mehmet Akif ve oğlu Emin bir yaylı arabaya binerek TBMM'nin önüne geldiler. Akif, Emin'e "sen burada otur" diyerek Meclis'in yanındaki Millet Bahçesi'ni gösterdi. Tam o sırada Meclis Başkanı Mustafa Kemal Paşa, başındaki siyah kalpağıyla gözüktü. Yanında Erzurum Milletvekili Gözübüyükzade Ziya Hoca ve iki üç kişi daha vardı. Yanlarına gelen Mustafa Kemal Paşa, önce Ali Şükrü Bey'in elini sıkarak hoş geldiniz dedi. Sonra Akif'e iltifat etti ve "*Sizi bekliyordum efendim, tam zamanında geldiniz. Şimdi görüşmek kabil olmayacak, ben size gelirim*" dedi.

Mehmet Akif'in Ankara'ya gelişi Ankara'da ciddi bir heyecan yaratmış, büyük bir moral kaynağı olmuştur. 28 Nisan 1920 tarihli Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi'nde Akif'in gelişi şu şekilde anlatılmaktadır: "*İslam Şairi Akif Bey- Pek duygusal ve yüce İslâm şairi Mehmet Akif Bey de İstanbul'dan çıkarak birkaç gün evvel Ankara'ya gelmiştir. Şairlik ilhamlarının esas kaynağı özellikle dini korumak, yüceltmek ve vatan sevgisinde olan bu güzide İslâm şairi, bir seçkin kişidir. Milletin giriştiği vatan mücadelesi, İslam şairi Mehmet Akif Bey'in şerefli hizmetlerinden pek çok feyz ve kudret alacaktır. İslam'ın bilge şairinin önümüzdeki Cuma günü halka bir vaaz vereceğini memnuniyetle haber aldık.*" Gazete haberiyle duyurulmuştur. Nitekim Akif Ankara'ya gelişinden 6 gün sonra 30 Nisan 1920 Cuma günü Hacı Bayram Camisinde halka hitap etmiştir.[14]

Akif Burdur Milletvekili Seçiliyor

Mehmet Akif, Mustafa Kemal Paşa'nın istifa eden bir mebus namzedinin yerine kendisinin yazılmasını istemesi üzerine Burdur Milletvekili seçilmiştir. Ankara'ya 24 Nisan'da gelmiş olan Akif Bey'in namzet yazılması, Paşa'nın 29 Nisan 1920 tarihli bir telgrafı ile Burdur'un bağlı bulunduğu Konya Vilayeti Vali Vekili Kolordu Kumandanı olan Albay Fahrettin Altay Bey'e bildirilmiştir. Burada yapılan seçim sonucunda en fazla oyu Akif Bey almıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın Fahrettin Altay'a yazdığı telgrafın tam metni şu şekildedir:

"*Ankara, 29 04.36*

Konya'da 12. K. K. Fahrettin Bey Efendi'ye,

İstifasında musır bulunan (ısrar eden) Burdur livası Büyük Millet Meclisi azasından ve Ahz-ı Asker Reisi (Asker Alma Şube Başkanı) Miralay İsmail Bey Efendi'nin yerine liva-yı mezkûr Büyük Millet Meclisi azasından Ankara'da bulunan Şair Mehmet Akif Efendi'nin intihabının (seçilmesinin) temin ve neticenin iş'ar buyrulmasını (bildirilmesini) rica ederim.

Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal (imza)"[15]

Mehmet Akif Ersoy'un, 8 Temmuz 1920'de Burdur milletvekili olduğu kesinleşmiştir. Akif Bey bu arada 5 Haziran 1920'de Biga milletvekili olarak da seçilmiş bulunuyordu. Aynı anda iki yerden milletvekili olamayacağı için Akif, 18 Temmuz 1920'de Biga milletvekilliğinden istifa etmiş ve TBMM'nde Burdur milletvekili olarak görev yapmıştır.[16]

Akif Ankara'da Nerede Kaldı?

Araştırmalarda genellikle Akif'in Ankara'da "*Taceddin Dergâhı'nda misafir edildiği*"[17] belirtilmektedir. Halbuki Ankara'ya gelen Akif, önce kendisini garda karşılayan Akavanzade Tevfik Bey'in (Çiftdoğan) evinde misafir edilmiştir. Sonra Taceddin-i Veli Camisinin "imam evi"ne yerleşmiştir. Zaten Tevfik Bey Taceddin-i Veli Camisinin imamıdır. Kendisi evinde ikamet ettiği için boş duran imam evini, evinden eşyaları getirerek Akif için düzenleyen de Tevfik Bey ve ailesidir.[18]

Yakın arkadaşı Eşref Edip'in anlattığı şekliyle kaldıkları evi ve ortamını şu şekilde anlatıyor: "*Ufak bir köşk gibi muntazam yapılmış, içi dışı boyalı. Döşenip dayanmış; güzel ve geniş bir bahçesi var. Türlü türlü meyveler… Önünde bir şadırvan; şarıl şarıl sular akıyor. Üstat Ankara'daki bütün şiirlerini, İstiklal Marşı'nı hep bu Dergâh'ta yazmıştır… Hele İstiklal Marşı kabul edildikten sonra Dergâh'ta çok samimi bir tören yapıldı. Üstadın*

13 M. Ertuğrul Düzdağ, "Mehmet Akif Ersoy", Mehmet Akif Ersoy, Safahat, Neşre Hazırlayan: M. E. Düzdağ, TDV. Yayınları, 9. Baskı, Ankara, 2013, s. 30-31.

14 A.Güler a.g.m. Mehmet Çetin, Mehmet Cemal Çiftçigüzeli," Mehmet Akif Ersoy Albümü", M. A. Ersoy Fikir ve Sanat Vakfı Yayınları, Ankara, 2002, s. 30.

15A.Güler a.g.m. Genelkurmay ATASE Arşivi, Belge 23-45 (1). Akif'in Milli Mücadele Dönemi'ndeki faaliyetleri, özellikle TBMM.ndeki çalışmaları için bakınız: C. Eraslan, "Milli Mücadelede Mehmet Akif ve Akif'in Ankara Günleri", Vefatının 75. Yılında Uluslararası Mehmet Akif Ersoy Sempozyumu (12-13 Mart 2011) Bildirileri, Hazırlayan: V. Işık, Zeytinburnu Belediyesi, İstanbul, Kasım 2011, s. 61-78.

16 Fahri Çoker, Türk Parlamento Tarihi, C: 3, TBMM Yayınları, Ankara, 1993, s. 210-211. Tahsin Yıldırım, Milli Mücadele'de Mehmet Akif, Selis Kitaplar, İstanbul, 2007, s. 175-176.

17 Mesela Bakınız: D. M. Doğan, a. g. e., s.

18 Orhan Karaveli, Bir Ankara Ailesinin Öyküsü, 7. Baskı, Doğan Kitap, İstanbul, 2009, s. 72-74. Karaveli ailesinin Taceddin-i Veli Camii'nin İmam Evinde kalan M. Akif'le ilgili bir başka anısı için bakınız: Ali Güler, "İstiklâl Marşını İlk Kim Okudu?" Yeni Düşünce Dergisi, Sayı: 764 (Mart, 2014).

sevdiği bütün arkadaşları, birçok milletvekilleri, üstadı tebrike geldiler. Güzel sohbetler oldu…"[19]

Taceddin Dergâhı'ndaki imam evine yerleşen Akif, Ankara'da çekim merkezi, ilgi merkezi olmuştur. Buraya gelen dostları ile adeta bir "edebi meclis", bir "sohbet meclisi" oluşturmuştur. Akif'in yerleşmesi ile birlikte burası adeta dost ve ziyaretçi akınına uğramıştır. Gelen misafirler arasında Münir Bey (Washington Sefiri), Mısırlı Abbas Hilmi Bey, Eski Sadrazam İzzet Bey, Hüseyin Kazım Kadri Bey, Fatin (Gökmen) Hoca, Eski Milli Eğitim Bakanı Hikmet Bey, Dr. Adnan (Adıvar) Bey bulunuyordu. Mehmet Akif, burada Eşref Edip (Fergan) Bey, Hasan Basri (Çantay) ve Konya Milletvekili Hafız Bekir Bey ile birlikte kalıyordu.[20]

Akif Burdur'da

Ankara'ya gelen Mehmet Akif, kısa bir süre sonra yakın şehirlere seyahatler yapmıştır. Bu seyahatlerin amacı Milli Mücadele aleyhinde İngilizler ile İstanbul Hükümeti'nin yürüttüğü propagandanın önüne geçmek ve halkı Milli Mücadele için ikna etmektir. Akif ilk seyahatlerinden birini milletvekili olduğu Burdur'a yapmıştır. Burdur'da sevgi ile karşılanan Akif, burada Milli Mücadele lehine bir hava oluşturmak için çeşitli çabalar içine girerek ev ev, köy köy, kasaba kasaba dolaşarak halkı aydınlatmaya çalışmıştır. Beraberinde götürdüğü oğlu Emin anılarında Burdur'da vatandaşla Akif'in temasını şöyle anlatıyor:

"(…) Babamı ilk defa Burdur'da Hükümet Konağı'nda üç dört yüz kişiyi aşan bir cemaate karşı hitap ederken gördüm. Fazla bağırdığı zaman sertleşen gür sesiyle konuşuyor, çok heyecanlı olduğu bütün hareketlerinden belli oluyordu. İzmir havalisinden sızan kara haberleri, vatandaşlarımıza yapılan işkence ve hakaretleri, kirli çizmeler altında çiğnenen tarihi ve ilahi mabetlerimizi öyle yanık bir dille ifade ediyor, bu facialarının yürekler acısı sonuçlarını öyle acı bir dille tarif ediyordu ki, ben de dinleyiciler arasında sıkışmıştım. O muazzam kalabalık derin bir sessizliğe dalmıştı. Lakin bu öyle bir sessizlik, öyle bir hava idi ki, kasırgalar koparacak ruhların kellesini koltuğuna almaya niyet eden başların son kesin kararından doğuyordu. Bir de şurada burada duygularına sahip olamayarak hıçkırıklarını tutamayan vatanseverlerin iniltileri duyuluyordu. Burdur'da bir hafta kadar kaldık. Babama çok fazla iltifat ettiler…"[21]

Akif İrşat Heyetlerinde Görevlendiriliyor

Milli Mücadele yıllarında en önemli meselelerden biri, halkın birlik ve bütünlük içerisinde hareketinin sağlanması, iç ve dış tahriklere kapılmasının önlenmesi idi. Aynı zamanda İtilaf Devletleri (İngiliz, Fransız, İtalyan) ile İstanbul Hükümeti destekli iç isyanlara karşı halkı aydınlatmak için önem taşıyordu. Damat Ferit Hükümeti, Milli Mücadele aleyhinde fetva yayımlatmakla yetinmemiş, Ankara merkezli milli harekete karşı gerçekleştirilen ayaklanmaları da desteklemiştir. Bolu, Düzce, Adapazarı, Geyve, Yozgat, Zile, Bozkır gibi

19 E. Edip, a. g. e., s. 152. T. Yıldırım, a. g. e., s. 202, Dipnot: 227.

20 T. Yıldırım, a. g. e., s. 203.

21 E. Ersoy, "Eskişehir'de Silahlı Kahramanlar Yolları Doldurmuştu", Millet Dergisi, Sayı: 107 (19 Şubat 1948), s. 15. T. Yıldırım, a. g. e., s. 177.

önemli merkezlerin yanı sıra Ankara'nın bir ilçesi olan Beypazarı'nda bile isyan ve tahrikler baş göstermişti. Beypazarı Müftüsü Mevlüt Efendi ve Belediye Başkanı Hakkı Bey'in TBMM'ye gönderdiği bir telgrafta halkın ne şekilde kandırıldığı anlatılıyor ve "Görülecektir ki, aldatılmış halk, sözlerine güvenecekleri şahsiyetlerin aydınlatması ile hem Milli Mücadele saflarındaki yerlerini alacaklar hem de affedilmiş olmanın minneti ile mallarını vatan için seve seve vereceklerdir" deniyordu.

25 Nisan1920'de TBMM'de görüşülen bu telgraf metni üzerinde olumlu ve olumsuz birçok görüş ileri sürülmüştür. Tartışmaların uzaması üzerine kürsüye gelen Mustafa Kemal Paşa, Müftü Efendi ve arkadaşlarının taleplerini uygun bulmuş, problemin "*tenvir (aydınlatma) ve irşat (bilgilendirme) yoluyla çözülmesi gerektiğini*" söylemiştir.

Meclis Başkanı Mustafa Kemal Paşa'nın teklifi ile Beypazarı'na gidecek üç kişilik heyet üyeleri için İsmail Fazıl Paşa şu üç kişiyi önermiştir: Kırşehir Milletvekili Müfit (Özdeş), Konya Milletvekili Mevlana Çelebisi Abdülhalim Çelebi, Ankara Müftüsü Rıfat Börekçi. Heyet Ankara'da bulunan Kırşehir Eşrafından Hacı Mehmet Efendi'yi de alarak Beypazarı'na gitmiştir.

27 Nisan 1920'de TBMM'de "İrşat Encümeni" meselesi yeniden gündeme gelmiş ve Mustafa Kemal Paşa, "bu konunun sadece Beypazarı'na özgü olmadığını, aynı akıbete maruz kalan bütün vatanın temel meselesi olduğunu" ifade ederek, "ulemadan beş kişinin seçilmesini ve bunların da yerelde ulema ve eşrafı çağırarak hakikatleri anlatmalarını ve kandırılanların affedilmelerini" önermiştir. Nihayet Şeyh Servet Efendi TBMM'ye bir "Encümen-i İrşat" oluşturulması için önerge verdi. Bu önergenin kabulünden sonra "Encümen-i İrşat ve Heyet-i Nasiha" kurularak çalışmalarına başladı.

7 Mayıs 1920 tarihinde seçilen ilk "İrşat Heyeti"nde Mehmet Akif Bey dahil toplam 17 kişi bulunuyordu. TBMM İrşat Heyeti'nin 6'sı din adamı vasfını taşıyordu. İrşat heyetleri Sakarya Savaşı'nın en buhranlı günlerine kadar faaliyetlerini sürdürmüştür. Heyet üyeleri, vatanın en uzak köşelerindeki olumsuz propaganda ve telkinleri boşa çıkartıyor, cephe gerisinde orduya güven temin ediyordu. Milli Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı ne zaman yardım istemişse heyet tarafından bu istekler yerine getirilmiştir.[22]

Mehmet Akif İrşat Heyeti üyesi olarak ilk önce, Antalya Milletvekili Hamdullah Suphi (Tanrıöver), Trabzon Milletvekili Ali Şükrü ve Konya Milletvekili Refik Beylerle Bozkır İsyanı nedeniyle Konya'ya gitmiştir. Oğlu Emin, Mehmet Akif'in Konya'daki çalışmalarını şöyle anlatır: "*Babam Konya'da Kuvayı Milliye'yi takviye edebilecek gönüllü kafilelerini çoğaltmak, bu yol uğrunda milletin gönlünde heyecanlar yaratmak* ***a****macıyla nutuklar söyledi. Konferanslar verdi. Kalabalık insan kitleleri onu huşu içinde dinliyor, sözlerine hak veriyordu.*"[23]

Bugün "İstiklal Yolu" olarak ifade ettiğimiz ve Milli Mücadele'de İstanbul'dan Anadolu'ya insan ve silah kaçırılan en önemli güzergâh olan İnebolu-Kastamonu-Çankırı-Ankara hattında Mehmet Akif Ersoy'un çok ciddi irşat çalışmaları yaptığını biliyoruz. Bu hatta Kastamonu, Akif'in önemli duraklarından biridir. Akif

22 T. Yıldırım, a. g. e., s. 178-182.

23 Emin Akif Ersoy, "Anlaşıldı ki Mustafa Sagir Bir Hain ve Casustu", Millet Dergisi, Sayı: 112 (25 Mart 1948), s. 15. T. Yıldırım, a. g. e., s. 183.

Anadolu'ya geçişinden altı ay sonra 16 Ekim 1920'de İnebolu'ya gelmiştir. İnebolu'da coşkuyla karşılanan, burada iki gün kalan ve camilerde vaazlar veren Akif, 19 Ekim 1920'de Kastamonu'ya geçmiştir.

Yaylı araba ile İnebolu'dan Kastamonu'ya gelen Akif'i burada Müdafaa-i Hukuk ve Gençler Mahfeli (Gençler Kulübü) üyeleri sevgi ile karşılamışlardır. Akif bu gençlerle bazı akşamlar çeşitli sohbetler yaparak onların Milli Mücadele bilincini artırmıştır. Kastamonu gazeteleri onun gelişine ve çalışmalarına geniş yer ayırmışlardır. Mehmet Akif kendisinden iki hafta sonra İstanbul'dan gelen eşi ve çocuklarını Kastamonu'da kiraladığı bir eve yerleştirmiştir.

Mehmet Akif, 16 Ekim-25 Aralık 1920 tarihleri arasında Kastamonu'da ikamet ederek, Milli Mücadele lehinde faaliyetlerde bulunmuş ve halkı aydınlatmak için vaazlarda bulunmuştur. Eşref Edip ve Mehmet Akif Sebilürreşat Dergisi'nin 464, 465 ve 466. sayılarını Kastamonu'da bastırmışlardır. Burada Yılanlı Dergâhı'ndaki toplantılara katılmış ve halkın maneviyatını yükseltici konuşmalar yapmıştır. O dönem için halka ulaşmanın en kolay yolunun basın ve cami kürsüleri olduğunu bilen Mehmet Akif, Sebilürreşat Dergisi, yerel basın ve camilerde halka yol göstermiştir.

19 Kasım 1920 Cuma günü Nasrullah Camisinde verdiği vaazın özeti bir sayfa olarak Sebilürreşat'ın Kastamonu'da basılan o ayki sayısında yayımlanmıştır. Basılan bu sayı Anadolu'nun bütün illeri, sancak ve kazalarındaki valilere, kaymakamlara ve müftülere gönderilmiştir. Anadolu'nun her yerinde büyük yankı uyandıran bu vaaz hakkında her yerden olumlu eleştiriler gelmiştir. Mesela Elcezire Cephesi Komutanı Nihat Paşa'nın Akif'e gönderdiği telgraftan, Sebilürreşat'ta yayımlanan Nasrullah Camisi vaazının Diyarbakır Büyük Camisinde Cuma namazından sonra aynen okutturulduğu, Diyarbakır Vilayet Matbaası'nda bastırılarak komutanlığa bağlı, Elazığı, Diyarbakır, Bitlis ve Van vilayetleri ile civar sancaklarda teksir ettirilerek dağıtıldığı anlaşılmaktadır.

Mehmet Akif bu vaazında, Osmanlı hükümeti tarafından ağustos ayında imzalanmış bulunan Sevr Antlaşması'nın ne anlama geldiğini, o zamana kadar pek anlayamamış olan Kastamonu halkının dehşetle açılan gözlerine bakarak anlatmıştır. O gün ne kadar korkunç bir durumun içinde bulunulduğunu uzun uzun anlatmıştır. Kars'ın kurtuluşu haberini de camideki halka Akif duyurmuştur. Doğu'daki kurtuluşun diğer cephelere de yayılacağı inancını tekrarlayan Akif, "*Düşmanların bugün bizden istedikleri ne filan vilayet, ne filan sancaktır; doğrudan doğruya başımızdır, boynumuzdur, hayatımızdır, devletimizdir.*" diyerek tehlikenin boyutlarını bütüncül bir yaklaşımla ortaya koymuştur. Cami cemaati gözyaşlarını tutamaz hale gelmiş, Akif de fevkalade heyecanlanmış ve yorulmuştu. Mehmet Akif Nasrullah Camisi kürsüsünde vatanın içinde bulunduğu durumu değerlendirdikten sonra, vatanın nasıl elde edilmiş ecdat yadigârı olduğunu cemaate açıklıkla anlatmış ve bu arada "*Yoksa bizler o muazzam ecdadın ahfadı değil miyiz?*" diye bağırmıştır. Sonra coşan ve ağlayan cemaatle birlikte dua etmiştir. O gün ikindi namazından sonra Kars'ın kurtarılması sevinci ile halk Kışla Meydanı'nda toplanmış, zaferi kutlamıştır.

Akif'in bu konuşması Milli Mücadele'de halkı etkileyen en önemli konuşmalardan biri olarak değerlendirilmiştir. M. Emin Erişirgil, Akif'in durumu, tehlikeyi ve kurtuluş ümitlerini anlattığı sözlerin, Mustafa Kemal Paşa'nın sözlerinin başka türlü söylenmiş şekli olduğunu ifade etmiştir:

"*Yaşamak diğer milletler gibi bizim de hakkımızdır. Fakat bilirsiniz ki haklı olmak başka haklı çıkmak gene başkadır. Haklı çıkmak için kuvvet lazımdır. Hangi milletin adalet muhakemesine müracaat ederseniz ediniz, kuvvetiniz varsa hakkınızı verirler; duygusuna sığınmaya kalmakla bir şey elde edemezsiniz, hüsrandan başka sonuç alamazsınız.*

Bu sözler Atatürk'ün o zamanlar ve ondan sonra söylediği şu sözün başka türlüsü idi: Merhamet dilenmekle millet işleri, devlet işleri görülmez. Milletin ve devletin şeref ve istiklali sağlanamaz. Merhamet dilenmek diye bir prensip yoktur."

Mehmet Akif, Kastamonu'da sadece il merkezinde değil, ilçelerde ve köylerde de konuşmalar yapmıştır. Onun Taşköprü, İnebolu ve Daday'da halkı aydınlatmak için vaazlar verdiği bilinmektedir.

Mehmet Akif, yaklaşık iki ay kadar Kastamonu'da kaldıktan sonra 25 Aralık 1920 günü Eşref Edip'le birlikte Sebilürreşat'ın başlık klişelerini de alarak Ankara'ya dönmek için yola çıkmıştır. Ailesini Kastamonu'da bırakarak Ankara'ya dönmüştür.[24]

Mustafa Kemal Paşa, Ankara'ya gelişlerinden hemen sonra Mehmet Akif ve Eşref Edip'i Ankara Garı'nda kaldığı küçük karargâh binasına davet ederek bir süre görüşmüştür. Yaklaşık bir saat süren ve Mustafa Kemal Paşa'nın Akif'i hasretle karşıladığı görüşme, sıcak bir ortamda geçmiştir. Bu görüşmede Mustafa Kemal Paşa, onların İstanbul'da iken Milli Mücadele'ye yaptıkları hizmetleri bildiğini belirttikten sonra şunları söylemiştir: "*Kastamonu'daki vatanpervarene mesainizden çok memnun oldum. Sevr Antlaşması'nın memleket için ne feci bir idam hükmü olduğunu Sebilürreşat kadar hiçbir gazete memlekete neşredemedi. Manevi cephemizin kuvvetlenmesine Sebilürreşat'ın büyük hizmeti oldu. Her ikinize de bilhassa teşekkür ederim.*"[25]

---

24 Y. Semiz, O. Akandere, "Milli Mücadele'de Mehmet Akif (Ersoy) Bey'in Faaliyetleri", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, C: XVIII., Sayı: 54 (Kasım 2002). M. Eski, "Mütareke Sırasında Kastamonu'ya Gelen Önemli Kişiler", Atatürk Araştırma Dergisi, C: XV., Sayı: 45 (Kasım 1999). T. Yıldırım, a. g. e., s. 184 vd.

25 H. Karan, Eşref Edip, Milli Mücadele Yılları, Hazırlayan: F. Gün, Beyan Yayınları, İstanbul, 2002, s. 94. T. Yıldırım, a. g. e., s. 202-203.

Akif Batı Cephesi'nde

Akif Büyük Taarruz öncesi Cepheyi ziyarete giden Meclis heyeti ile beraberdir. Ordu ve halk Büyük Taarruz'un ne zaman yapılacağını beklerken TBMM'nin 24 Temmuz 1922 tarihli oturumunda ordunun manevi kuvvetini arttırmak için çeşitli fikirler ortaya atılmıştı. Bu amaçla orduya moral vermek üzere milletvekillerinden oluşan bir heyetin cepheye gönderilmesine karar verilmişti.

1922 yılı Kurban Bayramı Ağustos'un dördüncü gününe rastladığından 1 Ağustos sabahı erkenden otomobillerle Batı Cephesi Karargâhı'na gitmek üzere Ankara'dan ayrılan heyet ertesi gün Karargâh'a varmıştır. Yapılan programa göre bayramın ilk günü kutlama törenine Cephe Komutanlığı'ndan başlanacak, daha sonra Birinci ve İkinci Ordularla, Kolordu ve Tümen Karargâhlarına gidilecekti. Durumu uygun olan tümenlerin hepsini, olmayanların da bazı kıtalarını tören düzeninde görecek, TBMM'nin tebrikleri ve başarı dilekleri Heyet Başkanı sıfatıyla bizzat Ali Fuat (Cebesoy) Paşa tarafından tebliğ edilecekti. Bundan sonra karargâhlara uğrayarak, onlar da Meclis adına tebrik edilecekti.

Bu gezi sırasında Akif, yakında başlayacak olan Büyük Taarruz öncesinde askerlerle yakın ilişki kurma şansını bulmuş, onlara cesaret verici, moral-lerini yükseltici konuşma ve sohbetler yapmıştır."[26]

Akif'le birlikte Heyet Başkanı olarak bu geziye katılan Ali Fuat Cebesoy, yaptıkları geziyi şu cümlelerle anlatmıştır:

"Ben, Mustafa Kemal'i, bir kez ağlarken görmüştüm. Ama gözyaşlarının anlamı başkaydı.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 29 Temmuz 1922 tarihli oturumunda, Erzurum Milletvekili Şahin Efendi'nin Kurban Bayramı'nı kutlamak üzere Batı Cephesi'ne bir kurul gönderilmesiyle ilgili önergesi görüşülmüştü. Benim başkanlığım altında, Karesi Milletvekili Abdulgaffur Hoca, Burdur Milletvekili Şair Mehmet Akif ve Kayseri Milletvekili Atıf Beylerden oluşan bir kurul seçilmişti. Gerçek yurtsever ve dini bütün bir Müslüman olan Mehmet Akif, sevdiğim ve saydığım yakın bir arkadaşımdı.

Kurban Bayramı Ağustos'un dördüncü gününe rastlıyordu. 1 Ağustos sabahı otomobillerle, erkenden Batı Cephesi Karargâhı'na gitmek üzere Ankara'dan ayrıldık, ertesi günü Karargâh'a vardık. Bayramın ilk günü kutlama törenine, Cephe Komutanlığı'ndan başlayabilmek için, hareketimizi ona göre düzenledik. Komutanlık programı hazırlamıştı. Bu programa göre, 1. ve 2. Ordularla, kolordu ve tümen karargâhlarına gidilecekti. Durumları uygun olan tümenlerin bütününü, olmayanların da bazı kıtalarını tören düzeninde görerek, TBMM'nin kutlamalarını ve başarı dileklerini, Kurul Başkanı göreviyle kendim bildirecektim. Sonra kıtalar bize bazı hareketler gösterecekler ve geçit töreni yapacaklardı. Bundan sonra karargâhlara uğrayarak, onları Büyük Millet Meclisi adına kutlayacaktık. Benim, Gazi Paşa'dan aldığım gizli bir görevim daha vardı. Ordularımızın maddi ve manevi savaş gücünün ne olduğunu anlamaya çalışacaktım.

Cephedeki görevimiz, dört beş gün içinde sona ermişti. Komutan, subay ve asker arkadaşlarımız arasında geçen bu kısa zamanın sevincini asla unutamam. Kıtalarımızın hareketlerinde karşılaştığımız görünüş, canlılık ve savaş yeteneği, kahraman arkadaşlarımızın sevgi dolu bakışları, bizlere zafer günlerinin pek uzak olmadığı çağrısını vermişti. Bu cephenin eski bir komutanı olarak yaptığım denetleme ve incelemelerden, subay ve askerlerimizin iyi eğitim ve öğretim gördüklerini, acımasız ve saldırgan düşmandan bir an önce intikam almak istediklerini görmüştüm.

'Tanrım, bize zafer günlerini göster!' diye dualar etmiştim. Ordularımızın morali çok yüksekti.

Hatırladıkça bugün bile büyük duyguyla titrerim. Tören düzeninde dizilmiş bir tümenin kıtalarını denetliyorduk. Hepsi aslanlar gibiydi. Mehmet Akif, kendinden geçmişti. Dudaklarından kendi yazdığı İstiklal Marşı'mızın dizeleri dökülüyordu:

'Ben ezelden beridir hür yaşarım,

Hangi çılgın bana zincir vuracakmış, şaşarım,

Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner aşarım,

Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.'

Beni solumdan izleyen Akif'e döndüm. Gözlerinde yaşlar birikmişti. Bu coşkulu görüntü karşısında kendisini tutamıyordu.

Akif Bey siz ağlıyorsunuz, dedim.

Ne yapayım, sevincimi bastıramıyorum. Cevabını verdi, sonra ekledi:

Ama sizin de gözleriniz yaşlı, Paşam!

Arkadaşım doğru söylüyordu. Bende çok duygulanmıştım. Gözlerimde biriken sevinç gözyaşlarıydı. Ben aslında hep böyleyimdir. Bu yaşta bile önümden alay sancağı geçse, duygulanır ve tıkanacak gibi olurum. Asker ocağı benim her şeyimdir. Bütün gençliğim orada geçti."[27]

Kısaca Mehmet Akif, 1-16 Ağustos 1922 tarihleri arasında Ali Fuat Paşa'nın başkanlığında cepheleri dolaşan bir TBMM heyeti ile ayın sonunda başlayacak olan Büyük Taarruz öncesinde askerlerimize cesaret verici konuşmalar yapmıştır.

26 Y. Semiz, O. Akandere, a. g. m. T. Yıldırım, a. g. e., s. 256-257.

27 A. F. Cebesoy, Sınıf Arkadaşım Atatürk, İnkılap Yayınevi, İstanbul, Tarihsiz, s. 183-185. T. Yıldırım, a. g. e., s. 260-261.

Akif Harp Meydanında: "Ordu Bizzat Yazıyordu"

Mehmet Akif Bey, Büyük Taarruz günlerinde çok heyecanlıdır. Adeta yerinde duramaz. Oğlu Emin o günleri ve Akif'in durumunu şöyle anlatıyor: "*Ankara'nın o günleri Büyük Taarruz ile başlayan her saat, her gece ardı arkası kesilmeyen müjdeli haberleri ile panik halinde kaçan düşmanın elinden kurtulan toprakларımızın, kasaba ve şehirlerimizin geri alınışını müjdeleyen o mesut günler, Mehmet Akif'i neşeden sarhoş edecek kadar sevindiriyor, babam yerinde duramıyor, gözleri ümitle, sevinçle parlıyordu.*"

Akif, fazla dayanamadı. Ordu ile birlikte, harikalar yaratan o kahramanların hemen ardından o da ayaklandı. Oğlu Emin'i de yanına alarak Ankara'dan Eskişehir'e, oradan da Afyon'a gitti. Savaş meydanını bütün çıplaklığı ile gördüler. Muharebe meydanını adım adım gezdiler. Yanan, yıkılan köyler kasabalar şehirler gördüler. Yunan esirlerini, bozulmuş bir şekilde kaçan Yunan birliklerine rastladılar. Yunanlıların kaçarlarken Türk halkına yaptıkları zulümlere şahit oldular. Bilecik'te itfaiyeye yardım ederek bir yangının söndürülmesine yardım ettiler. Ortalıkta dolaşan garip kıyafetli, püsküllü serpuş ve pabuçları olan Yunan Efzun askerini gördüler. Bilecik'ten Eskişehir'e döndüler. Yunanlılar, Eskişehir'i tahrip ve yakmaya zaman bulamamışlardı.

1936 yılında hasta olarak Mısır'dan İstanbul'a dönen Mehmet Akif'le bir söyleşi yapan Gazeteci Feridun Kandemir, söyleşinin bir yerinde Büyük Taarruz sırasında neler hissettiğine dair bir sormuştu. Söyleşinin o bölümü şu şekildedir:

"*Ya Büyük Zafer üstadım… O anda ne hissettiniz?*

Kalbi durmuş gibi sarsılıyor, sonra bir anda yeniden canlanmış gibi, nereden geldiği bilinmez bir ışıkla gözlerinin içi gülerek;

Ah! Diyor:

Ve bir an bırakıyor kendisini bu eşsiz sevincin koynuna. Dalıyor ve sesinin ta içten dudaklarına dökülüşünü seziyorum:

Allah'ım ne muazzam zaferdi o! Ortalık hercümerc oldu. Beş altı saat içinde bir başka dünya doğdu.

Tekrar gözlerini yumuyor:

Ve biz mest olduk!

O zaman bir şey yazmadınız mı?

Artık benim ne düşünecek, ne duyacak, ne yazacak, hatta ne yaşayacak takatim kalmamıştı… Dilimiz tutulmuştu. Ordu, bizzat yazıyordu."[28]

28 T. Yıldırım, a. g. e., s. 257-259.

Akif İstiklal Marşı'nı Yazmaya Nasıl İkna Edildi?

Milli Mücadele'nin en karanlık günlerinde, milletimizin istiklal ve hürriyet azmini ortaya koyan, bu bilinci gelecek kuşaklara taşıyacak olan bir "İstiklâl Marşı"na ihtiyaç duyulmuştu. Erkân-ı Harbiye Riyaseti'nin (Genelkurmay Başkanlığı) konuyla ilgili isteği, Batı Cephesi Komutanı İsmet (İnönü) tarafından dönemin Milli Eğitim Bakanı Dr. Rıza Nur'a ve sonra Orta Öğretim Genel Müdürü Kazım Nami Duru'ya iletilir. Kazım Nami Duru anılarında görüşmeyi şöyle anlatıyor:

"*Bir gün Orta Eğitim Müdürü odasında çalışıyordum. Kalpağımı masamın bir kenarına koymuştum. Kapı açıldı. İçeriye kısa boylu bir Kurmay Albay girdi. Onu görünce ayağa kalktım, kalpağı giydim. 'Buyurunuz' dedim. Bu zat 'ben Batı Cephesi Erkân-ı Harp Reisi İsmet' dedi. Kendisini masanın önündeki iskemleye buyur ettim. Oturdu. 'Beni size Dr. Rıza Nur Bey gönderdi. Ordu olarak karar verdik. Bir İstiklal Marşı istiyoruz. Bunun güftesini, bestesini ayrı ayrı yarışmaya korsunuz. Her birini kazanana beşer yüz lira vereceğiz' dedi. Emirlerini hemen yapacağımı söyledim; o da kalktı, gitti. Yarışmayı İstanbul dahil bütün memlekete ilan ettik.*"[29]

Maarif Vekâleti (Milli Eğitim Bakanlığı) tarafından gazetelere verilen ilanlarla İstiklâl Marşı için bir yarışma açıldığı duyurulur. Seçilecek marşın güftesi ve bestesi için beş yüzer lira ödül konur. Yarışmaya 724 eser katılır. Bunlardan altı tanesi seçilir. Fakat bunların tamamı Milli Mücadele'nin ve milletin duygularını ve beklentilerini yansıtabilmekten çok uzaktır.

Mehmet Akif yarışmaya katılmamıştır. Akif'in, yarışma ve para ödülü nedeniyle böyle bir şiiri yazmayacağı anlaşılır. O, Türk milletinin bağımsızlık idealini anlatan bir şiirin para karşılığında yazılamayacağını düşünmektedir. Yakın arkadaşı Balıkesir Milletvekili Hasan Basri (Çantay) Bey, ona marşın güftesinin kendisi tarafından yazılmasının uygun olacağını söylediğinde, "ben ne yarışmaya girerim, ne de caize (armağan) alırım" demiştir. Dr. Rıza Nur'un yerine Milli Eğitim Bakanlığı'na getirilmiş bulunan Hamdullah Suphi (Tanrıöver) Bey, Mehmet Akif'in yarışmaya katılmasını arzu ediyor fakat bunu kendisine söyleyemiyordu. Gelişmeleri Hasan Basri Çantay şöyle anlatıyor:

"*Bir gün Maarif Vekili Bay Hamdullah Suphi Meclis'te beni gördü ve dedi ki:*

-Şimdiye kadar 500 yüzden fazla marş geldi. Ben hiçbirini beğenmedim. Üstadı ikna edemez misin?

Cevap verdim:

-Akif Bey yarışma şeklini ve ikramiyeyi kabul etmiyor, eğer buna bir çare ve şekil bulursanız yazdırmaya çalışırım.

Düşündü, 'dur, dedi. Ben kendisine bir tezkire yazayım. Arzusuna tabi olacağımızı bildireyim; fakat tezkireyi kendisine siz veriniz…'

29 R. Duymaz, Milli Mücadele'miz ve İstiklal Marşı'mız, 3F Yayınevi, İstanbul, 2008, s. 29.

Ben de muvafık gördüm. Yarım saat sonra şu tezkireyi getirip bana verdi:

'Pek aziz ve muhterem efendim,

İstiklal Marşı için açılan yarışmaya katılmayışınızın sebebini ortadan kaldırmak için pek çok tedbir vardır. Üstadane şahsınızın talep edilen şiiri meydana getirmeleri, amacın gerçekleşmesi için son çare olarak kalmıştır. Asil endişenizin gerektirdiği ne varsa hepsini yaparız. Memleketi bu etkin telkin ve coşturma aracından mahrum bırakmamanızı rica ve bu vesileyle en derin saygı ve sevgilerimi arz ve tekrar eylerim efendim. 5 Şubat 1921"[30]

Mehmet Akif'in en samimi arkadaşlarından birisi olan Hasan Basri Çantay onu ikna etmek için oldukça büyük bir çaba göstermiştir. Onun marşı yazması için ona bir küçük "oyun" bile oynamıştır denilebilir. Çantay anlatıyor:

"Meclis'te Akif'le yan yana oturuyoruz. Çantamdan bir kâğıt parçası çıkardım. Ciddi ve düşünceli bir tavır ile sıranın üstüne kapandım, güya bir şey yazmaya hazırlanmıştım. Üstat ile konuşuyoruz:

Neye düşünüyorsun, Basri?

Mâni olma işim var!

Peki! Bir şey mi yazacaksın?

Evet.

Ben mâni olacaksam kalkayım.

Hayır, hiç olmazsa ilhamından ruhuma bir şey sıçrar!

Anlamadım.

Şiir yazacağım da.

Ne şiiri?

Ne şiiri olacak, İstiklal şiiri! Artık onu yazmak bize düştü!

Gelen şiirlere ne olmuş?

Beğenilmemiş.

(Tam bir üzüntüyle) Ya!

Üstat, bu marşı biz yazacağız!

Yazalım, amma, şartları berbat!

Hayır, şartlar filan yok. Siz yazarsanız yarışma şekli kalkacak.

Olmaz, kaldırılamaz, ilan edildi.

Canım Bakanlık buna bir şekil bulacak. Sizin marşınız yine resmen Mecliste kabul edilecek, güneş varken yıldızı kim arar?

Peki, bir de ikramiye vardı?

Tabii alacaksınız!

Vallahi almam!

Yahu, latife ediyorum, onu da bir hayır kurumuna veririz. Siz bunları düşünmeyin!

Bakanlık kabul edecek mi ya?

Ben Hamdullah Suphi Bey'le görüştüm. Mutabık kaldık. Hatta sizin namınıza söz bile verdim.

Söz mü verdiniz, söz mü verdiniz?

Evet!

Peki ne yapacağız?

Yazacağız.

Tekrar tekrar 'söz verdin mi?' diye sorduktan sonra ve benden aynı kesin cevabı aldıktan sonra, elimdeki kâğıda sarıldı, kalemini eline aldı, benim yaptığımı yapma hayale şimdi gerçekten o dalmıştı.

Meclis Müzakere ile meşgul, Akif marş yazmakla. Ben süreyi kendisine kısa göstermiştim. Birkaç gün sonra marşı vermiş olacağız! Müzakere bitti, Akif de engin hayalinden uyandı.

Aradan iki gün geçti, sabahleyin erken üstat bizim evde. Marşı yazmış bitirmiş. Fakat vaktin darlığından müşteki…"[31]

Görüldüğü gibi Mehmet Akif, yarışma şartının kalkması ve 500 liralık ödülün bir hayır kurumuna verilmesinin kabulü ile marşı yazmaya ikna olmuştur. Onu İstiklal Marşı yazma konusunda ikna ve teşvik edenlerden birisi de Yusuf Hikmet Bayur'dur. Bayur, gelişmeleri şöyle anlatıyor:

"Akif, İstiklal Marşı için açılan yarışmaya katılmak istememişti. Böyle bir yarışma hoşuna gitmiyordu. Birçok dostu ve bu arada ben onun da buna katılmasında direndik.

Belki de kısmen bu direnmeler yüzünden başlangıçta yarışmaya katılmak düşüncesiyle de olmasa bu konuda bazı şeyler yazmaya koyuldu. Bazı akşamlar Dışişleri Bakanlığı'na uğrar beni alır ve birlikte gezerken yazdığı beyitleri okurdu. Aramızda tartışmalar olurdu, ancak okuduklarını çok beğenirdim.

O, Namık Kemal'deki ateşli ifadenin kendisinde olmayışından sızlanırdı. Ben ise daha kuvvetli ve ateşlisin, hele son beyitlerindeki kuvvet, Namık Kemal'inkini aşıyor. O, çöküntü devirlerinin daha çok karamsar şairiydi. Sen, yeni açılan yükseliş devrinin iyimser şairisin, dedikçe memnun olmakla birlikte pek inanmış görünmezdi.

Sonra yazdıklarını yarışmaya katılmak üzere Maarif Vekili Hamdullah Suphi Bey'e vermeye razı oldu. Pek çok eser gelmişti; ancak Akif'inki hepsinden pek üstündü.

Sanatkâr ruhunun duygululuğu yüzünden, etrafından aldığı ilhamların ve hatta teneffüs ettiği havanın tesiriyle İslamcı Şair Akif, aynı zamanda Türkçü Şair olmuştu."[32]

Duvara Yazılan Mısralar

Çile ve ıstırap insanı olan Akif, yüreğinde hissettiği sorumluluk bilinci ile İstiklal Marşı'nı büyük bir aşk ile yazmaya çalışıyordu. Ancak bu onun için hiç de kolay

30 H. B. Çantay, Akifname, İstanbul, 1966, s. 62. R. Duymaz, a. g. e., s. 30-31.

31 H. B. Çantay, a. g. e., s. 62-64.T. Yıldırım, a. g. e., s. 233-235.

32 M. Nalbantoğlu, İstiklal Marşımızın Tarihi, Cem Yayınları, İstanbul, 1964, s. 71. R. Duymaz, a. g. e., s.31-32.

değildi. Çünkü ümitlerin kırıldığı, kalemlerden kan damladığı günlerde insanımızın heyecanını artırıp onlara güven verecek ve geleceğe yönelik umutlarını yeşertecek bir marş yazmanın zorluğunu biliyordu. Bundan dolayı Akif, bu marş ile yatıyor, bu marş ile kalkıyordu.

İşte o günlerde Taceddin Dergahı'nda şöyle bir olay yaşanmıştır: Konya Milletvekili Hafız Bekir Efendi ile Mehmet Akif birlikte kalmaktadırlar. Hafız Bekir Efendi, Mehmet Akif'in gece birden uyanıp, bir şeyler yaptığını fark eder. Ama tam olarak ne olduğunu da anlayamaz. Mehmet Akif, aceleyle kâğıt aradı. Bulamayınca kurşun kalemiyle yer yatağının sağındaki duvara bir şeyler karaladı. Daha sonra duvara yazılanların İstiklal Marşı'nın;

'Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.' Mısrasıyla başlayan kıtasının olduğunu öğrenecektir. Hafız Bekir Efendi, sabah namazına kalktığında, Mehmet Akif'i çakısıyla duvardaki yazıyı kazırken gördü.

Mehmet Akif, İstiklal Marşı'nı yazarken bile o kadar yokluk çekti ki, şiiri yazabilmek için sadece iki yaprak kâğıdı vardı. Bir yaprağa temiz kopyası çekileceği için tek yaprak yetmemiş; şiirin bir bölümünü mecburen Dergâh'ın duvarına yazmıştır.[33]

Taceddin Dergâhı'nda şiiri yazmaya başlayan Akif, 17 Şubat 1921 tarihinde bitirmiş ve Milli Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi Tanrıöver'e teslim etmiştir.

İstiklal Marşı Meclis'te Nasıl Kabul Edildi?

İstiklal Marşı, TBMM'nde üç kere gündeme gelmiştir. İlk olarak 26 Şubat 1921'de, Milli Eğitim Bakanlığı'ndan gelen seçilmiş 7 şiirin Maarif Encümeni'ne gönderilmesi kararlaştırılmıştır. Marş konusu ikinci olarak 1 Mart 1921'de TBMM'nin gündemine gelir. Mustafa Kemal Paşa'nın başkanlık ettiği oturumda, Hasan Basri Çantay ve Hamdullah Suphi Tanrıöver verdikleri bir önerge ile İstiklal Marşı'nın kürsüden okunmasını talep etmişler, Meclis Genel Kurulu da marşlardan birinin kürsüden okunmasına karar vermiştir. Hamdullah Suphi Bey kürsüye geldi. Şu gelişmeler yaşandı:

"Hamdullah Suphi Bey (Antalya) –Arkadaşlar, hatırlarsınız Milli Eğitim Bakanlığı, son mücadelemizin ruhunu terennüm edecek (anlatacak, şakıyacak) bir marş için şairlerimize müracaat etmiştir. Birçok şiirler geldi. Arada yedi tanesi en fazla niteliklere sahip olarak görülmüş ve ayrılmıştır.

Salih Efendi (Erzurum) –İsimleri nedir?

Hamdullah Suphi Bey (Antalya) –Ayrıca arzedilecektir. Yalnız Bakanlık yapmış olduğu incelemede fevkalade kuvvetli bir şiir aramak lüzumunu hissettiği için ben şahsen Mehmet Akif Beyefendi'ye müracaat ettim ve kendilerinin de bir şiir yazmalarını rica ettim. Kendileri çok asil bir endişe ile tereddüt gösterdiler. Bilirsiniz ki bu şiirler için bir ikramiye vaat edilmiştir. Halbuki bunu kendi isimlerine takrip etmek (yakıştırmak) arzusunda bulunmadıklarını ve bundan çekindiklerini açıkladılar. Ben şahsen müracaat ettim. Lazım gelen tedbirleri alırız ve gereken ilanı yaparız, dedim. Bu şartla büyük dini şairimiz bize fevkalâde nefis bir şiir gönderdiler. Diğer altı şiirle beraber incelemeniz için görüşünüze sunacağız.

Seçim size aittir. Arkadaşlar oyumu belirtiyorum. Beğenmek, takdir etmek hususunda özgürüm. Seçimimi yapmışım; fakat sizin seçiminiz, benim seçimimi bozabilir, ortadan kaldırabilir. Arkadaşlar bu size aittir efendim."

Hamdullah Suphi Bey'in, niçin Mehmet Akif'in şiirini seçtiğini anlatırken söylediklerinden, 700 şiir içinden seçilen üç şiirin orduya gönderildiği ve cephelerdeki askerlere ayrı ayrı okunarak hangisinden etkilendiklerinin sorulduğunu öğreniyoruz:

"Elimize geçen700'den fazla şiirin içinden Akif'inki dahil olan üç tanesini seçtik ve ordu komutanlıklarına gönderdik. Milli Eğitim Bakanı imzasıyla komutanlara yazdığım mektuplarda, askerlerinizi toplayarak bu şiirlerin her birini ayrı ayrı okuyunuz. Hangisinin asker üzerinde daha derin bir heyecan ve coşkunluk meydana getirdiğini müşahede ederseniz kendi değerlendirmelerinizin de eklenmesiyle tez elden bildiriniz, demiştim.

'Kahraman Ordumuza' ithaf edilecek olan marşı böylece Büyük Meclis'in kabulünden önce orduya beğendirmek ve onaylatmak amacını takip ettim. Çünkü o günlerde cepheler arka arkaya çökmekteydi. Eskişehir'in kaybı, hatta Ankara'nın istilası dahi gün meselesiydi. Hükümetin Sivas'a kadar çekilmek hesabında vardı. Ordu her an Sakarya gerisine çekilmek üzereydi. Askerlerimizin maneviyatı son derece sarsılmıştı. İşte bu durumda Akif'in İstiklal Marşı cephelerde askerlere okunmuş ve kısa zaman zarfında gönderilen sitayişkâr mektuplardan edindiğim intiba, bu eserin aradığımız eser olduğuna olan kanaatimi kuvvetlendirdi. Bunun üzerine karar verdim: Meclis'te Akif Bey'in şiirini okuyacaktım."[34]

Nitekim o günkü Meclis oturumunda Hamdullah Suphi Bey, kürsüden Akif'in İstiklal Marşı şiirini "sürekli alkışlar" arasında okudu. Meclis Başkanı Mustafa Kemal Paşa, Karesi Milletvekili Abdülgafur Efendi'nin duasından sonra oturumu kapattı.[35]

İstiklal Marşı konusunun üçüncü kez Meclis gündemine geldiği ve kabul edildiği gün, 12 Mart 1920 günüdür. İstiklal Marşı, o günkü toplantının, Dr. Adnan Adıvar'ın başkanlık ettiği ikinci oturumunda görüşülerek kabul edilmiştir. Hamdullah Suphi Bey'in süreci özetlediği bu oturumda, Balıkesir Milletvekili Hasan Basri Çantay başta olmak üzere birçok milletvekili "*Mehmet Akif Bey'in yazdığı şiirin okunarak oylamaya geçilmesi*" hakkında önergeler ver-

33 M. Kaya, Alkışı Sevmeyen Şair, Gonca Yayınları, İstanbul, 2007, s. 80-81. T. Yıldırım, a. g. e., s. 235-236.

34 M. Nalbantoğlu, a. g. e., s. 105. R. Duymaz, a. g. e., s. 36-37.

35 TBMM Zabıt Ceridesi, C: IX., 2. Baskı, TBMM Matbaası, Ankara, 1954, s. 12-14.

mişlerdir. Meclis'te konuyla ilgili görüşmeler bitince, önce her marşın (7 adet) ayrı ayrı oylanması oylandı ve reddedildi. Ardından Hasan Basri Çantay'ın önergesinin oylanarak kabul edildi. Bunun üzerine Meclis Başkanı, "Mehmet Akif Bey tarafından yazılan marşın, İstiklal Marşı olmak üzere tanınmasını kabul edenler lütfen el kaldırsın" dedi. Yapılan oylamada Akif'in şiiri İstiklal Marşı olarak büyük bir çoğunlukla kabul edildi.

Kırşehir Milletvekili Mazhar Müfit, Hamdullah Suphi'nin bu marşı kürsüden bir daha okumasını önerdi. Meclis Başkanı, "müsaade buyurunuz efendim. Muhterem Heyetiniz bu marşı kabul ettiğinden tabii resmi bir İstiklal Marşı olarak tanınmıştır. Binaenaleyh ayakta dinlememiz icap eder. Buyurunuz efendiler" dedi. Hamdullah Suphi Bey İstiklal Marşı'nı kürsüde okudu; üyeler ayakta sürekli alkışlar arasında dinlediler.[36] O gün İstiklal Marşı alkışlar arasında dört kere okunmuştur. O sırada, milletvekillerinin coşkun tezahüratlarından mahcup olan ve sıkılan Mehmet Akif, TBMM'nin Genel Kurul Salonunu terk etmiştir.

Ödül olarak konulan para için resmi şartlar yerine getirilmek üzere parayı aldığına dair Akif'e bir belge imzalatılır. Akif, parayı fakir kadınlara ve çocuklara iş öğreterek yoksullukları önlemek üzere kurulmuş bulunan Darü'l-Mesai'ye bağışlar. İstiklal Marşı Sebilürreşad, Hâkimiyet-i Milliye ve Açıksöz gazetelerinde yayımlanır. Mehmet Akif Marşı "Kahraman Ordumuza" ithaf eder ve kendi şiirlerini topladığı meşhur "Safahat"ına almaz.

İlginç olan daha Sakarya Savaşı'nın bile yapılmamış olduğu, ülkenin işgal altında bulunduğu, yer yer iç isyanların devam ettiği günlerde bu marşın yazılmış olmasıdır. Her türlü olumsuz şarta rağmen Akif'te ve Türk Milleti'ndeki kurtuluşa, bağımsızlığa olan inanç üzerinde durulmaya değer bir konudur.

Mustafa Kemal Paşa Marş İçin Ne Dedi?

Mustafa Kemal Paşa Mehmet Akif'in şiirinin İstiklal Marşı olarak kabulünü ısrarla savunmuştur. Paşa, İstiklal Marşı'nın kabulünden sonra Meclis'te İstiklal Marşı için şunları söylemiştir:

"Bu marşın istiklal davamızı anlatış yönünden büyük anlamı vardır. Benim en beğendiğim parçası da şudur:

'Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyet

Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklal.'

Benim bu milletten, daima hatırlamasını istediğim dizeler işte bunlardır. Hükümetin en üst kademelerinden en alt kademesine kadar herkes bu şiiri kabullenmiş, ayakta alkışlamıştı."[37]

Akif İstiklal Marşı'nı İlk Kime Okudu?

Yukarıda anlatıldığı gibi, M. Akif Ankara'ya

geldiği zaman Yazar Orhan Karaveli'nin dedesi Taceddin-i Veli Camisi imamı "Akavenzade" Tevfik (Çiftdoğan) Hoca (1878-1968) tarafından karşılanmış ve bir süre onların kendi evlerinde misafir edilmiştir. Daha sonra yine Sayın Orhan Karaveli'nin dedesi Tevfik Hoca'nın imamlığını yaptığı Taceddin-i Veli camisinde boş olan imam evinde ikamet etmiştir. Bu arada Akif'in kahvaltılarını ve yemeklerini evlerinden götürmeye devam etmişlerdir. Tevfik Hoca ve eşi Hatice Hanım'ın (Çiftdoğan) (1877-1955) o zaman on beş yaşında kızları Raife, on üç yaşında diğer kızları Naime (Karaer) (1907-1998) ve bir de oğulları Ali Zühtü (1911-1977) isimli üç çocukları bulunuyordu.

Sayın Orhan Karaveli'nin annesi Raife Karaveli (1905-1997) anlatıyor:

"(…) Gene böyle, Ankara'nın meşhur 'kelek turşusu', kapama ve babamın pazardan aldığı 'torba yoğurdundan' oluşan yemeğini götürdüğüm bir gün sedirde oturmuştu. Yukarı diktiği sol dizinin üzerinde bir şeyler yazıyordu.

Geldiğimi fark etmedi sandım. Tepsiyi bırakıp usulca çıkmak üzereydim ki arkamdan seslendi:

- Dur kızım, gitme!

- Buyurun efendim.

- Otur bakayım şuraya. Sana yeni yazdığım bir şiirimi okuyacağım. Bakalım beğenecek misin? Sabaha kadar bununla uğraştım...

Heyecanlanmıştım. Akif Bey, kalemi kâğıdı bıraktı. Kalaylı bakır güğümden aldığı bir bardak suyu ağır ağır içip bitirdi. Yazılı kâğıtların ilk sayfasını eli-

36 TBMM Zabıt Ceridesi, C: IX., 2. Baskı, s. 85-90. R. Duymaz, a. g. e., s. 39-50. Diğer altı şiir için bakınız: H. B. Çantay, a. g. e., s. 73-77. R. Duymaz, a. g. e., s. 51-55.

37 M. Kaya, A. g. e., s. 85. T. Yıldırım, a. g. e., s. 251-252.

ne alarak okumaya başladı:

Korkma sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak

Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak...

Büyülenmiş gibiydim. Kıpırdamadan dinliyordum Akif Bey'i. Belki bir on dakika sürdü şiirin tamamını okuması. Bitirince kâğıtları tekrar ve özenle üst üste koyup yüzüme baktı:

- Nasıl olmuş?

Heyecandan mıdır nedir, şiirin çoğu yerlerini pek anlayamamıştım ama gene de:

- Çok güzel olmuş efendim. Elinize sağlık. Hepsini siz mi yazdınız? Dedim.

Güldü:

- Tabii ben yazdım. Başka kim yazacak?

- Heyecanla eve geldim. Babam sabah namazını kıldırıp dönmüştü.

Soluk soluğa:

- Akif Bey bana son yazdığı şiiri okudu. Çok güzeldi, dedim. Öyle heyecanlandım ki!..

Yıllar sonra annem Kadıköy Kızıltoprak'taki evimizde bana bunları anlattıktan sonra eklemişti:

- İstiklal Marşı'mızın sözlerini dünyada ilk dinleyenin ben olacağımı nereden bilebilirdim?"[38]

Bazı Dizeler Bir Kehanet miydi?

Mustafa Kemal Paşa'nın çağrısı üzerine Ankara'ya koşan Mehmet Akif'e Milli Mücadele'nin ön saflarında yer aldırtan kudret, onun inanç ve düşünce yapısı ile mücadeleci hayatında gizlidir. Akif, kendisi gibi bir inanç ve iman adamı olan Mustafa Kemal Paşa'ya çok güvenmiştir. Bu konuda yakın arkadaşı Eşref Edip şunları anlatıyor:

"Sakarya Savaşı sırasında, düşmanın Ankara'yı tehdit etmeye başlaması üzerine Ankara'dan göç etme tartışmaları başlar, Mehmet Akif, bu sırada şöyle der:

-Telaşa mahal görmüyorum. Evvel Allah, O'na (Mustafa Kemal'e), O'nun askerliğine güvenilir. Ordumuz inşallah galebe çalacak (üstün gelecek), buna imanım var.

Büyük Taarruz zaferle sonuçlandıktan sonra, bu zaferi ve İstiklal Marşı'nda geçen,

'Doğacaktır sana vadettiği günler Hakk'ın,

Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.'

Mısraları hatırlatılarak,

-Bu bir kehanet miydi, bu kadar nasıl inandın? diye sorarlar. Akif, tarihi bir tespit olan şu cevabı verir:

-Başımızdaki adamı (Mustafa Kemal'i) kim görse, zaferin doğacağına inanırdı!"[39]

"İstiklal Marşı Milletin Malıdır"

Mehmet Akif 16 Haziran 1936 tarihinde Mısır'dan İstanbul'a döndü. Hastaydı.

Tanıdıkları, dostları ve edebiyatçılar onu ziyaret ediyor, hal ve hatırını soruyor, hatıralarını dinliyordu. Söz, dönüp dolaşıp Milli Mücadele'ye ve İstiklal Marşı'na geliyordu. Yine ziyaretçilerinin akın ettiği bir gün, konuşmaları sırasında söz yine İstiklal Marşı'na geldi.

İstiklal Marşı denilince Akif'in gözleri büyümüş ve parlamıştı. Hasta bakıcının yardımıyla doğruldu, anlatmaya başladı:

"İstiklal Marşı… O günler ne samimi, ne heyecanlı günlerdi. O şiir, milletin o günkü heyecanının ifadesidir. Bin bir fecayii karşısında bunalan ruhların, ıstıraplar içinde kurtuluş dakikalarını beklediği bir zamanda yazılan o marş, o günlerin kıymetli bir hatırasıdır. O şiir bir daha yazılamaz… Onu kimse yazamaz… Onu ben de yazamam… Onu yazmak için o günleri görmek, o günleri yaşamak lazım. O şiir artık benim değildir. O, milletin malıdır. Benim milletime karşı en kıymetli hediyem budur…"

"Kahraman Ordumuza" ithaf edilen İstiklal Marşı, Akif tarafından Safahat'a alınmamıştır. Yakın arkadaşı Eşref Edip bir gün bunun sebebini sormuş, Akif şu cevabı vermiştir:

"İstiklal Marşı'nı niçin Safahat'a koymadınız?

Onu millete hediye ettim, dedi. Artık o, milletin malıdır. Benimle alakası kesilmiştir. Zaten o, milletin eseri, milletin malıdır. Ben yalnız gördüğümü yazdım."[40]

38 Orhan Karaveli, a. g. e., s. 74-76.

39 Y. Çağbayır, a. g. e., s. 215-216.

40 R. Duymaz, a. g. e., s. 95-96.

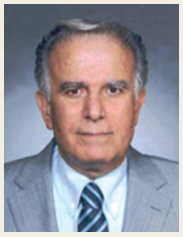

ATATÜRK VE KÖY ENSTİTÜLERİ

Prof. Dr. Oğuz AYTEPE[1]

Ülkemizin eğitim tarihinde en önemli çabalarından birisi olan Köy Enstitüleri, köy çocuklarını okutmak ve eğitmek amacıyla kurulmuştur. Bu amacın yanı sıra, çok daha önemli bir amaç vardı: Toprak reformu gerçekleştirildiğinde üretimi örgütleyecek ve sürdürecek kadrolar yetiştirmek! Dahası Köy Enstitülüleri köy ağalarının karşılarına dikilecek güçler olacaklardı. [2]

Köy Enstitülerinin amacı sadece köylülere okuma-yazma öğretmek, teknolojik yenilikleri köylere taşımak ve modern tarım yapılmasını sağlamak olmamıştır. Belki de en önemli misyonları kırsal alandaki geleneksel bağlılıkları çözmek, feodal yapıyı kırmak ve geleneksel egemen güçlerin nüfuzlarını silerek buradaki insanlara ulus bilinci aşılamaktır. [3]

Köy Enstitüleri kırsal alanı kalkındırmak, köylüyü eğitmek ve eğitmenlerle köylüyü üretici duruma getirmek amacıyla kuruldu. Cumhuriyet'in kurulduğu yıllarda ülkemizde okuryazar oranı düşüktü. Özellikle kadınlarda ve köylerde okuryazarlık oranı oldukça düşüktü. Bu durumu değiştirmek, köye ışık götürmek, köylü çocuklarını köyü çağa taşıyacak "öncüler" olarak yetiştirmek amacıyla Köy Enstitüleri kurulma çalışmaları başlatıldı. [4]

Türkiye'de köy ve köylü politikalarının kökenleri, Osmanlı İmparatorluğu'na kadar dayanır. Ekonomisi büyük ölçüde tarım ve hayvancılığa dayanan Osmanlı Devleti'nde üretim merkezinin köy olması nedeniyle köye ve köylüye özel bir önem verilmiş, devlet çıkardığı kanunlarla köylüyü, idareci ve seyfiye sınıfına karşı korumaya çalışmıştır. Özellikle Tanzimat Dönemi'nden itibaren, yoğun merkezileşme uygulamaları neticesinde, merkez taşra ayrımı daha da belirginleşmiş ve bunun giderilmesine yönelik çareler aranmıştır. Köylerde eğitimin nasıl olması gerektiği hususuna yönelik düşünceler, II. Meşrutiyet döneminde, Selanik'te Atatürk'ün kurduğu Vatan ve Hürriyet Cemiyet'inde görevler üstlenen İsmail Mahir Efendi tarafından hayata geçirilmiş, 1908-1914'te ilk resmi anaokulları açılmış, ilk kez anaokulu öğretmenleri yetiştirmiştir. Özellikle kız eğitimi, tarım ve orman eğitimi, iş eğitimi gibi konularda ilk düşünceleri ortaya atmıştır. 1914'te Kastamonu milletvekili olarak Meclis-i Mebusan'da köylü eğitimi ve köye öğretmen yetiştirme konusundaki konuşmasıyla Köy Enstitüleri'nin fikir babalığını yapmıştır. Onun fikirleri, İsmail Hakkı Tonguç ile Köy Enstitüleri'ne dönüşmüş ve enstitü çıkışlı öğretmenlerin çalışmalarıyla köylerimiz her yönden aydınlanmaya başlamıştır. [5]

Aynı dönemde, öğretmen olan Ahmet Tevfik 1912'de, "Yeni Mektep" dergisinde yer alan yazısında Darülmuallimin'lerin (Öğretmen Okulu) köylerde ve köy civarında kurulacak Çiftlik Mektepleri içinde açılması gerektiğini, böylece öğretmenlik yeteneğini kazanmış muallim çiftçilerin yetişmiş olacağı görüşlerini savunmuştur. Keza İsmail Hakkı da (Baltacıoğlu) Meşrutiyet döneminin sonlarına doğru Maarif Nezareti'ne sunduğu bir değerlendirmede Darülmualliminler'in şehirlerde olmasından dolayı, öğrencilerinin genellikle şehirlerde yaşayan öğrencilerden oluştuğunu ve bu nedenle buradan mezun olan öğrencilerin köylerde öğretmen olarak görevlendirilmesinin neredeyse imkânsız olduğunu savunmuştur.

Ethem Nejat da tarımsal faaliyetlerle eğitimin eş zamanlı öğretilmesi gerektiğini en çok savunanların başında yer almaktadır. Ethem Nejat ülke kalkınmasının temeli olarak değerlendirdiği ilköğretimin amaçlarının, halkın kültür seviyesini yükselterek milli birlik içerisinde bilgiden çok, kabiliyetleri ve iradeyi terbiye edecek derslere önem verilmesi ve özellikle kalkınmanın ziraata bağlı olduğu Türkiye'de ziraat derslerinin pratiğe dayanarak ve köy hayatını medenileştirecek şekilde verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. [6]

II. Mahmut döneminde ilkokulların zorunlu hale getirilmesine rağmen, Cumhuriyet'in kuruluş döneminde bile, toplumun okullaşma oranı oldukça düşük bir seyir izlemiş, bu nedenle, yeni kurulan Cumhuriyet'in ilk hedeflerinden biri de eğitimin yaygınlaştırılması olmuştur. Zira ülkede yeni bir devlet ve rejim kurulmuştur. Büyük zorlukla ve fedakârlıklarla kurulan bu devlet ve rejimin muhafazası-müdafaasını üstlenecek nesillerin yetiştirilmesi ile halkın zihninde yerleşmiş hilafet ve saltanat kültürünün silinmesi ve yeni rejimin ideolojisinin genellikle muhafazakâr bir yapıya sahip olan köylüye benimsetilmesi gerekmektedir. Bu ihtiyacı kavrayan Cumhuriyet'in kurucuları, nitelikli bir köye ulaşmak için temel eğitimden, yani ilköğretimden başlayarak köylüyü eğitme planları yapmışlardır. İlk olarak 1924 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu ile ilköğretim zorunlu ve parasız yapılmıştır. Böylece yeni rejimin ülküsü ve ilkeleri bütün ülke halkına benimsetilecektir.

Atatürk, sadece yurt kurtaran bir eylem adamı değil, aynı zamanda ülkemizin sosyo-ekonomik yapısını ve kültürel yaşamını da değiştirmek isteyen bir düşün

---

1Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü E. Öğretim Görevlisi.

2 Çetin Yetkin, Karşı Devrim, 1945-1950, Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Yayınları, Antalya, 2007, s.220.

3 Cemal Hüseyin Güvercin, Murat Aksu, ,Berna Arda," Köy Enstitüleri ve Sağlık Eğitimi " Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, 2004, Cilt 57, Sayı 2, s.97-103.

4 Ahmet Taner Kışlalı, "Bozkırdaki Kıvılcım", Cumhuriyet Gazetesi,17 Temmuz.1996.

5 Karabey Aydoğan, Uygarlığın Tuğlası Arifiye Köy Enstitüsü, Türkiye İşbankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2019, s.6-8.

6 A.g.e, s.3.

adamıydı. İzmir'de düşmanı denize döken Atatürk, bilgisizlik, yobazlık, zorbalık, ağalık… gibi iç düşmanlarla, sosyo-ekonomik geri kalmışlıkla savaşmak zorunda kalmıştı. Bu zorlukları yenmesi, uygarlık savaşını kazanması gerekiyordu. Bu nedenle devrimler yapıyor, ulusumuzu çağdaş uluslar düzeyine yükseltmek istiyordu. Devrim düşüncesini köye götürmek, ancak köylüyü eğitmekle mümkündü. [7]

Bu ülkülerini gerçekleştirmek için bir eğitim kalkınma seferberliği başlattı. Özellikle "eğitim seferberliği" üzerinde önemle duruyordu. O'na göre, savaşlarda kazanılan her şey, ancak eğitimle, eğitim ordusuyla korunabilirdi. Bu nedenle eğitsel kalkınma çalışmalarına köylerden başlamak gerektiğine inanıyordu. Çevresindeki aydınlar da bu inancını paylaşıyorlardı. [8]

Cumhuriyet'in kurucu lideri olarak tüm alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da politika belirleyici bir aktör olan Atatürk yaptığı konuşmalarda eğitim meselesine geniş bir yer vermiştir. Bunlardan en dikkate değer olan sözü şudur:

"Memlekette maarif nurunun yayılmasına ve en derin köşelere kadar nüfuz etmesine bilhassa nazar ediyoruz…" [9]

Atatürk, eğitimle ilgili konuşmalarında sürekli olarak üzerinde durduğu nokta, eğitimin uygulamalı olması ve çevre koşullarını dikkate almasıydı. Örneğin, TBMM'nin 2. dönem 3. toplantı yılını açarken böyle bir sistem üzerinde çalışıldığını "Maarif hayatın icabat-ı ameliyesini (pratik gereklerini) ve muhitin şerait-i hususiyesini (çevrenin özel koşullarını) temin eden bir sistem üzerindeyiz" diyerek açıklamıştı. [10]

Atatürk'ün eğitime dair görüşleri John Dewey'in eğitim anlayışıyla paralellik göstermektedir. Modern eğitim biliminin ana esasları olan ve Atatürk tarafından tavsiye edilen bu yaklaşım 1926 ve 1936 programlarının hazırlanmasında etkili olmuştur.

Dönemin politikacıları da eğitim politikalarını savunurken sık sık Atatürk'ün sözlerine başvurmuşlardır. Örneğin Maarif Vekili Mustafa Necati Bey 1927 yılı Meclis bütçe görüşmelerinde yaptığı konuşmasında Atatürk'ün sözünün düstur olarak görüldüğünü açıkça belirtmiştir. [11]

Kemalist kadrolar, toplumun topyekûn okullaştırılması düşüncesini benimsemiş olmakla birlikte, bu düşüncenin pratiğe geçirilmesinde çok da başarılı olunamadığı görülmektedir. 1930'lu yıllara gelindiğinde Cumhuriyet, öğretmen yetiştirme konusunda neredeyse Osmanlı'nın bile gerisinde kalmıştır. Keza Osmanlı'da 30'un üzerinde olan Öğretmen Okulu sayısı, 1925'te 25-26, 1930'larda ise 11'e kadar gerilemiştir. Nihayetinde bu gerilemeden köy eğitimi de nasibini almış ve köylünün eğitilmesi hususu tüm çabalara rağmen çözülmeyi bekleyen bir sorun olarak yerini korumuştur. Öğretmen Okulları mezunlarının köylerde çalışmak konusunda isteksiz olmaları bu sorunun çözümünü daha da zorlaştırmıştır.

Köy Enstitüleri fikrinin bazı kaynaklarda Türkiye'ye özgü bir kurum olduğu ifade edilse de Enstitülerin kurulmasında Türkiye'yi ziyaret eden John Dewey ve Alfred Kühne'ye ait eğitim raporlarının önemli etkileri olduğu söylenebilir. 1920'lerin başında Türkiye'ye gelen Dewey ve Alfred Kühne hazırladıkları raporlarda: "iş eğitimi" kavramı üzerinde durmuştur. Buna göre okullarda sadece teorik bilgiler vermenin yetersiz olduğunu, pratiğe dayalı bir eğitimin uygulanması gerektiğini, yani yaparak yaşayarak öğrenmek metodunun eğitimde esas alınmasını öngörmüşlerdir. Dewey'nin aksine Kühne, ayrı bir köy okulu teşkilatlanmasını öngörmemiştir.

Köy eğitmenleri fikrinin Atatürk'e ait olduğu belirtilmektedir. Dönemin Kültür Bakanı Saffet Arıkan, öğretmen sıkıntısını anlattığında Atatürk'ün kendisine terhis edilmiş çavuş ve onbaşılardan faydalanabileceği fikrini aktardığını söylemektedir. [12]

Görüldüğü gibi, Köy Enstitüleri'nin düşünsel altyapısı, yıllar önce ortaya konulmuştur. Ancak bunun pratiğe yansıması, içerisinde başarısızlıkların da yer aldığı uzun bir tarihsel geçmişi kapsamaktadır. Bu nedenlerle ilköğretim alanındaki öğretmen ve okul sorununa, 1923 yılından Köy Enstitüleri'nin kurulduğu 1940 yılı arasında; köy muallim mektepleri, millet mektepleri ve eğitmen kursları gibi üç önemli eğitim uygulaması görülür. Köy Enstitüleri'nin kanun ve programlarının şekillenmesinde ise bu deneyimlerin oldukça önemli etkileri olduğu söylenebilir.

Köy Enstitüleri'nin kuruluş sürecinde, otuzlu yıllarda dönemin aydınları tarafından yayımlanan devletçi-planlı mali kalkınma ve köylü kalkınması gibi konularla iktidarın dikkatini çeken Kadro Dergisi ve "Kadro Hareketi"nin de (Kadrocular) rolü yadsınamaz.

Kültür Bakanı (Milli Eğitim Bakanı) Saffet Arıkan, 1935 yılında yapılan CHP kongresinde: Köy çocuklarına pratik hayat için gerekli bilgiyi verecek üç veya dört sömestirli ilkokullardan ayrı bir tip olarak Köy okullarının açılması kararının kabul edilmesinde oldukça etkili olmuş ve hemen ardından İsmail Hakkı Tonguç'u İlköğretim Genel Müdürlüğü Vekilliğine getirmiştir. Tonguç'un görevi alır almaz hazırladığı raporda; çok yeni yöntemlerle çalışmak, okul yaptırma yollarını bulmak, gereken nitelikte öğretmen yetiştirmek, köylerde yaşayan insanların ekonomik gücünü yükseltmek ve üretim

7 Ahmet Mumcu, Tarih Açısından Türk Devriminin Temelleri ve Gelişimi, Sevinç Matbaası, Ankara, 1974, s.189.

8 Murat Özmen, "Atatürk'ün Köy Eğitim Politikası", Cumhuriyet Gazetesi, 26. Nisan.1990.

9 Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C. I, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara,1989, s.347.

10 Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C. I, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara,1989, s.359.

11 TBMMC, 12.4.1927, C.I, s.82-92.

12 Şevket Süreyya Aydemir, İkinci Adam İsmet İnönü, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1967, s.375.

yeteneklerini arttırmanın üzerinde durulmuştu.

Tonguç'un raporu Atatürk'ün sofrasında da tartışılmış, Atatürk'ün bazı önerileri Bakan Arıkan tarafından ciddiye alınmış ve "eğitmen yetiştirme projesi" hazırlanmıştır. Bu proje kapsamında 1936'da Eskişehir'in Mahmudiye köyünde "Eğitmen Kursu" açılmıştır. Bu kursun amacı, askerde onbaşı ve çavuşluk yapmış köylü gençleri altı aylık bir kurstan sonra eğitmen unvanıyla köylere ve üç yıllık ilkokullara gönderip öğretmen sıkıntısını biraz hafifletebilmektir. Bu uygulama, dönemin birçok eğitimcisi tarafından sakıncalı görülmüştür. 1937'de ise daha büyük sayılan (nüfusun 400'ün üstünde) köylere öğretmen yetiştirmek üzere İzmir Kızılçullu'da, Eskişehir Çifteler'de "Köy Öğretmen Okulları" açılmıştır. Bu iki okulun daha sonra Köy Enstitüsü'ne dönüştürüldüğü görülmektedir.

İsmail Hakkı Tonguç, Köy Enstitüleri'nin simge isimlerinden biridir. 1938'de Hasan Ali Yücel'in Milli Eğitim Bakanı olduktan sonra, vekâleten yürüttüğü İlköğretim Genel Müdürlüğü görevine asaleten atanmış, görevde olduğu süre boyunca neredeyse tüm mesaisini enstitülerin kurulmasına ve güçlendirilmesine harcamıştır. Tonguç, köylü çocuklarını sadece teorik bilgilerin aktarılması değil, yaparak-yaşayarak eğitmeyi aynı zamanda köylerin kültürel olarak canlandırılmasına gidecek bir toplumsal gelişim projesinin kilit unsuru olarak görmüştür

Tonguç'un köylerde eğitim üzerine düşünceleri, 1939'da toplanan I. Milli Eğitim Şurası'nın en önemli gündemlerinden birini oluşturmuştur. Söz konusu Şura, "Köy Enstitüleri" düşüncesine dönüştüğü bir toplantı niteliğindedir I. Milli Eğitim Şûrası'nda köylü eğitimi konusunda alınan kararların, dikkate alınarak titizlikte uygulandığı görülmektedir. Bu bağlamda,17 Nisan 1940'ta 3803 Sayılı Köy Enstitüleri Kanunu kabul edilmiş ve Köy Enstitüleri kurulmuştur. Kanuna göre: Enstitülerde tam devreli köy ilkokullarını bitirmiş sıhhatli ve kabiliyetli köylü çocuklarının öğrenci olabileceği belirtilmektedir. Ayrıca Enstitülüler, 5 yıllık eğitim sürecinden geçerek köylere öğretmen olarak atanacaklardır. Bu 5 yıllık eğitim süresince öğrencilere, teorik bilimlerin yanında; çiftçilik, dülgerlik, aşçılık, dikiş nakış gibi el becerilerinin kazandırılmasına yönelik bir eğitim verilecektir. Mezun olan öğrenciler, 20 yıl zorunlu hizmet şartıyla, tayin edildikleri köylerin her türlü öğretim ve eğitim işlerini görecekler ve zirai anlamda da köyün geliştirilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştireceklerdir.

II. Dünya Savaşı'nın zor koşullarında büyük bir gayretle kurulan 21 Köy Enstitüsü öğretmen yetiştirilmesi hususunda önemli işlevler yüklenmiştir. Nitekim 1935-1936 arasında 6.975 olan öğretmen-eğitmen sayısı, 1945-1946'da 20.334'e ulaşmıştır. Bu anlamda Köy Enstitüleri'nin, kayda değer bir başarı gösterdikleri söylenebilir. Söz konusu süreçte öğretmen, bölge okullarına yönetici, gezici başöğretmen, ilköğretim müfettişi ve kesim müfettişi yetiştirmek amacıyla 1943'te Ankara'da Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü'nün açıldığı görülmektedir. Yüksek Köy Enstitüsü'ndeki eğitim süresi en az 3 yıl olarak belirlenmiştir. Bu okul, kısa sürede köy eğitiminin asli unsurlarından biri haline gelmiştir. Ancak, 1946'da Hasan Ali Yücel'in görevden alınarak yerine Reşat Şemsettin Sirer'in getirilmesiyle, Köy Enstitüleri projesinin rafa kaldırılmaya başlandığı söylenebilir. Sirer döneminde 1947'de çıkarılan kanunlarla köylerdeki öğretmenlerin enstitülerle bağları kesilmiştir. Ayrıca bu dönemde Tonguç'un görevden alındığı 1944 ve 1947 arasında mezun veren Yüksek Köy Enstitüsü'nün 1947'de kapatıldığı görülmektedir. Yüksek Köy Enstitüsü öğrencileri, Ankara içindeki dengi okullara dağıtılmış ve o yıl mezun olanlar, gezici başöğretmen ve Milli Eğitim Müdürlükleri'nde memur olarak görevlendirilmişlerdir. Görüldüğü gibi Sirer dönemi Köy Enstitüleri'nin giderek gözden düştüğü bir dönemin yansımasını oluşturur. Bu dönemde Enstitülerin temel ilkelerinden biri olan karma eğitime son verilir ve kız öğrenciler bir enstitüde toplanır. Sirer'den sonra göreve gelen Tahsin Banguoğlu döneminde de Enstitülere yönelik olumsuz tavır devam eder.

Aslında CHP'nin içindeki farklı görüşler, Köy Enstitüleri fikri ortaya atılıp TBMM' de gündeme getirildiği andan itibaren karşılıklı olarak şiddetli tartışmalara neden olmuştur. Bu tartışmalar da özellikle Kazım Karabekir başta olmak üzere muhafazakâr grup olarak bilinen kişiler enstitülerin açılmasına karşı çıkmışlardır. Nitekim kimi yazarlar enstitülerin sonunun gelmesindeki nedeni CHP içinde yer alan bu ikiliğe bağlamaktadır.

Tutucu çevrelerin çıkarları zedelendiği için büyük hücum konusu olan Köy Enstitülerinin etkinliği yozlaştırıldı. Toprak kanunu uygulanmadı. Böylece köy kalkınması yolunda atılan cesur adımlardan dönülmüş oldu. [13]

Sonunda Köy Enstitüleri, genel kanının aksine, Demokrat Parti döneminde değil Cumhuriyet Halk Partisi döneminde işlevsizleştirilir. Dolayısıyla siyasal, ekonomik ve sosyal pek çok nedenden ötürü giderek gözden düşmüş ve sonunda 27 Ocak 1954'te İlköğretmen Okullarına dönüştürülmüştür. Demokrat Parti iktidarının tek yaptığı, felsefesi ve ruhu boşaltılmış olan bu kurumu kapatmak olmuştur. [14]

Ana hatlarıyla anlatmaya çalıştığımız Köy Enstitüleri'nin Modern Türkiye'nin gelişmesinde önemli rolü vardır. Ne yazık ki, II. Dünya Savaşı'nın yıkıcı sonuçlarına, içeride toprak ağaları ve muhafazakârların, dışarıda küresel güçlerin; başta Rusya tehdidi olmak üzere, ABD'nin Türkiye'yi hızla kalkındıracak bu muhteşem projeyi çıkarlarına aykırı bularak kapatmak istemesine Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ve Başbakan Adnan Menderes'in diren(e)memesi sonucu Köy Enstitüleri dramatik bir şekilde kapatılmıştır.

---

13 Ahmet Mumcu, Tarih Açısından Türk Devriminin Temelleri ve Gelişimi, Sevinç Matbaası, Ankara, 1974, s.193.

14 Firdevs Gümüşoğlu, Sözlü ve Yazılı Belgeler Işığında Cilavuz Köy Enstitüsü, 3. Basım, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2019,s.17.

TÜRK TAYYARE CEMİYETİNİN KURULUŞ AMACI VE İLK FAALİYETLERİ

Orhan KÖKSAL[1]

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra, yurt savunması için önemli bir unsur olan hava gücünün gelişimine özen gösterilmiştir. Çeşitli sanayi kuruluşlarının yanı sıra, bu kuruluşlara bir çatı görevi görecek olan Türk Tayyare Cemiyetinin (T.Ta.C.) ilk sinyalleri Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Paşa tarafından 1 Kasım 1924'te verilmiştir. Meclisin açılış konuşmasında Gazi; *"…Müdafaai memleketten bahsederken âlemi askeride mühim ve müessir bir âmil mahiyetinde bulunan kuvvayi havaiyeye Meclisi Âlinin bilhassa alâkasını ve dikkatini isticlap ederim…"*[2] sözleriyle hava kuvvetlerinin önemine değinmiştir. Paşa, her fırsatta Türk ordusunun uçak gereksinimini vurgulamış ve yeni teknolojilerin Türkiye'ye gelmesini istemiştir. Dönemin Milli Savunma Bakanı Recep (Peker) Bey de Milli Mücadele'de yaşanan sıkıntıların tekrar yaşanmaması gerekliliğini vurgulamaktaydı. [3]

Cemiyetin kurulması için 1924 yılında, Bolu Mebusu Cevat Abbas (Gürer) Bey bir layiha sunmuştur. Bunun üzerine T.Ta.C.'nin kuruluşu 16 Şubat 1925 tarihinde gerçekleşmiş ve 15 Mart 1925'te tüzüğü TBMM'de kabul edilmiştir. Tüzüğün esasını, 1919 yılında kurulan Türkiye Münakalat-ı Havaiyye Cemiyetinin nizamnamesi oluşturmuştur. Cemiyetin kurucu başkanı Cevat Abbas Bey olmuştur.[4] 15 Mayıs 1925'te cemiyetin açılışında Mustafa Kemal Paşa *"İstikbal göklerdedir…"* sözünü söylemiştir. [5]

Cemiyetin kurucu üyeleri arasında Şakir Hazım (Ergökmen) ve Vecihi (Hürkuş) Beyler de yer almıştır. Milli Mücadele'de, Türk ordusuna uçak bağışı yapan Erzurumlu Nâfiz (Kotan) Bey'in de aralarında olduğu kurucu üye sayısı 33 kişi olmuştur. [6]

T.Ta.C.'nin 1925 yılında yayımlanan ilk tüzüğünün birinci maddesi, oluşumun merkezi ile alakalıdır: *"Madde 1 – Reis-i Cumhur hazretlerinin himaye-i aliyyeleri ve İsmet Paşa hazretlerinin riyaset-i fahriyeleri ile müşerref bulunan 'Türk Tayyare Cemiyeti' 16 Şubat 1925 tarihinde Ankara'da tesis edilmiş olup umumî heyet idaresi merkez-i hükûmettedir."*[7]

Cemiyetin kuruluşundan iki ay sonra Ankara'da toplanan Türk Ocaklarının Genel Kurultayına, Bolu Türk Ocağını temsilen katılan Cevat Abbas Bey yaptığı konuşmasında özetle; sıhhiye faaliyetlerinden bahsettikten sonra emperyalist devletlerin hava gücüne verdiği önemden bahsetmiştir. Yurdun her yanının uçak ile korunması gerekliliğinin üzerinde durarak, Türkiye'nin tayyare ve tayyareciliğe kayıtsız kalmamasının elzem olduğunu vurgulamıştır. Türk Ocaklarının, T.Ta.C.'ye destek vermesini rica ederek konuşmasını tamamlamıştır. [8]

Kuruluş Amacı

Cemiyetin kuruluş amacı Mustafa Kemal Paşa tarafından belirlenmiştir. Türkiye'de havacılık sanayisinin teşkili başlıca hedef olmuştur. Sivil, sportif ve turistik faaliyetlerle tayyarelerin; askeri ekonomik, sosyal ve siyasi ehemmiyetini halka göstermek ve uçan bir Türk gençliği yaratmak amaçlanmıştır. [9]

T.Ta.C'nin ilk tüzüğünün ikinci maddesi, Mustafa Kemal Paşa'nın belirlediği amaçları esas almıştır.[10] 1926 tarihli ikinci tüzüğünün üçüncü maddesinde ise; cemiyetin hükümete bağlı ve amacına ulaşmak için lazım gelen bütün önlemleri alabilme yetkisi olduğu vurgulanmıştır. [11]

İlk tüzüğün ön sözünü kaleme alan Başkan Cevat Bey'in şu satırları ise cemiyetin amacına vurgu yapmaktadır: [12]

---

1 Yüksek Lisans Öğrencisi, Yeditepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü.

2 TBMM Zabıt Ceridesi, X/2, 1.11.1340, s. 2.

3 Osman Yalçın, Türk Hava Harp Sanayii Tarihi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2013, s. 117, 119.

4 Cemiyetin logosunu Vecihi Bey hazırlamıştır. Bkz.: Vecihi Hürkuş, Bir Tayyarecinin Anıları, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2019, s. 177; Deniz Kurt, Yavuz Pehlivan, Erdal Korkmaz, Kuruluşundan Günümüze Türk Hava Kuvvetleri (Harekât ve Teşkilatlanma Tarihi 1923-1951), C. 2, Hava Basımevi ve Neşriyat Komutanlığı, Ankara 2020, s. 50.

5 İsmail Yavuz, Mustafa Kemal'in Uçakları Türkiye'nin Uçak İmalat Tarihi (1923-2012), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2018, s. 1.

6 Oktay Verel, İstikbal Göklerin Gökler Bizimdir, C. 2, Türk Hava Kurumu Yayınları, İstanbul 1985, s. 81-82.

7 Türk Tayyare Cemiyeti Nizâmnâme-i Esâsîsi, Ankara Matbaası, 1341, s. 1.

8 Atatürk'ün Yaveri Cevat Abbas Gürer Cepheden Meclise Büyük Önder ile 24 Yıl, Der. Turgut Gürer, Türkiye iş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2018, s. 297-299.

9 Kurt vd., a.g.e., s. 51.

10 Mahmut Akdoğan, Türk Tayyare Cemiyeti, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1993, s. 30.

11 Türk Tayyare Cemiyeti Nizâmnâme-i Esâsîsi, Hakimiyet-i Milliye Matbaası, Ankara 1926, s. 2.

12 …Nizâmnâme-i Esâsî, 1341, mukaddime.

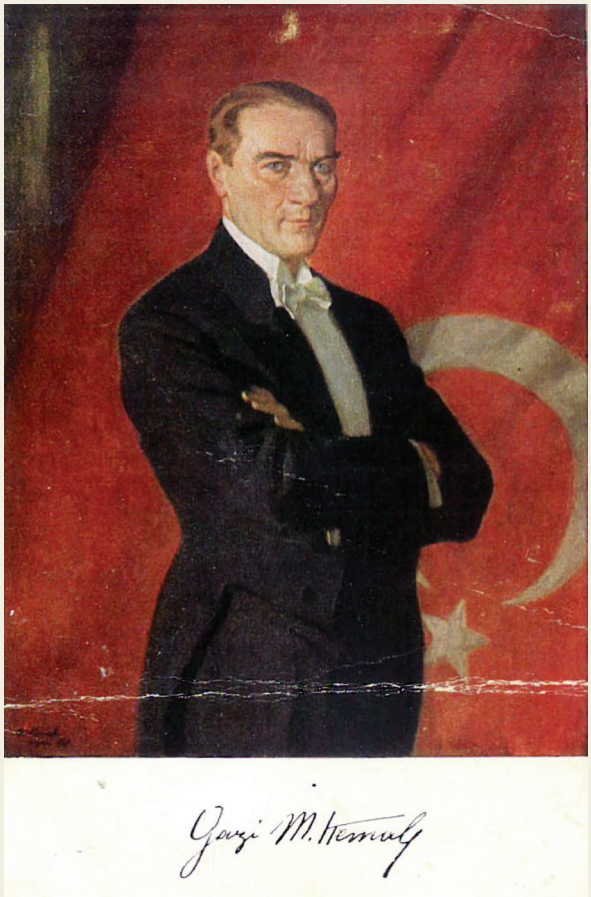

Türk Tayyare Cemiyeti tarafından bastırılan, Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın fraklı bir resminin bulunduğu karpostal.

"Reis-i Cumhur Gazi Mustafa Kemal Paşa hazretlerinin himaye-i sayelerinde teşkil eden ve İsmet Paşa hazretlerinin fahri riyasetleri altında bulunan Türk Tayyare Cemiyeti, memleketimizde tayyareciliğin askeri, iktisadi, fenni ve sanayi sahalarda tekâmül ve terkisi gayesini istihdaf eden, bu gayeye doğru atılacak hıtvaları teşvik ve tanzim etmek isteyen milli bir teşekküldür. Bunun içindir ki cemiyetin teşkil haberi, vatanın her sınıf halkı tarafından umumi bir alaka ve memnuniyetle karşılanmıştır.

Bundan dolayı; Türk gençliğinin, bu zamandaki hamleleriyle alakadar olan fertleri ve müesseselerini, Türk Tayyare Cemiyeti, kendi sinesinde hududu dahilinde göreceğinden emindir."

Gelir Kaynakları

Kısa bir zamanda ülkenin her şehir ve kasabasında 500'ün üzerinde şubeye ulaşan cemiyetin en önemli gelir kaynağı fitre, zekât ve kurban derileri olmuştur. Bu konuda titiz bir çalışma yürüten hükümet bir kanun çıkarmış ve kurban derilerini cemiyetin toplamasına karar vermiştir. Konuyla alakalı afişler bastırılmıştır. Kurban toplama konusunda Diyanet İşleri Başkanlığı ile işbirliği yapılarak müftü ve vaizlerden destek istenmiştir.[13]

Bu hususla alakalı halka camilerde nasihat verilmesi talep edilmiştir.[14] Bu husus, her Ramazan Bayramından önce il ve ilçe müftülüklerine bildirilmiştir.[15] Halkın bağışlar için teşvik edilmesi istenmiş ve T.Ta.C.'den *"…Memlekete ve milletin muhtaçlarına mühim ve en faydalı bir şekilde yardım eden bu hayır müessesi"* olarak bahsedilmiştir.[16]

Cemiyetin, önemli bir gelir kaynağını halkın bağışları oluşturmaktaydı. Türk savunma sanayisini Avrupa'yla yarışır hale getirmek, yurt savunmasında etkili bir hava gücü envanteri oluşturmak ve dönemin en yeni harp unsurunu halka tanıtmak amacıyla toplanan bu bağışlar, Cevat Abbas Bey'in bulduğu bir çözüm olarak karşımıza çıkmaktadır. Şehirlerarasında rekabet oluşturup bağış oranını yükseltmek amaçlanarak, cemiyete 10.000 TL bağış yapan her şehir, kasaba ve köyün kendi adında bir tayyaresi olacaktır. Bu pratik çözüm neticesinde ilk tayyare Ceyhanlılar tarafından alınmış ve *Ceyhan* adı ile envantere dahil edilmiştir.[17] 30 Ağustos Zafer Bayramı'nın yanında kutlanan Tayyare Bayramı ile yürütülen propaganda dahilinde birçok şehir ve kasaba Türk ordusuna tayyare bağışında bulunmuştur. Bu hususta öne çıkan şehir Adana olmuş ve toplam bağış 220 bin TL'yi geçmiştir.[18]

Bağışları teşvik etmek amacıyla Mustafa Kemal Paşa tarafından 10.000 TL cemiyete bağışlanmıştır.[19]

Diğer gelir kaynaklarına bakılacak olursa, piyango çekilişlerinin cemiyete ait olduğuna dair kanun çıkarılmıştır. 1926 yılında çıkarılan başka bir kanunla, Osmanlı Devleti'nden kalan Donanma Cemiyetinin bütün varlıkları T.Ta.C.'ye devredilmiştir. Posta ücretlerinden muaf tutulan cemiyete, İstanbul Laleli'de yer alan Harikzedegan Apartmanları bırakılmıştır.[20] İstanbul'da bulunan 22 piyango bayisi 1929 yılına kadar toplamda

13 Hakan Uzun, "Türk Hava Kurumu Gelir Kaynakları Üzerine: "Fitre, Zekât ve Kurban Derileri" Üzerine", ÇTTAD, VI/15, Güz 2017, s. 170.

14 BCA, Fon Kodu: 51.0.0.0., Yer No: 12.101.19/1.

15 BCA, Fon Kodu: 30.10.0.0., Yer No: 178.233.19/2.

16 BCA, Fon Kodu: 30.10.0.0., Yer No: 178.233.19/3-4.

17 Atatürk'ün Yaveri…, s. 304-305.

18 Demo Ahmet Aslan, "Tayyare Cemiyeti'nin Propaganda Faaliyetleri ve Tayyare Bayramları", Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 14, S. 3, s. 141-143.

19 Yalçın, a.g.e., s. 137.

20 Kurt vd., a.g.e., s. 54.

Türk Tayyare ikinci tüzüğü

228.010 TL satış yapmıştır.[21] Bunların dışında; tayyare pulu, el ve duvar ilanları imtiyazı, her sigara paketi için bir sigara farkı ücreti, Uşak Şeker Fabrikasının ilk mahsulü, mevcut domuzların istismarı, eski pulların devri, üye aidatları, tutkallı makbuz, kira gelirleri, iştiraklerin gelirleri, faiz gelirleri, askeri terhis çizelgelerinin ücret karşılığı satılması, kartpostallar, evlenme beyan kağıtları, Mustafa Kemal Paşa'nın Nutku'nun gelirleri, Bulgaristan'dan kışlamak üzere Trakya'ya gelecek koyun ve keçi sahiplerine verilecek kefaletnamelerin telif hakları T.Ta.C.'ye devredilmiştir.[22]

Cemiyetin, gelir kaynaklarını arttırmak amacıyla tedbirler aldığı görülmektedir. Bu tedbirler doğrultusunda yeni gelir kaynakları yaratılmaya çalışılmıştır. Bu çabaların en önemli sebebi, Tayyare Resmi Kanunu ile cemiyete ait 1.600.000 TL'nin Maliye Vekâletine geçmesi olmuştur. Memur ve işçi gruplarının tayyare satın alması için teşvik edilmesi ve Cumhuriyet Halk Fırkası'nın bütçesinden her sene cemiyete ayrılması istenmiştir. Türkiye'deki bütün ulaştırma araçlarının bilet fiyatlarına tayyare satın alımı için zam yapılması talep edilmiştir.[23]

İlk Faaliyetler

Cemiyetin ilk büyük kongresi 19 Ekim 1925 tarihinde yapılmıştır. Kongrenin açılışını Başbakan İsmet (İnönü) Paşa yapmış ve tayyarelerin bütün aksamının Türkiye'de yapılması gerektiğine değinmiştir. Genel başkan olarak Rize Mebusu Fuat (Bulca) Bey seçilmiştir. Yardımcıları ise Siirt Mebusu Mahmut Bey ve Bitlis Mebusu Nami Bey olmuştur. Dokuz üyeden oluşan üyeler ise şu isimlerden oluşmuştur: Ziya Gevber Bey, Sıtkı Bey, Kocaeli Mebusu Saffet Bey, Muş Mebusu İlyas Sami Bey, Van Mebusu Hakkı Bey, Kütahya Mebusu Hâkim Rıza Bey, İzmir Mebusu Celal Bey, Sivas Mebusu Rasim Bey, Hakkâri Mebusu Asıf Bey.[24]

28 Kasım 1926 tarihli ikinci büyük kongrede cemiyetin amaçları üzerinde durulmuş ve gelecek planları yapılmıştır. Başkan Fuat Bey cemiyetin geleceğine ve sivil havacılığın ilerlemesi gerektiğine dair bir konuşma yapmıştır.

Cemiyetin üçüncü büyük kongresi 16 Kasım 1928 tarihinde yapılmıştır. Açılış konuşmasını Başbakan İsmet Paşa yapmış ve konuşmasında; cemiyetin geçen iki yılına değinerek kuruluş amacına vurgu yapmıştır.[25] Uçmanın bir yaşam mücadelesi olduğunun altı çizilmiş ve cemiyete yardım eden vatandaşların fedakâr bir vazife gördükleri belirtilmiştir.[26] Başbakan; uçak, mektup ve makine gibi araçların gelecekte artması için cemiyetin daha çok çalışmasını istemiştir.[27] İsmet Paşa'nın konuşmasında geçen ifadeler; savaşlarda üçüncü boyutta kullanılan tayyarelerin Türkiye Cumhuriyeti'nde de olması gerekliliğinin tezahürü olarak düşünülebilir. Dünyada hızla gelişen havacılık sektörünün savaşlarda oynayacağı elzem rolün öngörüsüdür. Mustafa Kemal Paşa'nın bu öngörüsü üzerine kurulan cemiyetin her kongresinde bu hususlar üzerinde durulduğu görülmektedir. Geçen süreçte, iki yılda yetiştirilen 172 makinistten 10 tanesi, makinist ustabaşısı tahsili görmek için Fransa'ya Hanrio kuruluşuna gönderilmiştir. Genelkurmay Başkanlığının isteği doğrultusunda mektep; 15 Eylül 1928'de masrafları T.Ta.C.'ne ait olmak üzere Milli Müdafaa Vekâleti emrine verilmiştir. Fransa Tayyare Mühendis Mektebi'nde öğrenimine devam eden 1 öğrenci mezun olmuştur. Bir Türk öğrencisi 52 yabancı öğrenci arasında birinci olarak üst sınıfa geçmiştir. İki kongre arasında cemiyet, 96 adet tayyare satın almış ve 207 bin üyeye ulaşmıştır. Tayyare yedek malzemesi, tayyare bombası, benzin ve yağ ihtiyacını temin için 3.800.000 liralık satın alma işlemi gerçekleştirilmiştir.[28]

İlerleyen süreçte önemli bir gelişme olarak T.Ta.C., uzun uğraşlar sonunda uluslararası mecrada tescil edilmiştir. 2

21 BCA, Fon Kodu: 30.10.0.0., Yer No: 60.403.35/6.

22 Uzun, a.g.m., s. 167; Kurt vd., a.g.e., s. 52-53.

23 BCA, Fon Kodu: 30.10.0.0., Yer No: 59.398.19/2.

24 Verel, a.g.e., s. 17, 81.

25 BCA, Fon Kodu: 30.10.0.0., Yer No: 59.398.1/1.

26 BCA, Fon Kodu: 30.10.0.0., Yer No: 59.398.1/2

27 BCA, Fon Kodu: 30.10.0.0., Yer No: 59.398.1/3.

28 Verel, a.g.e., s. 18-19.

Ocak 1929 tarihinde havacılığın merkezi Paris'te, Uluslararası Havacılık Federasyonu'nun düzenlendiği bir konferansta cemiyet, federasyon üyeliğine kabul edilmiştir.[29]

1929 yılı Türk hava savunma sanayisi için önemli olaylara sahne olmuştur. Türkiye'nin tayyare üretim merkezi, Kayseri Tayyare ve Motor Türk Anonim Şirketi (TOMTAŞ) iflâs etmiştir. Bunun üzerine, Alman Junkers firması ile yaşanan sorunlar neticesinde fabrika cemiyet tarafından satın alınmıştır.[30]

Cemiyetin dördüncü büyük kongresi 25 Kasım 1930'da yapılmıştır. Geçen zaman içinde gerçekleşen faaliyetlere bakılacak olursa; iki senede 150 tayyare satın alınmış ve halkın da katılımıyla alınan bu tayyarelere ad konma törenleri yapılmıştır.[31]

Beşinci büyük kongre 27-28 Kasım 1932 tarihlerinde yapılmıştır. Kongrenin açılış konuşmasında Başbakan İsmet Paşa; orduların tayyare bulundurmasının zorunluluğuna ve en iyi hava savunma sisteminin tayyarelerin bizzat kendisi olduğuna vurgu yapmıştır.[32]

Bu kongrede cemiyetin tüzüğünde düzenlemeler yapılarak, madalya nizamnamesi oluşturulmuştur. Madalyaların veriliş sebebi şöyle aktarılmıştır: *"Madde 1 – Tayyare Cemiyetine semahat ve mürüvvet gösteren vatanseverlerle hayatını istihkar edercesine mütemadiyen çalışan sivil tayyarecilere ve vatanî hizmetlerde büyük yararlıkları görülen askerî tayyarecilere bir iftihar ve imtiyaz alâmeti olmak üzere "Tayyare Madalyası" ihdas edilmiştir."*[33] Bu doğrultuda tayyarecilik mesleğine heves arttırılmak istenmiş ve askeri tayyarecilerin ayrıcalıklı bir madalyaya sahip olacağı beyan edilmiştir.

24 Mayıs 1935 tarihli altıncı büyük kongrede ise Türkkuşunun kurulmasına karar verilmiştir. Mustafa Kemal Paşa bu kongrede bir konuşma yapmıştır. Askeri ve sportif hedeflere ulaşmak yolunda önemli gelişmeler kaydedildiği üzerinde durulmuş ve cemiyetin adı "Türk Hava Kurumu" olarak değiştirilmiştir.[34]

Mustafa Kemal Paşa'nın; dünyadaki ilk askeri havacılık tatbikatına genç bir kolağası olarak katılmış olması, tayyarelerin geleceğine dair olan görüşlerini pekiştirmiştir. Trablusgarp Harbi'nde tayyarelerin muharip bir unsur olarak ilk kez kullanılışına şahit olmuştur. Hava taarruzlarına karşı aktif korunma örnekleri ilk defa Trablusgarp'ta tatbik edilmiştir. Balkan Harbi'nde iki ordunun bir savaşa karşılıklı tayyarelerle katılması, Birinci Dünya Savaşı'na hava harp unsurlarının dahil olması ve nitekim Büyük Taarruzun hazırlık aşamasında tayyarelerin etkin kullanımıyla Mustafa Kemal Paşa, havacılığın kazanacağı ivmeyi ön görmüştür. Bu doğrultuda Türkiye'nin hava harp sanayisinin çatısı konumunda olan cemiyet halka eğitimler vererek, Türk halkını çağın en yeni harp unsuruna karşı hazırlamıştır. Bu hususta, en küçük bireyden en büyüğüne çeşitli vasıtalar aracılığıyla tayyareler ile ilgili bilgiler verilmiştir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında hemen kurulan cemiyetin Türk hava harp sanayisinin çatısı konumunda kalabilmesi için gelir kaynakları yaratılmıştır. Kanuni yollarla gelir kaynakları oluşturulmuş ve vatandaşların da katılımı sağlanmıştır. Tayyare Bayramlarının etkisiyle tayyarelere isim verme hadisesi halkı daha çok bağış yapmaya itmiştir. Etkili bir gelir kaynağı olan kurban derilerinin korunmasına özen gösterilmiştir. En nihayetinde T.Ta.C., çağın önemli gerekliliği olarak kurulmuş ve Türk bağımsızlığının korunması yolunda faaliyetlerini sürdürmüştür.

29 BCA, Fon Kodu: 30.10.0.0., Yer No: 60.403.34/1.

30 BCA, Fon Kodu: 30.18.1.2., Yer No: 6.57.15.

31 Verel, a.g.e., s. 19.

32 Türk Tayyare Cemiyeti Beşinci Kongre Zabıtları, Hakimiyeti Milliye Matbaası, 1932, s. 1-5.

33 Türk Tayyare Cemiyeti Esas Nizamname ve Madalya Nizamnamesi, Hakimiyeti Milliye Matbaası, Ankara 1932, s. 18.

34 Kurt vd., a.g.e., s. 56.

Kaynakça

a) Arşiv

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)

b) Diğer

Akdoğan, Mahmut "Türk Tayyare Cemiyeti", Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1993.

Aslan, Demo Ahmet "Tayyare Cemiyeti'nin Propaganda Faaliyetleri ve Tayyare Bayramları", Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 14, S. 3, ss. 141-150.

Atatürk'ün Yaveri Cevat Abbas Gürer Cepheden Meclise Büyük Önder ile 24 Yıl, Der. Turgut Gürer, Türkiye iş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2018.

Hürkuş, Vecihi. Bir Tayyarecinin Anıları, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2019.

Kurt, Deniz, Yavuz Pehlivan, Erdal Korkmaz, Kuruluşundan Günümüze Türk Hava Kuvvetleri (Harekât ve Teşkilatlanma Tarihi 1923-1951), C. 2, Hava Basımevi ve Neşriyat Komutanlığı, Ankara 2020.

TBMM Zabıt Ceridesi, X/2, 1.11.1340.

Türk Tayyare Cemiyeti Beşinci Kongre Zabıtları, Hakimiyeti Milliye Matbaası, 1932.

Türk Tayyare Cemiyeti Esas Nizamname ve Madalya Nizamnamesi, Hakimiyeti Milliye Matbaası, Ankara 1932.

Türk Tayyare Cemiyeti Nizâmnâme-i Esâsîsi, Ankara Matbaası, 1341.

Türk Tayyare Cemiyeti Nizâmnâme-i Esâsîsi, Hakimiyet-i Milliye Matbaası, Ankara 1926.

Uzun, Hakan. "Türk Hava Kurumu Gelir Kaynakları Üzerine: "Fitre, Zekât ve Kurban Derileri" Üzerine", ÇTTAD, VI/15, Güz 2017, ss. 161-176.

Verel Oktay, İstikbal Göklerin Gökler Bizimdir, C. 2, Türk Hava Kurumu Yayınları, İstanbul 1985.

Yalçın, Osman, Türk Hava Harp Sanayii Tarihi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2013.

Yavuz, İsmail, Mustafa Kemal'in Uçakları Türkiye'nin Uçak İmalat Tarihi (1923-2012), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2018.

ATATÜRK, TÜRK GENÇLİĞİ, GENÇLİĞE GÜVENİN KAYNAKLARI

Özen TOPÇU[1]

Giriş:

Türk Milletinin kurtarıcısı, Modern Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu, ebedi başkomutanımız, başöğretmenimiz, eşsiz kahraman, büyük devlet adamı Gazi Mareşal Mustafa Kemal Atatürk, gerek Ulusal Kurtuluş Savaşı'na atılırken, gerek yeni bir rejim ve toplum düzeni kurarken, gerek çağdaş uygarlık düzeyine çıkma amacı doğrultusunda ilerlerken hep Türk gençliğine güvenmiş ve en büyük desteği de onlardan almıştır. Dünya tarihinde, gençliğe Atatürk kadar önem veren ve sahip çıkan bir lidere rastlanmamıştır.[2] Tarihte hiçbir lider Atatürk kadar milletinin gençliğine güvenmemiş, O'nun kadar gençliğe değer vermemiş, O'nun kadar gençlikle bütünleşmemiştir.[3]

Gençlik kavramının özünde "gelecek" saklıdır. Özgür düşünme yeteneği bulunan ve dogmaların etkisi altında olmayan her genç, ufkun ötesini görme becerisine, yani basirete sahiptir. Toplumların çağdaşlaşmasında gençlerin katkıları büyüktür. Değişimlerin hazırlayıcıları ve öncüleri büyük ölçüde gençler olmuştur. İşte Atatürk bu özelliklerinden dolayı, kurduğu Türkiye Cumhuriyeti'ni ve gerçekleştirdiği çağdaş devrimlerin korunması, yaşatılması ve geleceğe daha da geliştirilmiş biçimde aktarılması görevini gençliğe bırakmıştır.[4]

Atatürk'ün, en büyük eserim dediği Cumhuriyeti koruma ve kollama görevini Türk gençliğine vermesi, gençler için son derece büyük ve ciddi bir sorumluluk olduğu kadar, aynı derecede gurur verici bir durumdur. Atatürk, "milletin bağrından temiz bir nesil yetişiyor, bu eseri ona bırakacağım ve gözüm arkada kalmayacak"[5] derken de, "Türkiye Cumhuriyeti'ni sarsılmaz temelleri üzerinde her geçen gün yükseltecek olanlar Türk gençliğidir"[6] derken de Türk gençliğine olan sarsılmaz güvenini dile getiriyordu.

Biz bu çalışmamızda, Atatürk'ün Türk Gençliğine güveninin kaynaklarını tarihi süreç içerisinde ele almaya çalışacağız.

Birinci Dünya Savaşı Öncesi:

Osmanlı Devleti'nin son döneminde Tevfik Fikret ve Ziya Gökalp başta olmak üzere, gençliğe daha güvenle bakan, onlara umut bağlayan geniş bir aydınlar kesimi oluşmuştu. İkinci Meşrutiyet (1908) ile Cumhuriyet arasındaki on beş yılda Osmanlı Türkleri muhteşem imparatorluklarının son muhteşem neslini verdiler.[7] 1908'de İkinci Meşrutiyet'in ilanından 1922'de İstiklal Savaşı'nın bitimine kadar geçen sürede yaşanan çetin savaşlar, işgaller, yokluklar ve sıkıntılar bu Türk gençliğinin özverileriyle aşılabildi. Atatürk, öğrencilik yıllarından beri bu gençliğin bir mensubu idi. Ordu saflarında, aldığı görevlerde, gençliğin erdemini, fedakârlıklarını, vatan ve millet sevgisini, çalışkanlığını gözlemlemişti.[8] Çürümüş Osmanlı yönetimine ilk baş kaldıranlar gençlerdir ve özellikle de genç subaylardır. Atatürk de bu genç subaylardan biridir.[9]

Birinci Dünya Savaşı Günlerinde:

Atatürk, Türk gencinin ahlaki dürüstlüğünü, vatanı için her şeyi göze alma tutkusunu asker ocağında gözleriyle görmüş, tüm fedakarlıklarına bizzat tanık olmuştur. O, Türk askeriyle Trablusgarp'tan, kızgın Arap çöllerine, buzlu Kafkaslara ve Balkanlara kadar üç ayrı kıtada beraber görev yapmış, Türk askerinin adeta röntgenini çekmiştir. O, Çanakkale'de, "ben size taarruzu değil, ölmeyi emrediyorum" dediğinde, bu görevi ölümüne yerine getirenler yirmili yaşlardaki delikanlılardı. Atatürk; "Dünyanın hiçbir ordusunda yüreği seninkinden daha temiz, daha sağlam bir askere rastlanmamıştır. Her zaferin mayası sendedir. Her zaferin en büyük payı senindir. Kanaatinle, imanınla, itaatinle, hiçbir korkunun yıldırmadığı demir gibi temiz kalbinle düşmanı nihayet alt eden büyük gayretin için gönül borcumu ve teşekkürlerimi söylemeyi kendime en aziz borç bilirim" sözleriyle Mehmetçiği tanımlar ve yüceltir.[10]

Atatürk'ün tanık olduğu bazı olaylar, O'nda gençlere güven duygusunu pekiştirmiştir. Mondros Mütarekesi sonrası günlerde, ülkenin dört bir yanında gençler tarafından düzenlenen hürriyet ve bağımsızlık mitinglerini dikkatle izlemiştir.[11] Kendisi de, 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkışını izleyen günlerde, İzmir'in işgalinin protesto edilmesini teşvik etmek amacıyla kolordulara ve vilayetlere telgraflar çekmiştir.

---

1 Emekli Albay,

2 Muzaffer Uğraşkan; "Atatürk'ün Gençliğe Verdiği Önem", Kemalist Ülkü Dergisi, Yıl:20, Sayı:240, Ekim 1988, s.3.

3 Aydın Can; "Atatürk'e Göre Türk Gençliği", www.turkoloji.cukurova.edu.tr.

4 Düşünce ve Davranışlarıyla Atatürk, Gnkur. ATASE Bşk. lığı Yayınları, Gnkur. Basımevi, Ank. 2009, s.96.

5 Atatürkçülük (Üçüncü Kitap) Atatürkçü Düşünce Sistemi; Gnkur Basımevi, Ank. 1983, s.157.

6 Doç.Dr. Şule Ateş; "Atatürk İnkılâpları ve Gençlik", II. Milli Gençlik Kongresi (6-8 Kasım 1986) Tebliğler, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya 1988, s.169.

7 Tarih Konuşuyor, Aylık Tarih Mecmuası, Sahibi ve Muharriri: Cemal Kutay, Cilt:1, Sayı:1, Şubat 1964, s.96.

8 Reşat Kaynar, Necdet Sakaoğlu; Atatürkçü Düşünce, MEB. Yayınları, İst. 1999, s.109.

9 Muzaffer Uğraşkan; a.g.m., aynı yer.

10 Askerî Yönüyle Atatürk, Gnkur. ATASE Bşk.lığı Yayınları, Ank. 1981, s.143.

11 Metin Karadağ; "Atatürk ve Gençlik", Atatürk Haftası Armağanı Dergisi, Gnkur. ATASE Başkanlığı Yayınları, 10 Kasım 1987, s.83.

Birinci Dünya Savaşı'nın ağır yenilgilerinin alındığı, en ateşli vatanseverlerin bile güçsüz ve ümitsiz kaldığı günlerde, Mayıs 1918'de gazeteci Ruşen Eşref Ünaydın'a armağan ettiği fotoğrafının bir köşesine yazdığı satırlar, O'nun gençliğe olan güveninin belgesidir. Ümidi kaybolmayan Adam Mustafa Kemal Paşa'nın 24 Mayıs 1918 tarihini not ettiği yazısı şöyledir:

"Her şeye rağmen, muhakkak bir nura doğru yürümekteyiz. Bende bu imanı yaşatan, yalnız aziz milletime ve milletim hakkındaki sonsuz sevgim değil, bugünün karanlıkları, ahlaksızlıkları, şarlatanlıkları içinde sırf vatan ve hakikat aşkıyla ışık serpmeye ve aramaya çalışan bir gençlik gördüğümdür."[12]

1918 yılı, gerçekten karanlıklarla dolu, umutların tükendiği, artık yapacak bir şeyin kalmadığının düşünüldüğü, kadere razı gelindiği bir yıldır. Ancak Atatürk bu ortamda bile kesin bir kararlılık ve inançla gençliğe güvenmektedir. Bu gençlikle her türlü zorluğun üstesinden gelineceğine inanmaktadır. Aslında kendisi de, Milli Mücadele'ye ikna ettiği arkadaşları da gençti. Atatürk, Samsun'da Kurtuluş Savaşı'nı başlattığı günlerde henüz 38 yaşındadır. Amasya'dan başlayarak Kurtuluş Savaşı'nın her aşamasında Atatürk'ün yanında olan arkadaşları Rauf (Orbay), Refet (Bele), Kazım (Karabekir), Ali Fuat (Cebesoy), İsmet (İnönü) en fazla 37-38 yaşlarında genç insanlardı. Kurtuluş Savaşı'nı destekleyen aydınların çoğu, Ruşen Eşref (Ünaydın), Falih Rıfkı (Atay), Yakup Kadri (Karaosmanoğlu), Yahya Kemal (Beyatlı) 25-30 yaşlarında, yani daha genç insanlardan oluşuyordu. İşte bu genç insanlar, bu genç fikirler, bir milletin kurtuluş mücadelesini yürütmüş ve başarılı olmuşlardır. Çünkü bunlar, istibdat devrini yaşamış, İkinci Meşrutiyet ve onu izleyen çeşitli siyasi çalkantıları görmüş, Balkan Savaşı felaketini yaşayarak gerekli dersleri çıkarmış bir kuşaktı. Birinci Dünya Savaşı'nın ateş çemberinden de geçmişler, genç yaşta büyük tecrübeler edinmiş ve olgunlaşmışlardı.[13]

Kurtuluş Savaşı Günlerinde:

Atatürk, daha 1919'da, Kurtuluş Savaşı'nın başlangıcında, "Biz her şeyi gençliğe bırakacağız… Geleceğin ümidi, ışıklı çiçekleri onlardır. Bütün ümidim gençliktedir"[14] diyerek gençler hakkındaki düşüncelerini ortaya koymuştur. O, yine bu günlerde Tevfik Fikret'in "Ferda" şiirindeki şu dizeleri tekrarlıyordu:

Vatan gayur insanların omuzları üstünde yükselir.

Gençler, bütün ümid-i vatan şimdi sizdedir.

Her şey sizin, vatan da sizin, her şeref sizin…[15]

İzmir'in işgal haberi (15 Mayıs 1919) İstanbul'a ulaşır ulaşmaz İstanbul gençliği ayağa kalkar. 18 Mayıs 1919 günü sayıları 4 bini bulan öğrenciler ve öğretmenler İstanbul Darülfünunu'nda (İstanbul Üniversitesi) bir araya gelirler. Öğrenciler sırayla

12 Zekeriya Türkmen; Yeni Devletin Şafağında Mustafa Kemal (Ekim 1918 – Ocak 1920), Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ank. 2002, s. V.

13 Yavuz Özgüldür; "Atatürk ve Gençlik", Silâhlı Kuvvetler Dergisi, Gnkur. ATASE Bşk.lığı Yay., Yıl:126, Sayı:393, Temmuz 2007, s.6,7.

14 Atatürkçülük (Birinci Kitap) Atatürk'ün Görüş ve Direktifleri; Gnkur Basımevi, Ank. 1983, s.337.

15 R. Kaynar, N. Sakaoğlu; Atatürkçü Düşünce, s.110.

kürsüye çıkıp işgale karşı konuşmalar yaparlar. Milletin birliği, vatanın bütünlüğü için seferberlik ilan edilmesi, nereden düşman içeri girmişse orada savaşılması önerilerini yüksek sesle dile getirirler. Tıp Fakültesi öğrencisi Sırrı şöyle haykırır:

"Eğer hakkımızı teslim etmezlerse, buradan haykırıyorum ki, dünya barış yüzü göremeyecektir."

Hukuk Fakültesi öğrencisi şunları söyler: "Bütün varlığımızla isyan ediyoruz. Gereken maddi manevi örgütlenmeyi yaptık."[16]

20 Mayıs 1919 günü Üsküdar Doğanlar'da 30 bin kişinin katıldığı İzmir'in işgalini protesto eden büyük mitingi de İstanbul Üniversitesi öğrencileri düzenlemiş ve halkı toplamıştır.[17]

İstanbul Üniversitesi öğrencileri, İzmir'in işgali üzerine birçok gizli örgüt de kurdular. Bu gençlerden pek çoğu Adana, Ege Bölgesi ve Doğu Anadolu'ya giderek buralarda çok ciddi direniş örgütlerinin oluşmasına öncülük ettiler. İstanbul'daki bu gizli örgütler görev bölümü yaparak, Anadolu'ya silah kaçırma, gönüllü subay ve tabip gönderme gibi faaliyetlerde de bulunmuşlardır.[18]

Sivas Kongresi (4-11 Eylül 1919) günlerinde, başlıca İstanbul gazeteleri başyazarları, hatta daha sonra Milli Mücadele'de çok büyük hizmetler yapacak önemli kişiler "Amerikan Mandası Tezi"ni savunurken, Kongre'ye, yüksek öğretimdeki arkadaşları adına katılan bir askeri tıbbiye öğrencisi bu öneriye şiddetle karşı çıkar. Hikmet (Baran) adlı bu genç, Kongre Başkanı M. Kemal Paşa'ya şöyle seslenir: "Paşam, delegesi bulunduğum tıbbiyeliler, beni buraya istiklal davamızı başarmak yolundaki çalışmaya katılmak üzere gönderdiler. Mandayı (himayeyi) kabul edemem. Eğer kabul edecek olanlar varsa, bunlar her kim olursa olsun şiddetle ret ve takbih ederiz (kınarız). Farzı muhal (varsayımı güç) manda fikrini siz kabul ederseniz, sizi de reddeder, Mustafa Kemal Paşa'yı 'vatan kurtarıcı değil, vatan batırıcı' olarak adlandırır ve tel'in ederiz (lanetleriz)."

Bu gencin yürekten kopup gelen bu sözleri karşısında orada bulunanların gözleri yaşarır. M. Kemal Paşa da oldukça duygulanmıştır. Heyecanlı bir sesle:

"Arkadaşlar, gençliğe bakın! Türk milli bünyesindeki asil kanın ifadesine dikkat edin" diye yanında bulunanlara seslendikten sonra Tıbbiyeliye dönerek:

"Evlat, müsterih ol! Gençlikle övünüyorum ve gençliğe güveniyorum. Biz azınlıkta kalsak dahi, mandayı kabul etmeyeceğiz. Parolamız tektir ve değişmez: Ya istiklal, ya ölüm!".

Gençlik temsilcisinin bu sözlere karşılığı "Varol Paşam!" olmuştur.

Mustafa Kemal, Kongre'ye aydın Türk gençliğinin ve tıbbiyenin temsilcisi olarak askeri öğrenci üniformasıyla katılan bu yiğit delikanlının alnından öperek; "Gençler, vatanın bütün ümit ve istikbali size, genç nesillerin anlayış ve enerjisine bağlanmıştır" der.[19]

Bilindiği gibi, Sivas Kongresi, yapılan uzun görüşmelerden sonra Amerikan mandasını istiklali zedeleyici bulmuş ve reddetmişti.

Atatürk, gençliğe olan sevgi ve güvenini, yüklediği sorumlulukların yanı sıra, onları onurlandırarak, destekleyerek ve yükseltmeyi amaçlayarak da göstermiştir. Atatürk'ün, bir toplulukta genç bir teğmene verdiği öğüt, bu düşüncesini gösterir:

"Şimdi oğlum sana bir öğütte bulunacağım. Hayatta muvaffak olmak istiyorsan ben gencim diyene el uzat. Daima gençleri sev ve koru. Onlara güven ve daima gençlerle çalış. 'Ben yaşlandım' diyenden uzaklaş. Ben ömür boyu gençleri sevdim. Daima gençlerle iş birliği yaptım. Sen de öyle yap olur mu?"[20]

Atatürk'ün Gençliğe Seslenişi:

Kurtuluş Savaşı öncesinde ve savaş sırasında Türk gençliğine büyük önem veren, onlara yürekten inanan Atatürk, Büyük Taarruzun kazanılmasından sonra da her fırsatta gençlere seslenmiştir. Atatürk, vatanın kurtarılması ve Cumhuriyet'in kurulması sonrası verdiği iki büyük nutkunun sonunda Türk gençliğine seslenmiştir[21]

Bunlardan birincisi; 30 Ağustos 1924'te, Büyük Zafer'in ikinci yıl dönümünde, Dumlupınar'da, Başkomutan Meydan Muharebesi'nin kazanıldığı alanda yaptığı tarihi konuşmadır. Bilindiği gibi, 26 Ağustos 1922'de başlayan Büyük Taarruz planının esası; düşmanı, geride yeni bir cephe kurmasına olanak vermeyecek biçimde, tek bir darbeyle yenmekti. 26 Ağustos'ta Türk topçusunun ateşiyle başlayan taarruz, önceden kararlaştırıldığı şekilde yürütülmüş, Başkomutan Gazi M. Kemal Paşa, amacını gerçekleştirmek için 30 Ağustos 1922 günü saat 14.00'te, Dumlupınar'ın güney batısındaki 1181 rakımlı tepeye (Zafer Tepe) gelerek Meydan Muharebesi'ni buradan sevk ve idare etmişti. Atatürk, bu büyük zaferden iki yıl sonra burada yapılan törenlerde uzun bir konuşma yapmış, konuşmasında, "…Hiç şüphe etmemelidir ki, yeni Türk Devleti'nin, genç Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli burada sağlamlaştırıldı. Ebedi hayatı burada taçlandı. Bu sahada akan Türk kanları, bu sahada uçuşan şehit ruhları devlet ve Cumhuriyetimizin ebedi muhafızlarıdır… Bu büyük zaferle elde edilen-

16 Aydın Can; "Atatürk'e Göre Türk Gençliği", www.turkoloji.cukurova.edu.tr.

17 Zeki Sarıhan; Kurtuluş Savaşı Günlüğü, Cilt 1, TTK Yayınları, Ank. 1993, s.259.

18 Aydın Can; "Atatürk'e Göre Türk Gençliği", www.turkoloji.cukurova.edu.tr.

19 Ahmet Necip Günaydın; Milli Mücadelede Sivas 108 Gün (2 Eylül -18 Aralık 1919), Sivas Valiliği Yayını, 2. Baskı, Sivas 2010, s.119,120.

20 Doç.Dr. Esra Burcu; "Sosyolojik Bakış Açısından Atatürk'ün Gençliğe Verdiği Önem", Silâhlı Kuvvetler Dergisi, Gnkur. ATASE Bşk.lığı Yay., Yıl:119, Sayı:364, Nisan 2000, s.74.

21 Özgüldür; a.g.m., s.8.

lerden en önemlisi ve en yücesi Türk Milleti'nin kayıtsız şartsız hakimiyetini eline almış olmasıdır…"[22] şeklindeki sözlerinden sonra, "Efendiler, son sözlerimi buradan memleketimin gençliğine söylemek istiyorum" diyerek Türk gençliğine şöyle seslenmiştir:

"Gençler! Cesaretimizi kuvvetlendirip devam ettiren sizsiniz. Siz almakta olduğunuz terbiye ve irfanla, insanlık meziyetinin, vatan sevgisinin, fikir hürriyetinin en kıymetli timsali olacaksınız.

Ey yükselen yeni nesil! Gelecek sizindir. Cumhuriyet'i biz kurduk; onu yükseltecek ve devam ettirecek sizlersiniz."[23]

Atatürk'ün gençliğe ikinci seslenişi, hepimizin daha ilkokul sıralarında iken ezberlemeye başladığı, "Ey Türk Gençliği!" haykırışıyla başlayan "Atatürk'ün ünlü Gençliğe Hitabesi"dir. Atatürk, 15-20 Ekim 1927 tarihleri arasında, bir münevverler topluluğuna 36,5 saat süren ve daha sonra "Nutuk" adıyla kitaplaştırılan ünlü konuşmasının sonunda gençliğe seslenmiştir. Atatürk, Kurtuluş Savaşı'nı başlattığı 19 Mayıs 1919'dan başlayarak, Ekim 1927'ye kadar geçen sürede kazanılan Milli Mücadele'yi, yapılan devrimleri anlattıktan sonra; "Bugün ulaşmış olduğumuz netice, yüzyıllardan beri çekilen milli felaketlerden alınan derslerin ve aziz vatanın her köşesini sulayan kanların bedelidir. Bu neticeyi, Türk gençliğine emanet ediyorum"[24] dedikten sonra, hepimizin ezbere bildiği "Gençliğe Hitabe"yi okumuştur.

Atatürk; "Ey Türk Gençliği! Birinci vazifen Türk istiklalini, Türk Cumhuriyeti'ni sonsuza dek korumak ve savunmaktır. Varlığının ve istikbalinin yegâne temeli budur." sözleriyle vatanın ve Cumhuriyet'in korunması ve sonsuza kadar yaşatılması sorumluluğunu Türk gençliğine yükledikten sonra, hitabesinin sonunda bunu nasıl başaracaklarının yolunu da gösterir ve "Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur." sözleriyle Gençliğe Hitabe'yi bitirir.

Büyük Nutkun, Gençliğe Hitabe ile bittiği sırada salonda duygusal bir ortam oluşur. Atatürk'ün, "Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur" sözleri, kendisi dahil, salondaki herkesin gözlerini yaşartmış, hıçkırıklar duyulmaya başlamıştır. Atatürk, cebinden çıkardığı mendille göz yaşlarını silmiştir.[25]

22 Nihat Değirmenci, Ali Günhan; Şehit Sancaktar Mehmetçik Anıtı Temel Atma Töreni Nutukları (30 Ağustos 1924), Kütahya Valiliği Yayını, Kütahya 2009, s.26.

23 Nihat Değirmenci, Ali Günhan; a.ge., s.28.

24 Nutuk-II; Baskıya Hazırlayanlar: Dr. Birol Emil, Metin Has Er, Kültür Bakanlığı 1000 Temel Eser, ME. Basımevi, İst. 1975, s.537.

25 Ali Güler; Gençler İçin Nutuk, Halk Kitapevi, İst. 2017, s.70,71.

Atatürk'ün Büyük Nutkunu dinleyenler arasında bulunan Afet İnan, bu duygulu anı şöyle aktarır: "Nutkun sonuna koyacağı satırları yüksek sesle okumaya başladı. Dinleyicilerin nefes dahi alamadıklarını sanıyorum. Çünkü ben kendimi öyle hissediyor ve milli bir heyecanın tesiri içinde yaşıyordum. Biten Milli Mücadele'nin tarihi olan Nutuk, bu satırla son bulacaktı. Atatürk bu metni okuyup bitirdiği zaman derin bir nefes almış, fakat iki damla gözyaşını bizlerden saklayamamıştı."[26]

Atatürk, Spor ve 19 Mayıs:

Atatürk her şeyden önce sporu seven ve spor yapan biriydi. Kendisi spor yaptığı gibi, bizzat modern spor eğitimi ve sporun kurumsallaşmasında uygulamaya yönelik kararlar almıştır.[27] Atatürk binicilik, atıcılık, tavla, yüzme, kürek, jimnastik ve satranç gibi çağının tüm sporlarını mükemmel şekilde yapmıştır. Eski spor spikeri olan ve "Atatürk ve Spor" adlı bir kitabı da bulunan Doğan Hızlan diyor ki: "Ulu Önder, dünyada ilk 'Beden Eğitimi'ni mecburi kılan devlet adamıdır."[28]

Büyük Atatürk'ün ölümünün tüm dünyayı sarstığı günlerde, o zamanlar yalnız Avrupa'nın değil, dünyanın en ünlü günlük spor gazetesi olan ve Fransa'da yayımlanan "L'Auto", yazdığı geniş bir makalede Atatürk'ün spora verdiği büyük önemi övgü dolu sözlerle anlatırken şu satırlara yer vermişti: "Dünyada ilk defa beden eğitimini zorunlu kılan devlet adamı oldu. Yalnız kağıt üzerinde ve konuşmalarda değil, bunların uygulanmasını gerçekleştirdi. Stadyumlar ve çeşitli spor merkezleri tesis ettirdi. Halk Evleri'nin spor kollarını bizzat murakabe etti (doğrudan doğruya kendisi denetledi). Ve milletinin mukadderatına (yazgısına) hakim olduğu günden itibaren Türkiye'de spor, gittikçe artan bir önem kazandı."[29]

Bir toplumda her açıdan sağlıklı gençlerin yetiştirilmesi, o toplumun geleceğine yönelik en önemli adımlardan biridir.[30] Toplumların ilerleyip yükselmesinin bedenen ve ruhen sağlıklı insanların varlığı ile mümkün olacağına inanan Atatürk, gençlerin eğitim politikası içinde "spor"un etkin bir rol almasını vurgulayarak, gençlerin spora yönelmesinde devlete önemli görevler düştüğünü belirtmiştir: "Her çeşit spor faaliyetlerini Türk gençliğinin ana unsurlarından saymak lazımdır. Bu işte hükümetin şimdiye kadar olduğundan daha ciddi ve dikkatli davranması Türk gençliğini spor bakımından da milli heyecan içinde itina ile yetiştirmesi önemli tutulmalıdır."[31]

Atatürk, kahraman ordumuzun askeri eğitim içinde sporun ve sporculuğun önemli bir yer edinmesini sağlamak amacıyla, 1 Haziran 1923'te Muhafız Gücü'nü kurdurmuştur. Bu kulüp, Türk sporuna çok değerli spor-

26 Karadağ; a.g.m., s.84.

27 Prof.Dr. Özbay Güven; "Atatürk'ün Beden Eğitimi ve Spor Politikası", Silâhlı Kuvvetler Dergisi, Gnkur. ATASE Bşk.lığı Yay., Yıl:123, Sayı:379, Ocak 2004, s.62.

28 "Zeki, Çevik ve Ahlâklı Bir Sporcu", Sözcü Gazetesi, 11 Mayıs 2009 Salı, s.11.

29 Cem Atabeyoğlu; Atatürk ve Spor, Hisarbank Kültür Yayınları, İst. 1981, s.93.

30 Burcu; a.g.m., s.74.

31 Burcu; a.g.m., s.76.

cular kazandırmıştır.[32] Cumhuriyet Dönemi'nde "Beden Eğitimi ve Spor", devlet politikası haline getirilerek herkes tarafından yapılmaya başlanmış, spora verilen önem artmış, spor branşlarının federasyonları açılmış, her dalda spor tesisi inşaatları başlatılmıştır. Atatürk, beden eğitimi ve sporda gerçekleştirdiği uygulamalarla dinamik bir gençlik oluşturmayı amaçlamıştır.[33]

Ülkemizde "spor" denildiğinde herkesin aklına hemen "19 Mayıs" gelir. Bunun nedeni, Atatürk'ün Türk gençliğine dünyada ilk ve tek olma özelliği taşıyan bir "Gençlik Bayramı"[34] hediye etmiş olmasındandır. 19 Mayıs 1919, Türk Ulusunun bağımsızlık uğrana, ölümü hiçe sayarak, emperyalizme karşı başlattığı Kurtuluş Savaşı'nın temelinin atıldığı büyük tarihi gündür. Yok olmaktan, tarihin derinliklerine gömülmekten kurtuluşun ilk günüdür. 19 Mayıs, Türk tarihinde İkinci Ergenekon'dur.

19 Mayıs, Cumhuriyet'in ilanından sonra her yıl, Türkiye'nin birçok il, ilçe, nahiye ve köylerinde çeşitli spor gösterileri ve kültürel etkinliklerle kutlanmaktaydı. Bu kutlamaların en anlamlısı, Samsunluların "Gazi Günü" dedikleri 19 Mayıs, halkın geniş katılımıyla neşe ve coşku dolu etkinliklerle kutlanmaktaydı.[35]

19 Mayıs'ın bütün yurtta en büyük katılımla ve genel olarak kutlanması, Samsun'a çıkışın 19. yılında, 19 Mayıs 1938 tarihinde gerçekleşti. O tarihte henüz bugün bayram ve tatil olarak yasalaşmamıştı. Ankara'daki törenlere bütün hükümet üyeleri, Başbakan Celal Bayar, komutanlar, Mareşal Fevzi Çakmak başta olmak üzere tüm devlet ricali katılmıştı. Bu günün hafızalardan silinmeyecek anısı ise, Yüce Atatürk'ün törenlere katılmasıydı. O, son defa o gün halkın ve –Cumhuriyeti, devrimleri, Türkiye'nin geleceğini emanet ettiği – Türk gençliğinin huzuruna çıktı.[36] Bu O'nun 19 Mayıs törenlerine ilk ve son katılışı olacaktı.

20 Haziran 1938 günü, TBMM'de oylanan 3466 sayılı bir yasayla, Türk tarihinin bu önemli günü, "Gençlik ve Spor Bayramı" olarak kabul edilmiştir.[37] Tasarının gerekçesinde, "En büyüğümüz Atatürk, geleceğin en kıymetli güvencesi olan Türk gençliğine ve Türk sporcularına bu günün tahsis edilmesini uygun görmüşlerdir." ifadesi yer alıyordu.[38] Aradan 43 yıl geçtikten sonra, Mart 1981'de 19 Mayıs, Gazi Mustafa Kemal Paşa ile özleştirilerek, "Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı" olarak kutlanmaya başlanmıştır.[39]

Atatürk Gençliğinin Yaşı:

Atatürk'e göre genç olmanın ölçüsü, sadece yaş değil, yaşın yanında koyduğu ilkelere, başardığı devrimlere inanç ve bağlılıktır. Onun içindir ki; "benim anladığım gençlik, bu devrimin fikirlerini ve ideoloji-

32 Güven; a.g.m., s.72.

33 Güven; a.g.m., s.77.

34 Burcu; a.g.m., s.74.

35 Özen Topçu; Atatürk ve Samsun, Samsun Valiliği Yayını, Erol Ofset, Samsun 2005, s.214.

36 Tülay Duran; "19 Mayıs'ın 'Gençlik ve Spor Bayramı' ve Genel Tatil Günü Kabul Edilmesi, Sporun Örgütlenmesi", Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, sayı:4, Mayıs 1997, s.26.

37 Güler; a.g.e., s.50.

38 Duran; a.g.m., s.27.

39 Türkmen; a.g.m., s.65, dipnot 9.

sini benimseyip, gelecek kuşaklara götürecek kimsedir. Benim nazarımda, yirmi yaşında bir yobaz ihtiyar, yetmiş yaşında bir idealist ise zinde bir gençtir"[40] diyordu. İlkelerine bağlı, çalışkan, vatansever bir gençlik Atatürk'ün ideali idi. O'nun devrim ve ilkelerine bağlı, Cumhuriyeti yaşatıp yükseltecek olan enerjiyi, zindeliği, heyecanı kendisinde bulanlar Atatürk'e göre gençtir. Yani Atatürk'te genç ve gençlik kavramı, biyolojik anlamdaki genç değil, fikren genç anlamındadır. O, Türk tarihinde yönetim yönünden en büyük devrim olan Cumhuriyet'i ilan ettiğinde 42 yaşında, Türk tarihinin en büyük kültür devrimi sayılan "Harf Devrimi"ni gerçekleştirdiğinde 48 yaşında idi.[41]

1925 yılındaki bir konuşmasında; "genç fikirli demek, gerçek fikirli demektir"[42] diyen Atatürk'ün bu mesajdaki görüşüne dayanılarak denilebilir ki, Atatürk düşüncesinde "gençlik" kavramı bir yaş evresi değildir. Bir beyin aydınlığı, akılcılık ve çağdaşlıktır. Atatürk, gençliğin bu yapıda olmasını ve yetiştirilmesini istemiştir.[43]

Türk devrimi yalnızca bugünü değil, yarını da hedef tuttuğuna göre, onun gençlerden daha güvenilir bekçileri olamazdı. Çünkü yarın onlarındır.[44] Atatürk, Gençliğe Hitabe'nin son paragrafında da, gençliğin sadece kendi zamanında yaşayanlar olmadığını, onların bütün gelecek nesillerimiz olduğunu belirtmek için, "Ey Türk istikbalinin evladı!" hitabında bulunmuştur.[45]

Atatürk'ün düşünce dünyasında genç ve gençlik kavramlarını anlamamıza yardımcı olan çok sayıda anekdot vardır. Onlardan birine yer verelim. Bir ortamda arkadaşlarıyla sohbet ederken, yanındakiler Atatürk'e, "uzun yaşamaya çalışmasını ve sağlığına dikkat etmesini" söylerler. Büyük Adam sorar: "Niçin?" Arkadaşları bu soru üzerine, "Efendim, siz ölürseniz Cumhuriyet yıkılabilir" derler. Mustafa Kemal Atatürk'ün cevabı konumuz bakımından ve Cumhuriyet'in nasıl ve kimler tarafından yaşatılacağına güzel bir cevaptır:

"Unutmayınız ki, Mustafa Kemal'ler yirmi yaşındadır!"[46]

Sonuç:

Atatürk'ü yücelten etkenlerden biri de toplumumuzda gençliğe verdiği değerdir. Memleketin geleceğini oluşturan "gençlik" kavramı, Atatürk'te en güzel anlamını bulmuş, en yüce değer yargısına erişmiştir. Yüce Atatürk, daha Milli Mücadele'nin başından itibaren köhnemiş fikirlere, milleti geriye götürmek isteyenlere karşı, yegâne çarenin gençlikte ve genç fikirlerde olduğunu görmüş, çağdaş zihniyetle yetişecek kuşakların, gelecekte eserini daha da geliştireceğini, onu her türlü tehlikelerden koruyarak ilelebet yaşatacağını hissetmişti. Onun içindir ki Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti'ni kurduktan ve büyük devrimlerini başardıktan sonra, Milli Mücadele'yi başlatmak üzere Samsun'da Anadolu topraklarına ayak bastığı 19 Mayıs tarihini, "Gençlik ve Spor Bayramı" olarak Türk gençliğine mal etmiştir.[47]

Atatürk'le gençlik adeta ayrılmaz bir bütündür. Onun gençliğe ne kadar değer verdiğinin, ne kadar güvendiğinin ispatı, Cumhuriyetimizi ve bağımsızlığımızı Türk gençliğine emanet etmesinde görürüz. Sadi Borak, Atatürk ile Türk gençliği arasındaki sıkı bağı şöyle açıklamıştır: "Tarihte hiçbir devlet reisi, Atatürk'te olduğu kadar ilham ve kuvvetini gençlikten almamış; tarihte hiçbir gençlik zümresi herhangi bir devlet reisinin yolunda, Atatürk'e olduğu kadar canını feda etmemiştir."[48]

Atatürk'ün, kendisini takip edecek olan gençliğin yılmadan, yorulmadan çağdaş uygarlık hedefine yürümelerini tavsiye ettiği bir anekdotla yazımıza son verelim. Atatürk, 26 Mart 1937 tarihinde Ankara'da eğitim gören ve Ankara Halk Evi'nde bir şenlik düzenleyen Bursalı gençlerin davetine katılarak şu konuşmayı yapar:

"Siz genç arkadaşlar, yorulmadan beni takibe söz vermişsiniz. İşte ben bilhassa bu sözden çok duygulandım. Yorulmadan beni takip edeceğinizi söylüyorsunuz. Fakat arkadaşlar, yorulmadan ne demek? Yorulmamak olur mu? Elbette yorulacaksınız. Benim sizden istediğim şey yorulmamak değil, yorulduğunuz zaman dahi durmadan yürümek, yorulduğunuz dakikada da dinlenmeden beni takip etmektir. Yorgunluk, her insan için, her mahlûk (canlı) için doğal bir durumdur. Fakat insanda yorgunluğu yenebilecek manevi bir kuvvet vardır ki, işte bu kuvvet yorulanları dinlendirmeden yürütür.

Sizler, yeni Türkiye'nin genç evlatları! Yorulsanız dahi beni takip edeceksiniz! Ben bu akşam buraya yalnız bunu size anlatmak için gelmiş bulunuyorum. Dinlenmemek üzere yürümeye karar verenler asla ve asla yorulmazlar. Türk gençliği gayeye, bizim yüksek idealimize durmadan, yorulmadan yürüyecektir. Biz de bunu görmekten bahtiyar olacağız."[49]

---

40 Berna Türkdoğan; "Atatürk'ün Türk Gençliği Hakkındaki Görüşleri", AAMD, Sayı:6, Temmuz 1986, s.603.

41 Aydın Can; "Atatürk'e Göre Türk Gençliği", www.turkoloji.cukurova.edu.tr.

42 Atatürkçülük (Birinci Kitap), s. 341.

43 Reşat Kaynar, Necdet Sakaoğlu; a.g.e., s.110.

44 Suut Kemal Yetkin; "Atatürk Devrimi ve Gençlik", Kemalist Ülkü Dergisi, Yıl:14, Sayı:164, Haziran 1982, s.5

45 Prof.Dr. Cem'i Demiroğlu; "Atatürk ve Gençlik", AAMD, Sayı:6, Temmuz 1986, s.603.

46 Güler; a.g.e., s.55,56.

47 Utkan Kocatürk; "Atatürk'te Gençliğe Kavramı ve Atatürkçü Gençliğin Nitelikleri", AAMD, Sayı:4, Kasım 1985, s.21.

48 Sadi Borak; Atatürk, Gençlik ve Hürriyet, Kırmızı Beyaz Yayınları, İst. 2004, s.98.

49 Güler; a.g.e., s.9. Atatürkçülük(Birinci Kitap), s.340,341.

ATATÜRK MUCİZESİ VE DEVRİMLER ÜLKESİ TÜRKİYE

Batuhan GÜLDİKEN[1]

Geride bıraktığımız 2020 yılı korona virüsü nedeniyle hepimiz için ağır geçti. 2021 yılına girdiğimiz şu günlerde, yeni yılın hepimize umut olabilmesi için Atatürk'ün ve Cumhuriyetin kıymetini daha iyi öğrenmemiz ve anlamamız gerekmektedir. Çünkü güzel ülkemizin yarınları için tek çare Atatürkçü Düşüncedir.

Atatürk ve Cumhuriyetin kıymetini bilmek için, Cumhuriyet kurulmadan önce ve kurulduktan sonraki değişimleri hepimiz tekrar tekrar anımsamalıyız.

Cumhuriyet sözcüğü sözlük anlamıyla "Milletin, egemenliği kendi elinde tuttuğu ve bunu belirli süreler için seçtiği milletvekilleri aracılığıyla kullandığı yönetim biçimidir."[2] Türkiye'de Cumhuriyet; Türk Milleti'nin, egemenliğini padişahtan alıp kendisinin sahip çıkması anlamına gelmektedir. Cumhuriyetimizin Kurucusu Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün dediği gibi: "Cumhuriyetimiz öyle zannolunduğu gibi zayıf değildir. Cumhuriyet bedava da kazanılmış değildir. Bunu elde etmek için kan döktük. Her tarafta kırmızı kanımızı akıttık. İcabında müesseselerimizi müdafaa için lâzım olanı yapmaya hazırız."[3]

Cumhuriyetimizi bedava kazanmadığımıza göre, Cumhuriyet kurulurken ülkemiz ne durumdaydı acaba? Hep birlikte anımsayalım mı?

Öncelikle Araştırmacı, Yazar Sayın Yılmaz Özdil, "Cumhuriyet, Mucizedir"[4] adlı köşe yazısında 29 Ekim 1923 sabahını şöyle anlatıyor: "*Nüfusumuz 13 milyon. 11 milyonu köylerde yaşıyor.* ***40 bin köy var, 37 bin köyde okul yok, yol yok. 30 bin köyde cami dahi yok.*** *Ayçiçeği, şeker üretimi yok, ekmeklik un bile ithaldi, pirinç ithaldi, bütün memlekette sadece beş bin hektar alan sulanabiliyordu. 5 bin köyde sığır vebası vardı. Bir milyon kişi frengi, iki milyon kişi sıtma, üç milyon kişi trahomluydu. Verem, tifo, tifüs salgını vardı. Bebek ölüm oranı yüzde 40'ın üstündeydi, ortalama ömür 40'tı, 41'inci yaşını gören şanslıydı.*

Memlekette sadece 337 doktor vardı. Sadece 60 eczacı vardı, sadece sekizi Türk'tü. Diş hekimi sayısı sıfırdı. Sadece 4 hemşire vardı. 40 bin köy, sadece 136 ebe vardı.

Yanmış bina sayısı 115 bin, hasarlı bina sayısı 12 bindi, komple kül edilmiş köy sayısı binin üzerindeydi. *Ülke yeniden inşa edilmeliydi, kiremit bile ithaldi. Limanlar, madenler yabancıya aitti, demiryollarının bir metresi bile bize ait değildi.*

Toplam sermayenin sadece yüzde 15'i Türk'tü. Osmanlı'dan ayakta kala kala dört fabrika kalmıştı, Hereke İpek, Feshane Yün, Bakırköy Bez, Beykoz deri… 'Sanayi' denilen işletmelerin yüzde 96'sında motor yoktu. 10 işçiden fazla işçi çalıştıran 280 işyeri vardı, bunların da 250'si yabancılarındı. Kişi başına milli gelir 45 dolardı. Elektrik sadece İstanbul, İzmir ve Tarsus'ta vardı. Dört mevsim kullanılabilen karayolu yoktu, otomobil sayısı bin 490'dı, sadece dört şehirde özel otomobil vardı. Kadın insan değildi. Eşit eğitim hakkı yoktu. Meslek edinme hakkı, boşanma hakkı, seçme ve seçilme hakkı, doğum izni, çalışma hayatında eşit hakkı yoktu…

Tiyatro yok, müzik yok, resim yok, heykel yok, spor yoktu. Arkeolojik eserler, padişahların hediyesi olarak trenlerle Avrupa'ya kaçırılmıştı.

Kimisi alaturka saati kullanıyor, güneşin batığı anı 12.00 kabul ediyordu. Kimisi zevalli saati kullanıyor, güneşin en tepede olduğu anı 12.00 kabul ediyordu.

Kimisi hicri takvim kullanıyordu, kimisi rumi takvim kullanıyordu. Kimisinin Şubat'ı kimisinin Aralık'ına denk geliyordu. Herkes aynı zaman dilimindeydi ama farklı aylarda yaşıyordu!

Dirhem, okka, çeki vardı. Arşın, kulaç, fersah vardı. Ölçülerimiz orta çağdı.

'Harf devrimi yapıldı, bir gecede cahilleştirildik

1 Atatürkçü Düşünce Derneği Isparta Şubesi 2013-2019 Başkanı, İşletmeci.

2 TDK Sözlüğü.

3 Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri; Cilt III, Atatürk Araştırma Merkezi, s.71.

4 Yılmaz ÖZDİL; ''Cumhuriyet, Mucizedir.'', Sözcü, 29 Ekim 2016

filan deniyor… Halbuki, İbrahim Müteferrika'dan itibaren 150 sene boyunca basılan kitap sayısı, alt tarafı 417 adetti. Bunların da çoğu gayrimüslimlerin matbaasından çıkmıştı. Bu topraklara kitap gelene kadar, Avrupa'da 2,5 milyon farklı kitap basılmış, beş milyar adet satılmıştı. Voltaire bir kitabında maalesef "İstanbul'da bir yılda yazılanlar, Paris'te bir günde yazılanlardan azdır" demişti! Gazete sadece İstanbul ve İzmir'de vardı.

Erkeklerin sadece yüzde yedisi, kadınların sadece binde dördü okuma yazma biliyordu. Okuryazar erkeklerin ezici çoğunluğu, subay ve gayrimüslimdi."

Ülkemizin kurulurken içinde bulunduğu durumu gözler önüne seren notlara Araştırmacı, Tarihçi, Yazar Sayın Sinan Meydan'ın ''Yüzlerce yıllık prangaları kıran yoktan bir ülke kuran Cumhuriyet''[5] adlı köşe yazısıyla devam edelim: *''Atatürk, 19 Ocak 1923'te İzmit'te halka şöyle sesleniyordu: 'Memlekete bakınız! Baştan sona kadar harap olmuştur. Memleketin kuzeyden güneye kadar her noktasını gözlerinizle görünüz. Her taraf viranedir, baykuş yuvasıdır. Memlekette yol yok, memlekette hiçbir uygar kurum yoktur. Memleket ciddi düzeyde viranedir; memleket kalplere acı ve keder veren, gözlerden kanlı yaş akıtan feci bir görüntü arz ediyor. Milletin refah ve mutluluğundan söz etmek mümkün değil. Halk çok fakirdir, sefil ve çıplaktır.' Atatürk haksız mıydı? Cumhuriyet kurulurken ülke gerçekten de harap ve virane, halk sefil ve perişan değil miydi?... Saltanat baskıcılığı, Türk halkını ve Anadolu'yu savsaklayıp boşlamamış mıydı?...* ***Okuma yaşındaki çocukların sadece dörtte biri okula gidebiliyordu. 40 bin köye sahip Türkiye'de toplam 4 bin 894 ilkokul vardı. Bu ilkokullarda 341 bin 941 ilkokul öğrencisi okuyordu. Tüm ülkede sadece 72 ortaokul ve bu ortaokullarda 5 bin 905 öğrenci okuyordu. Tüm ülkede sadece 23 lise vardı. Bu liselerde ise sadece bin 241 öğrenci okuyordu. Ayrıca ortaokullarda sadece 543, liselerde 230 kız öğrenci kayıtlıydı. Öğretmenlerin üçte biri öğretmenlik eğitimi görmemişti.***

Medreseler askerden kaçma yeri ve bağnazlık yuvası durumdaydı. 1923 itibariyle ülkede 479 medrese vardı. Bu medreselerde 18 bin öğrenci kayıtlıydı. Bu 18 bin öğrencinin 6 bin kadarı medreseye devam ediyordu.

Türkiye'de yüksek lise görünümünde bir üniversite (Darülfünun) vardı. Fotoğraf çektirmeyi, dans etmeyi suç ve günah olarak gören üniversite. Harf Devrimi olduğunda bazı hocalarının 'Latin harfleriyle yazacağıma kalemimi kırarım!' dediği bir üniversite… Ülkede Darülfünun dahil 9 yüksekokul vardı. Bunların toplam öğrenci sayısı 3 bin kadardı.

Halk kitap okumuyordu. 15. yüzyılda Avrupa'da bin 700 matbaada 15-20 milyon kitap basılmıştı. Osmanlı'da ise 15. yüzyılda Müslümanların matbaası bile yoktu. Osmanlı'da ancak 18. yüzyılda 1755-1776 arasında -toplamı 23 cilt tutan- sadece 17 kitap basılmıştı. Baskı adedi 13 bin 200 kadardı… ***Erkeklerin yüzde 7'si, kadınların binde 4'ü; toplam nüfusun ancak yüzde 3'ü, 4'ü okuma yazma biliyordu****…*

Tarikatlar ve cemaatler hayata yön veriyordu. Hukuk, yargı, anayasa, takvim, saat, ölçüler, hatta kılık kıyafet çağa uymuyordu… Yüzyıllardır Türkler gibi Türkçe de ihmal edilmişti. Türkçe, Türkçeye hiç uymayan Arap harfleriyle yazılmaya zorlanmış ve Arapça, Farsça, Türkçeden oluşan Osmanlıcanın içinde eriyip yok olmuş gibiydi…

Kurtuluş Savaşı'nın kazanılıp düşmanın denize dökülmesinin üzerinden daha altı ay kadar zaman geçmişti. Henüz Lozan Antlaşması imzalanmamış, Cumhuriyet ilan edilmemişti. İstanbul ve Boğazlarda İngiliz işgal kuvvetleri vardı. İşte o koşullarda Atatürk, 1 Mart 1923'te Meclis'te yaptığı konuşmada şöyle diyordu: 'Uygulamaya dayanan yaygın bir eğitim öğretim için vatanın önemli merkezlerinde çağdaş kütüphaneler, botanik ve hayvanat bahçeleri, konservatuvarlar, atölyeler, müzeler ve güzel sanatlar sergileri kurmak gerekli olduğu gibi, özellikle şimdiki mülkiye merkezleriyle bütün yurdun matbaalarla donatılması gerekmektedir.'

Peki, Atatürk Cumhuriyeti ne yaptı?

Daha Kurtuluş Savaşı devam ederken 'Egemenlik Kayıtsız Şartsız Milletindir' diyerek 'saltanat putu' nu yıktı. Tekkeler, zaviyeler, medreseler, eski saat, ölçü, tartı, takvim, hukuk gibi çağa ve hayata uymayan kurumları kaldırdı. Akla ve bi-

5 Sinan MEYDAN; ''Yüzlerce Yıllık Prangaları Kıran Yoktan Bir Ülke Kuran Cumhuriyet'', Sözcü, 06 Şubat 2017.

lime önem verdi… Millet Mektepleri, Halkevleri, Halkodaları, Köy Eğitmen Okulları, daha sonra Köy Enstitüleri ile eğitim-öğretim seferberliği başlattı. Çağdaş okullar açtı. Üniversite reformu yaptı. Okuyan öğrenci sayısını yüzde 500'den fazla arttırdı. Ekonomiyi millileştirdi. Osmanlı'nın borçlarını ödedi. Ülkenin dört bir yanında 50'ye yakın fabrika kurdu. Bu fabrikalardan biri uçak fabrikasıydı (Kayseri TOMTAŞ Uçak Fabrikası). Madenleri çıkarıp işledi. Bankalar kurdu. Ülkeyi Demirağlarla ördü: 15 yılda -büyük bir bölümü Ankara'nın doğusuna olmak üzere- 4000 km'ye yakın demiryolu yaptı. Köylüye toprak, tohum ve tarım araç gereçleri dağıttı. Köylüyü ezen vergileri kaldırdı. Ankara Ziraat Enstitüsü'nü ve Tohum İyileştirme istasyonlarını kurdu. Karma ekonomi ve planlı kalkınma ile ortalama yüzde 8'lik büyüme yakaladı. Hastalıklarla mücadele etti. Doktor sayısını 10 yılda 344'ten bin 625'e çıkardı. Anadolu'da numune hastaneleri, dispanserler, doğum evleri, süt damlaları, ana kucakları kurarak hastalıkların kökünü kazıdı. Ankara'da kurulan Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsü'nde aşı ve serum üretti. (Bu yıl ne kadar önemli olduğunu anladığımız 1928'de kurulan Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsü maalesef 2011 yılında kapatıldı! Başka bir yazımızın konusu olacak.) *Müzeler, kütüphaneler açtı. Kültüre, sanata ve sanatçıya önem verdi. Dil ve tarih çalışmalarıyla ulusal bilinci güçlendirdi. Bağımsızlığa saygıyı esas alan barışçı bir dış politika izledi…*"İşte yukarıdaki iki köşe yazısındaki araştırma sonuçlarından da okuduğumuz gibi bize, geri, borçlu, hastalıklı bir vatan miras kaldı. Parçalanmış, İngilizlerin, Fransızların, İtalyanların iki dudağı arasına bırakılmış, bu işgalci devletlerin insafına sığınmış padişah ve avenesi eliyle kısaca kaderine terk edilmiş bir millet kaldı. Vatanın bağrına düşmanın dayadığı hançeri yerinden söküp çıkaracak, vatanın kara bahtını kurtaracak azim ve iradeyi başta Mustafa Kemal ve arkadaşları sağlayacaktı.

TBMM kurulalı yaklaşık üç yıl olmuş, halk yoksullukla, hastalıklarla boğuşuyor, genç neslin çoğu savaşlarda vatanını kurtarmak adına şehit olmuş, gazi olmuş, sanayi üretimi yok, okul yok, tarım yok... İşte bu kara tablodan, bu yokluklar ve yoksunluklar ülkesinden bir mucize yaratmak sizce azımsanacak bir şey midir? Nasıl bir azim, nasıl bir inanç bunu başarabilir? Bugün ki aslı astarı olmayan senaryolarla geçmişimizi yanlış anlatan, tarihi yanlış öğreten kimi televizyon dizilerine "Diriliş", "Uyanış" gibi isimler verilse de Türk Milleti'nin asıl dirilişi ve uyanışı, tüm mazlum milletlere örnek olmuş Ulusal Kurtuluş Savaşı, Türk Devrimleri ve sonucunda Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu olmuştur.

Sayfalara sığdıramayacağımız kadar yapılan devrimler, kurulan fabrikalar ve kurumlar var elbette. Hepsini paylaşıp tekrar hatırlayacağız. Ancak ülkemizi işgale yeltenen yedi düveli dize getiren Yüce Atatürk ve silah arkadaşlarına, o yedi düvel dahi dün ve bugün gıptayla saygı duyarken, mazlum milletler ülkemizin kurtuluşunu ve kuruluşunu örnek almışken acaba bizler bizi biz yapan bu kazanımların, Cumhuriyetin kıymetini yeterince biliyor, anlıyor muyuz? Cumhuriyetimizi korumak ve kollamak için gerekeni yapıyor, görev belgelerimiz olan Gençliğe Hitabe ve Bursa Nutku 'nu hatırlıyor muyuz? Hadi hep birlikte bunun sorusunu kendimize soralım ve cevabını verelim. Cumhuriyeti ve Atatürk'ü bu yıl her yakınımıza, arkadaşımıza hatırlatalım. Nereden nereye geldiğimizin muhakemesini hep birlikte yapalım.

Hepimizin bu güzel ülkeye, bu ülkeyi kurtaran ve kuranlara, en başta Mustafa Kemal Atatürk'e borcu var. O borç; ne kadar ödemeye çalışsak da bitmeyecek kadar büyük elbette. Çünkü bize kazandırdıkları çok büyük. Cumhuriyetimizin değerlerinin yok edilmeye çalışıldığı dönemlerde hepimizin bir miktar bu çalışmalarda payı var! O pay da Cumhuriyet'e bunu yapanlara izin vermek! Cumhuriyet'e borcumuz var bizim, hepimizin, büyük borcumuz!

Ne zaman biz Yüce Atatürk'ü ve eşsiz devrimlerini anladık, daha içselleştirdik o zaman Cumhuriyetimizi tekrar tekrar ilan etmiş olacağız!

Ne zaman aklı, bilimi rehber edindik, ne zaman 1930'lar Türkiye'sinin tam bağımsızlığını, çağdaşlığını, adaletini, eğitimini, sanayisini, Millet olma azmini tekrar yakaladık o zaman Cumhuriyetimizi taçlandırmış, O'na olan borcumuzu ödemiş olacağız.

Haydi! 2021 yılı bunun bir adımı olsun.

Hep birlikte sonsuza kadar Cumhuriyet dolu yıllara!

Yüce Atatürk'e sonsuz minnet ve özlemle.

ATATÜRK'TE BİLİMSEL DÜŞÜNCENİN ESASLARI

Ali Cenkay KÜSMEZ[1]

Mustafa Kemal Atatürk, 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet ilan edildikten sonra, Türkiye'nin gelişmesi ve o dönemin çağdaş ülkeleri seviyesine yükselmesi için harekete geçmiştir. Bu hareketin başarılı olması için de ilke ve devrimlerin gerçekleştirilmesinin çok önemli ve öncelikli olduğuna inanmıştır.

Atatürk, geçmişten gelen gerici düşüncenin neden olduğu ve gelişime engel olan alışkanlıkların aynı zamanda dinle hiçbir ilgisi olmayan hurafeciliğin bitmesi gerektiği konusunda çok kararlıdır. Nitekim bu konu hakkında, *"Çağdaşlık yolunda başarı yenilenmeye bağlıdır. Sosyal hayatta, iktisadi hayatta, ilim ve fen alanında başarılı olmak için tek olgunlaşma ve yükselme yolu budur. Hayat ve dirliğe hükmeden emirlerin, zaman ile değişme, olgunlaşma ve yenilenmesi zorunludur. Uygarlığın buluşları, fennin harikaları, dünyayı şekilden şekile geçirttiği bir dönemde, yüzyıllık eskimiş düşüncelerle, geçmişe tapınmakla varlığını korumak mümkün değildir."*[2] sözüyle, her şeyin bilimin ışığında ilerlemesi gerektiğini ve bilimsel olmayan hiçbir şeyin varlığını sürdüremeyeceğini belirtmiştir.

Atatürk, bir milletin çağdaşlaşması ve gelişmesi için en önemli ve temel ilkenin bilim olduğunu biliyordu. O dönemde sıkıntılar içinde olan Türk Milletine, bilim ışığında ilerlemeleri ve bilimsel düşünmeleri gerektiğini her defasında ifade etmiştir. Çağdaş medeniyetin üzerine çıkmak için bilimi yol gösterici olarak kullanmış ve inkılapların temeline de bilimi koymuştur. Toplumun ilerlemesi için, olaylara ve dünyada olup bitenlere eleştirel gözle bakmayı ve ifade özgürlüğüne dikkat çekmiştir. *"En büyük gerçekler ve ilerlemeler, düşüncelerin serbestçe ortaya konulması tartışması ile ortaya çıkar ve yükselir."*[3] sözleri, buna en büyük örnektir. Atatürk, her fırsatta millete ve özellikle de gençlere bilime verdiği önemi anlatarak bilimi hayatın her alanına yaymak istemiştir. Bilimsel düşünceyi herkese aşılamaya ve öğretmeye çalışmıştır. Bu bağlamda liderlik yapan Atatürk'ün, inkılaplarında da bu izleri görüyoruz. Bilimsel düşünceyi ülkenin her alanına yerleştirmeye çalışmış ve eğitim, siyaset, sanayi, tarım ve ulaşım gibi alanlarda bunların yerleşmesi için planlı bir çalışma içerisine girmiştir. Bu düşünce toplumun uyum sağlaması için belirli yöntemlerle hayata geçmiştir.

Bilimsel ve teknolojik çalışmalara ve özellikle sanayi alanında çalışmalarına hızla devam eden ve diğer ülkelerde bu yöndeki çalışmaları gören Atatürk, ülkenin de bu çalışmaların gerisinde kalmaması gerektiğine inanıyor ve büyük önem veriyordu. Bu ülkeler, bilime ve teknolojiye zaman ayırarak, özellikle de sanayide kayda değer ilerlemeler gösterirken, ülkemizin de bu ilerlemelerin gerisinde kalmaması gerektiğini ve bu yönde yapılması gerekenleri Atatürk, öncelikler arasına almıştır.

Atatürk, *"İtiraf ederim ki, düşmanlarımız çok çalışıyor. Biz de onlardan daha çok çalışmaya mecburuz. Çalışmak demek, boşuna yorulmak, terlemek değildir. Zamanın gereklerine göre bilim ve teknik ve her türlü medeni buluşlardan azami derecede yararlanmak zorunluluğudur."*[4] diyerek, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin her zaman bilimle iç içe olması gerektiği ve bu ülkelerden daha ileride olmamız gerektiğini vurgulamıştır. Fırsat buldukça fizik, kimya ve diğer temel bilimlerden bahseden Atatürk'ün görüldüğü üzere düşünce yapısı akılcı bir bilim tabanı üzerine kurulmuştur. Kurtuluş Savaşı zaferi sonrası bundan sonraki zaferlerin ilim ve iktisat ile olacağını söylemiştir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulduğu sırada yapılan faaliyetler ve açılan kurumlar, bilimsel temellere dayandırılmış ve bilimin izinden gidilmiştir. O dönemin Türkiye'sinde yeterli düzey ve nitelikte çalışan yoktu ve birçok yönden hazır olmayan bir ülke vardı. Teknik personel ve bilim adamları çok

1 TOBB Üniversitesi, Elektrik ve Elektronik Mühendisliği, II. Sınıf Öğrencisi.

2 Hâkimiyet-i Milliye, 31.08.1924, "Başkomutan Meydan Muharebesi İkinci Yıldönümü nedeniyle yaptığı konuşma"

3 Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2006. "Bursa Konuşmaları, 1922"

4 Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C.II, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2006, s.459. "Bursa Konuşmaları, 1922"

azdı. Dönemin koşulları da gelişme çabalarını yavaşlatıyordu. Araştırma yapacak okul, üniversite ve akademisyen sınırlıydı. Bilimle ilgili kurumlar yok denecek kadar azdı. Araştırmacı ve mühendis sınırlı sayıdaydı. Görüyoruz ki eğitimi birinci sıraya koyarak her alanda bilim, öncelikli olmuş ve mevcut teknoloji öncelikle alınmaya başlanmıştır.

Atatürk, ülkenin geleceğini çağdaş bir düzeye çıkarma düşüncesini her zaman dile getirmiştir. *"Milli kültürümüzü muasır medeniyetler seviyesinin üstüne çıkaracağız."*[5] sözleriyle çağdaş bir Türkiye'nin olması gerektiğini belirtmiştir. Çağdaş olmak için de bilimin izinden gidilmesi gerektiğine değinmiştir. Cumhuriyet'in kurulmasında temel olarak bilim ve tekniğin esas alındığını belirtmiştir. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra dönemin şartları içinde bilimsel araştırmaların artmasını söylemiş, her yerde herkesin bilimle meşgul olmasını istemiştir. Bu sözler, bunun göstergesidir: *"Üç buçuk yıl süren bu mücadeleden sonra bilim bakımından, eğitim bakımından mücadelemize devam edeceğiz. Fabrikacı olacağız, sanatçı olacağız. Bundan sonra anlayışımızı hep buna verelim."*[6] Atatürk, 22 Eylül 1924'te Samsun'da İstiklal Ticaret Mektebi'nde, öğretmenlere hitap ederek yaptığı konuşmada şu ünlü sözlerini söylemiştir: *"Dünyada her şey için, maddiyat için, maneviyat için, hayat için, muvaffakiyet için en hakiki mürşit ilimdir, fendir; ilim ve fennin haricinde mürşit aramak gaflettir, cehalettir, dalâlettir. Yalnız, ilim ve fennin yaşadığımız her dakikadaki safhalarının tekâmülünü idrak etmek ve tekâmülü zamanında takip eylemek şarttır."* ifadesi, Atatürk'ün bilim ve teknolojiye verdiği önemi göstermektedir.[7] Bu sözlerden de görüyoruz ki, bilimi ve teknolojiyi en önemli öncelikleri arasına koyan Atatürk, hayatın her safhasında bilimden faydalanılması, Türk milleti olarak yeni bilimsel çalışmalara imza atılmasını istemiştir.

Atatürk, devrimleri bilimsel olgular içinde gerçekleştirerek başarılı olmuştur. Ekonomi, sanayi, eğitim, toplumsal ve siyasal konularda birçok yenilik yapmıştır. Ülkemiz bu yeniliklerle hedeflenen seviyeye çıkma yolunda büyük bir adım atmıştır. O dönemin çağdaş ülkeleri seviyesine çıkmak için Atatürk ülkemiz adına elinden geleni yapmıştır. Teknoloji ve bilimde önemli adımlar atarak ülkemizi kabuğundan sıyırarak yeni bir döneme sokmuştur. Atatürk, bilimi ve bilimsel düşünceyi esas alan bir lider olma özelliği taşımaktadır. Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Devletçilik, Laiklik ve Devrimcilik ilkeleri, ülkemizi çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine çıkarmayı sağlayacak temel ilkelerdir.

Atatürk ilke ve devrimlerinin yansıması olarak da laik, çağdaş ve sosyal bir hukuk devleti olma hedefini söyleyebiliriz. Atatürk, kendine has bir modelle bilime verdiği önemi ve bilimsel bakış açısını oluşturmuştur. Devrimlerinde, ilkelerinde ve açtığı kurumlarda kendine özgü izler taşımaktadır. "Çağdaşlaşma", "bilim" ve "teknoloji" kavramlarını benimsemiş ve onlar ışığında hareket etmiştir. Atatürk'ün bilimle olan ilişkisi, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin varlığının temelini oluşturur.

Atatürk aklı, bilimi çok önemseyen bir lider olduğunu birçok insanın gelişmesi ve ülkesine fayda sağlaması için yurtdışına göndermesinden anlayabiliriz. Kendisi de yurtdışında bilimle ilgili birçok organizasyona katılmış, o dönemin önemli bilim insanlarıyla görüşmüştür. Aynı zamanda bilim ile din kavramlarının birbiriyle uyumuna dikkat çeken Atatürk, yaratılış hakkındaki bilinmezliklerde bilimin yol göstericiliğine değinmiştir. Toplumsal hayatta rehber olarak bilim ve feni işaret eden Atatürk'ün çağdaş medeniyetin üzerine yükselme amacı da sonraki devlet adamları için örnek teşkil etmiştir. Dogmalardan sıyrılıp bilimsel gerçeklere yönelmeyi kesin bir dille belirten Atatürk, çağdaşlaşma yolunda başarılı olunabilmesi için bilimsel gerçeklerin topluma yayılmasını her zaman hedeflemiştir.

Sonuç olarak Atatürk ülkemiz için her zaman en iyisini istemiştir. Bu yolda aldığı kararları, yaptığı devrimleri, oluşturduğu ilkeleri her daim ülkemiz için yapmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ilelebet varlığını sürdürmesi adına her alanda temelin sağlam olmasını ve bu temelde de her zaman bilim ve fennin yol göstericiliğinden faydalanılması gerektiğini her fırsatta dile getirmiştir. Bizler de bize bu vatanı emanet eden Atatürk'ün istediği gibi her zaman bilim ve fennin kılavuzluğunda hareket edeceğiz…

5 Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C.II, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2006, "Atatürk'ün 10. Yıl Nutku, 29 Ekim 1933"

6 Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, C.III, sayı 39, s.915.

7 Aydın Sayılı, "Batılılaşma Hareketimizde Bilimin Yeri ve Atatürk", Atatürk Kültür Merkezi Konferansları, 22 Mart 1984.

Cihan Harbi kaotik bir ortam yaratmış, savaş ertesi yeni bir çağ doğmuştu.
İmparatorluklar sona ermiş, ulus-devletler çağa damgasını vurmuştu.
Osmanlı'nın küllerinden ise Atatürk'ün önderliğinde yeni bir Türkiye doğuyordu.
Yüz yıllık gelişimi süreklilikler ve kesintiler bağlamında ele alan
Atatürk – Kurucu Felsefenin Evrimi ana kaynaklara iniyor,
Atatürk'ün Çankaya kitaplığının ve sofrasının çağdaş Türkiye'nin
oluşumunda ne denli önemli işlev gördüğünü ortaya koyuyor.

Atatürk – Kurucu
Felsefenin Evrimi
Zafer Toprak
524 sayfa, 34 TL

Maximum
Mobil'den
QR ile ödemelerde
ücretsiz kargo!

iskultur.com.tr
facebook.com/iskultur
twitter.com/iskultur
instagram.com/isbankasikulturyayinlari

Kurucusu olduğumuz İş Bankası Kültür Yayınları yeni kitaplarla büyümeye devam ediyor.

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Türkiye'nin Bankası

BARIŞÇI MİLLİYETÇİLİK[1]

Prof. Dr. Seçil Karal AKGÜN[2]

Milliyetçilik, Türk yurttaşlarının yeni yaşam biçimlerini yönlendiren Türkiye Cumhuriyetinin dayanağı Atatürk ilkelerinden biridir. Türkün siyasal sosyal ve kültürel yaşamında bir temeldir.

Osmanlı İmparatorluğu, gerek yüzyıllarca izlediği fetihçi politika, gerekse kapitülasyonlar dolayısıyla, türlü ulusların yurdu olmuştu. Fransız İhtilâlinden sonra tüm ulusları çığ gibi kaplayan milliyetçilik akımı, öbür ülkelere oranla daha geç de olsa çok uluslu Osmanlı İmparatorluğunu da etkisi altına aldı. Milliyetçiliğin yayılmasıyla, İmparatorluk içindeki türlü unsurlar kendi ulusal benliklerini aramaya başlamış, ayaklanmalarla İmparatorluktan ayrılmaları da ülkeyi sarsmıştı. Devlet de kalıntılarını koruyabilmek için federatif, dinsel ve ırksal bağlarda çözüm aramış ancak çabalar dağılmayı önleyememişti.

Osmanlı İmparatorluğu I. Dünya Savaşına girdiği zaman, yalnız varlığına göz dikmiş sömürgeci düşmanlarla savaşmayıp, çok uluslu durumu dolayısıyla toplulukların içten saldırılarıyla da savaşmak zorunda kalmıştı. İmparatorluğun bağlaşıklarıyla birlikte yenildiği savaşın muhasebesi Paris'te yapılırken Osmanlıların büyük toprak kayıplarına karşın çok uluslu durumunu hala koruduğu görülmekteydi. Bu durum, Osmanlı yenilgisi üzerine elde kalan Anayurdu korumak için başlayan Kurtuluş Savaşının önceden denen yöntemlerden bambaşka bir düşünsel yapı çevresinde geliştirilmesi zorunluluğunu ve gereğini getirdi. Kurtuluş Savaşı milliyetçi bir anlayışla örgütlendi. Bu örgütlenmede I. Dünya Savaşında İtilaf Devletlerinin başarısını garantileyen ABD'nin barış için ortaya koyduğu "milliyetçi" politika da etkili oldu. Şöyle ki, Osmanlı İmparatorluğundaki etnik farklılıklara hiçbir ülke yabancı değildi. Hatta bu ayrılık, "millet" sistemi ve "azınlık" sözleri ile de tanımlanmıştı. Türlü toplumlara, haklar ayrıcalıklar getirilmişti. Farklılıklar, Türk halkının yaşamakta olduğu Anadolu ve Trakya'da da vardı. Savaş bitiminde her iki bloku barışa çağıran ABD Cumhurbaşkanı Wilson da bu gerçeği göz önüne alarak savaş yaralarını sarmak amacıyla dünyaya 14 madde ile duyurduğu, ulusal varlıkları gözeten barış ilkelerine şöyle bir madde katmıştı:

"Madde 12 - Hâlihazırdaki Osmanlı İmparatorluğu Türk olan aksamına bilâitiraz bir hakimiyet temini, fakat elyevm Türk boyunduruğuna tabi bulunan diğer milletlere emniyeti mutlaka içinde mevcudiyetleri ve mezahimsiz olarak tamamü inkişaflarının tahtı tekeffule alınması."

Ayrıca, ulusların bağımsızlığının garantörü olacak bir kuruluş da hazırlayıp bu kuruluşu 14.madde olarak saptamıştı:

Madde 14 - Kati mukavelenamelere tavfikan bilumum devletlere müsavi derecedeki istiklali siyasi, tamamı mülki teminat mütekabilesi temini maksadıyla milletler arasında umumi bir cemiyet teşkili lüzumu.[3]

Bu temele göre, Türklere üzerinde yaşadıkları topraklarda egemenlik hakkı tanınıyordu. Ancak, "Türk toprakları'nın belirlenmesi konusunda büyük bir tartışma başladı. Savaş sırasında gizli andlaşmalarla aralarında kağıt üzerinde paylaştıkları Osmanlı topraklarından vazgeçmek niyetinde olmadıkları anlaşılan İtilaf Devletleri, Türk toprakları olarak tanımlayacakları kesimi gitgide daraltıyorlardı. Onlara göre Türk toprakları, Doğu Anadolu-orda çoğunlukta olduğunu öne sürdükleri Ermenilere bırakıldıktan-ve Trakya da ayrıldıktan sonra kalan bir avuç topraktı. Kaldı ki bu yörenin bile manda altına konulması görüşündeydiler. Oysa dışladıkları bölgelerin halkını Türkler oluşturuyordu ve kendi egemenliklerini sağlayabilmek için başkaldırmaya başlamışlardı bile. Ancak, Türkler, yüz yüze kaldıkları haksız işgallere tepki olan karşı koymalarda büyük bir eksiklik içindeydiler. Bu eksiklik, onları birleştirecek ulusal bilinçten yoksunluktu.

İmparatorluk sürecince İmparatorluğun halkı, genelde Osmanlı olarak anılmıştı. Ancak bunun ötesinde, İmparatorlukta uygulanan "Millet" sistemi içinde, imparatorluğu oluşturan tüm unsurlar kendi adları ile anılırken, kendi dil, din ve kültürlerini korurken, bu sistem içinde bütünüyle unutulan Türklük olmuştu. Müslüman olan ve olmayan her topluluk, kendi ulusal değerlerini

1 Bu yazı, Orta Doğu Teknik Üniversitesinin, Atatürk'ü Anma ve ODTÜ Atatürk Haftası Sempozyumu Bildirileri 10-11-12 Kasım 1985 Kitabından alınmıştır.

2 Başkent Üniversitesi Ord. Prof. Enver Ziya Karal Tarih Uygulama Araştırma Merkezi Müdürü

3TÜRKGELDİ A. Fuat Mondros ve Mudanya Mütarekeleri Tarihi, Ankara 1948, s.13-14

kendi ulusları çerçevesinde korurken, hatta ayaklanmalar başladığında imparatorluğa kendi uluslarının adı ile karşı çıkarken Türk adı, 19. Yüzyıla kadar hemen hemen hiç anılmamıştı. İmparatorluğun kurtulması için ilk ciddi örgütlenmeyi yapan Türk aydınları bile, Genç Osmanlılar adını almışlardı. Genç Türkler olarak anılan özgürlükçü siyasal gelişme peşinde olan aydınlar grubu bile, çoğu kez Türklüklerini üçüncü planda anımsamaktaydılar. Buna yönelik bir Jön Türk'ün anısı şöyleydi:

Abdülhamid devrinde bir Jön Türk gurubu Paris'te kütüphaneye gidip gelirlerken, kütüphane memuru ile tanış olurlar. Memur bir gün sorar, "siz hangi millettensiniz?" diye. Yanıt şöyle olur: "Müslümanız". Fransız memur yetinmemiştir, "O sizin dininiz. Milletiniz ne?" "Osmanlıyız". Yine olmamıştır. "O sizin tabiyetiniz. Milletiniz ne? Bakın şuradakini görüyor musunuz, ona sordum, "Ermeniyim" dedi, şu adam da "Rumum" dedi. Siz nesiniz? Jön Türk devam eder "ve işte o zaman Türklüğümüz aklımıza geldi".[4] Kısacası, Türk adı, yalnız yabancılar tarafından ve Osmanlıların Türk kesimini tanımlamak için kullanılıyordu. Sürekli düşmanlıklar nedeniyle de çoğu kez, kaba, saldırgan, uygarlıktan yoksunluğu anlatan aşağılayıcı bir anlam taşıyordu.[5]

20. Yüzyıl başında Osmanlı İmparatorluğu'nu kurtarabilmek amacıyla izlenmeye başlanan Türkçülük politikasına karşın Türk ulusçuluğu ne yeni dönemin siyasal ideolojisini oluşturabilmiş, ne de halk arasında benimsenebilmişti. Benimsenemezdi de çünkü Osmanlı İmparatorluğunun son yüzyılında devletin parçalanmasını önlemek için izlenen bütün siyasal girişimlerin, ideolojilerin kökeninde ulusçuluğa yer tanımayan emperyalist politikalar yatmıştı. Osmanlıcılık, federatif Osmanlı emperyalizmini, İslamcılık, Müslümanlığın dinsel emperyalizmini, Türkçülükse ırksal emperyalizmi öngörmüştü. Bunların her biri de iç siyasal çekişmeleri çoğaltmaktan, Müslüman unsurlar arasında bile her birinin kendine özgü milliyetçilik duygularını kamçılamaktan ileri gidememişti.[6]

Öte yandan, İmparatorlukta bu düşünsel mücadelelerin sürdüğü yıllarda, emperyalist Avrupa devletleri de kendi sömürgelerinin geleceklerini garantilemek çabalarından geri kalmamışlardı. Bunu sağlamak için, Osmanlılarda Türk milliyetçiliğinin gelişmemesinden de alabildiğine yararlanmışlardı. Bu güvenceyle, Rusya, denizlere açılabilme politikası için, İngiltere de can damarı Hindistan yolunun güvencesi için Doğu Anadolu'da Ermeni milliyetçiliğini körüklemişlerdi. Yine İngiltere, özellikle petrol zenginlikleri dolayısıyla göz diktiği Arap topraklarından yararlanabilmek için Araplar arasında Arap milliyetçiliğini uyandırmıştı. Girişimciler, önceden hiç varsaymadıkları yardımcılar da bulmuşlardı. Bunlar, Osmanlı topraklarında Protestanlaştırma eylemine başlamış olan Amerikalı misyonerlerdi.

19. Yüzyıl boyunca büyük bir dünya gücü olmak yolunda dev adımlarla ilerlemiş olan Amerika, Avrupa ülkelerine karşı bağımsızlığını kazandıktan sonra, kendini Avrupa sorunlarına uzak tutmayı içeren Monroe Doktrinini devlet politikası yapmıştı. Devlet eliyle Avrupa siyasetiyle bağlantı kurmanın kendi kıtasına yönelik benzeri girişimlere yol açabileceği, en azından Avrupa ile çıkar alanlarının çatışabileceğinin bilincindeydi. Ancak Avrupa ülkelerinin emperyalizmin yarışından uzak kalamayacağını da anlamıştı. İsteksizce kabuğuna çekilme politikası izleyen Amerika'nın kendi toplumsal gelişmeleri ona bu yarışa bambaşka bir biçimde katılabilme olanağı getirdi. Bu din adına girişimler ardına gizlenebilme olanağıydı.

Protestanların çoğunlukta olduğu Amerika'da 19.yüzyıl başında "Büyük Uyanış" adıyla gerçekleşen Protestan birliğinin kuvvetlenmesi sonucu, binlerce Amerikalı dindar, misyonerlik adı altında dinsel inançlarını yaymak için ilkin Amerika kıtasına, daha sonra da dünyaya yayılmaya başladılar.1820 den başlayarak Türkiye, Suriye ve Filistin'de görev alan Amerikalı misyonerler dinsel öğretilerini yaymakta Osmanlı İmparatorluğunun Müslüman ve Yahudileri arasında başarı sağlayamayınca, tüm uğraşılarını Ermenilerle Hristiyan Süryanilere, Araplara yönelttiler. Amerika'da özgürlükçü düşüncelerle eğitilmiş olarak Osmanlı İmparatorluğu'na gelen bu kimseler, burada azınlık olarak nitelenen Ermenilerle, Osmanlı ümmetçiliği içinde Arap kültürlerini korumuş Araplarla kurdukları ilişkilerle onların arasında milliyetçilik düşüncelerini geliştirip yaygınlaştırmada imparatorluğun bunalımlarla dolu bu yıllarında büyük rol oynamışlardı. Amerika Birleşik Devletleri ise, perde arkasında kalarak genelde kendilerini tam anlamıyla İsa öğretisine adamış, politik amaç taşımayan ama dolaylı yoldan bu politikaya

4 Niyazi BERKEZ Batıcılık Ulusçuluk, Toplumculuk, s.52

5 İlhan ARSEL Teokratik Devlet Anlayışından Demokratik Devlet Anlayışına, Ankara 1975, s.670.

6 Niyazi BERKNEZ Türkiye'de Çağdaşlaşma, Ankara 1973, s.357

hizmet eden misyonerler eliyle devlet hazinesine hiç yük binmeksizin gizli politikasını yürütmüştü. Amerikalı misyonerlerin Türkiye'deki yaygınlığı oranında devlet, "kendi yurttaşlarının haklarını korumak"; misyonerlerin yaptırdığı okul, bakımevi, sağlık merkezi vs. gibi kurumlarda yatan "Amerikan yatırımlarını" korumak amacıyla konsolosluklar açtı. Böylece, en ücra köşelere kadar yerleşen Amerikalılarda halk, özellikle Osmanlı Devleti ile arası açılmış Ermeniler, Anglosakson yaşam ve eğitim biçimini çoğu kez beğeni ile izler olmuştu. Amerikalı misyonerlerin etkisi, süregeldi.

I. Dünya Savaşı sırasında Amerika Birleşik Devletleri İtilaf Devletleri yanında olmasına karşın, Türkiye ile savaş haline girmedi. Misyonerler kanalıyla sızan Amerikan etkinliği savaş sırasında da kesintiye uğramadı. Ermenilerin misyonerlere bel bağlaması, onların da bu güvenceden kendi devletlerini haberdar etmesi, Amerikan Senatosunda haçlı ruhuyla donanmış büyük bir Ermeni lobisi oluşmasına yol açtı. İktidarsa, özellikle Hristiyan politikası ile birlikte yürüyen Ermeni lobisi yakınlığına gereksinme duyar duruma gelmişti. Dolayısıyla savaş bitiminde Wilson, 12 nci madde ile üstü kapalı bir şekilde de olsa, Ermenilerin Türklerden bağımsızlığı olasılığını belirlerken, ayrıca politik güç kazandıracağı inancıyla kendisine önerilen Türk-Ermeni mandaterliğine de gönüllü olurken, gerçekleştirilmesi düşünülen bu adımların alt yapılarının yıllardır hazırlanmakta olduğunun bilincindeydi. Kavramadığı bir gerçekse üzerinde tartışılan yörelerin halkının Türk olduğu ve Türk kimliklerinin ön plana getirilebilmesi için de yalnız bir yol göstericiye gereksinmeleri olduğuydu.

Gerek Osmanlı tarihindeki başarısız girişimleri ölçerek, kısmen de yaşayarak, gerekse aydınlatmaya çalıştığımız yabancı spekülâsyonlarını, onların milletlerin bilincini etkileme boyutlarını değerlendirerek Kurtuluş Savaşını örgütleme yolunda giden Mustafa Kemal, ancak Türk milliyetçiliği çevresinde bir örgütlenmenin Türklere özledikleri kurtuluşu, bağımsızlığı getirebileceğini anlamıştı. Bu nedenle, bölgesel kurtuluş çözüm yollarına, denenmiş ideolojilere kapılmadan, yalnız ulusa seslendi. Milli Mücadele olarak adlandırılan ulusal savaşı örgütledi, kazandı.

Kurtuluş Savaşının bağımsızlık için çırpınan ulusal karakterini görmezlikten gelen İtilaf Devletleri ilk uzlaşma girişimlerini Osmanlı yöneticileri ile sürdürdüler. Onların ılımlı yaklaşımlarına karşı, Türklük bilinci ile donatılmış milliyetçilerin eski yönetimin düşmana verdiği ödünlere karşı koyacağı çok geçmeden ortaya serilmişti. İmparatorluğun Arap toprakları, zaten kopmuştu. Türk topraklarında ulusal hak iddia eden, İtilaf Devletlerinin gözetiminden beklentili Rum ve Ermenilerle ise ayrı ayrı savaşıldı. "Rum" azınlıklar, arkalarını Yunanistan'a yaslamışlardı. Ulusal varlıklarının Türkler tarafından hedef alındığını haykıran Ermeniler içinse durum daha başkaydı. Onlar, dostları Avrupalılara, özellikle de Amerika Birleşik Devletlerine güvence ile kendilerine yurt edinmek için savaşıyorlardı. Yeni kurulmuş Erivan merkezli Sovyet Ermenistan'ı ile birleştirebilecekleri bir yurt istiyorlardı. Osmanlı yönetiminin hoşgörüsüne karşın milliyetçi Türklerse onlara da karşı koyuyorlardı. İtilaf gurubu çok geçmeden Ermeni yakınma ve isteklerini yerinde izleyip değerlendirme kararı aldı. Bir heyet, General Harbord Heyeti, Türk topraklarında incelemelerle görevlendirildi. Heyet, bir yandan Doğu Anadolu topraklarında Ermenilerin öne sürdükleri gibi bir potansiyel oluşturmadıklarını gözledi. Öte yandan da Türk Kurtuluş Savaşının ulusallığının boyutlarını öğrendi. Bu gerçek, General Harbord'un kendisine milliyetçi Türklerin önderi olarak tanıtılan Mustafa Kemal ile görüşmesi sırasında berraklaştı. Ulusal birliği sağlamak yolunda en büyük adım olan Sivas Kongresinden hemen sonra, Sivas'ta, Atatürk ile görüşen General Harbord Türklerin savaş dayanağı olarak seçtikleri milliyetçiliği öne sürülenin aksine hiçbir ulusun varlığına kast etmeyen, şöven bir ulusçuluk olmadığını öğrendi. Türklerin Ermenilere yönelik kötü emeller besledikleri ve bunu er geç ortaya koyacaklarına ilişkin kaygılarını Atatürk ile görüşmesinde öne süren General Harbord'a Mustafa Kemal'in yanıtları, gayet olumlu etki yaptı. Atatürk Ermeniler hakkında şöyle konuştu "Kendileri ile çok uzun zamandır bir arada yaşadığımız gayrimüslim vatandaşlarımız hakkında en iyi niyetle samimi duygular beslemekten ve onları da bizimle tam bir eşitlikle düşünmekten başka bir görüşümüz veya hissiyatımız yoktur. Mutlak surette inanıyoruz ki eğer memleket, ta içinde şimdiye kadar faaliyette bulunan kötü tesirler ve telkinlerden kurtulursa, imparatorluğun çeşitli ırkları birbirleriyle tam bir sulh içinde yaşayacaklar ve müşterek mesut ve müreffeh bir hayat süreceklerdir".[7] Türklerin kendi topraklarında saldırgan emeller besleyen batı uluslararasında en tarafsız gördükleri Amerika Birleşik Devletlerinden beklentilerinin, onların mandaterliğine sığınmaya kadar uzanabildiği

7 Atatürk'ün Tamim Telgraf ve Beyannameleri, Cilt IV, Ankara 1964, s.77

o dönemde, tam bağımsızlıktan ödün vermeyi düşünmeyen Atatürk, Amerika Birleşik Devletleri dostluğuna güvenebilmek istemiş ve Harbor'a yazılı olarak verdiği aynı görüşme ile ilgili muhtırada şöyle demiştir: "Milliyetçilik prensibini temsil eden Wilson Doktrini ve Amerikan milleti tarafından gösterilen ve bu doktrinin muvaffakiyetini garanti altına alan hakkaniyet ve insaniyet ruhu, bize büyük ümitler veriyor".[8] Harbord, Atatürk' ün "Türkiye sınırları dışında bir Ermenistan'ı memnuniyetle tanırız"[9] sözü üzerine, Türk ulusallığına beğenisini göstermeden edememiş, Atatürk'e "Bir Türk olsaydım ben de ancak bu suretle hareket edecektim" yanıtını vermiştir.[10]

Bu değerlendirmeler ışığında Amerikan Senatosunda sorun değerlendirilmiş, Wilson'un kişisel isteğine hatta Sevr sınırlarına işlediği Ermenistan haritasına karşın, ABD senatosu, Wilson'a başkanlığına mal olacak yansız kararlar almıştır. Öte yandan Türk kuvvetleri, kendi sınırlarında emperyalist güçleri tanımama savaşında başarı sağlamıştı.

Kurtuluş Savaşının kazanılması, Türkiye'nin yeni rejimine doğru hızla yol alması, yüzyıllardır Türk topraklarında yaşamış türlü halkları azalmışsa da yok etmemişti. Dolayısıyla Türkiye'nin gerçek temsilcileri I. Dünya Savaşı güçleri ile Lozan'da barış masasına oturdukları zaman, önceden "azınlık" diye anılan toplulukların baskılı ayrıcalık istekleri ile karşılaştılar. Bu konferansta Türk ulusu Misak-ı Milli sınırları içindeki haklarını, gerek uygarlıktan yoksun gördükleri Türkleri 19. Yüzyıldan beri "çantasıyla bavuluyla Avrupa dışına atmak"[11] görüşü ile hareket eden Avrupalılara; gerekse I. Dünya Savaşı sonunda Roosevelt'in vurguladığı "Türkleri Avrupa'da bırakmak, uygarlığa karşı suç işlemektir" savı ile etkilenmiş Amerikan yargısına karşı savundu.[12]

Kurtuluş Savaşı hem emperyalist Avrupa devletleri, hem Türk topraklarını yurtlarının uzantısı gören Yunanlılar hem de Doğu Anadolu'nun uluslarının beşiği olduğunu öne süren Ermenilere karşı kazanıldıktan, Lozan'la da Türk siyasal zaferi pekiştikten sonra, Cumhuriyet kuruldu. Yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin izleyeceği politika, geçmiş deneyimler ve yakın geçmişten alınan dersler üzerine geliştirilecekti. Bu politika belirlenirken, Kurtuluş Savaşı'nın dayanağı milliyetçiliğin de özenle ele alınıp tanımlanması gerekiyordu. Dönem, tüm dünyada milliyetçilik ideolojisinin sarsıntılar geçirdiği bir dönemdi. Bir yandan ırka dayalı, kan ayrımını kabul eden faşist milliyetçilik anlayışı belirmişti. Öte yandan, kapitalist ve komünist ideolojiler, ayrı ayrı yörelerde fakat yeni boyutlarda önem kazanmıştı. Atatürk'ün hedefi ise Türkleri bu aşırı ideolojilerden, din ve ırka dayandırılan temellerden arınmış, barışa dayalı gerçek bir Türk milliyetçiliğinde birleştirmekti. Nitekim, Kurtuluş Savaşı'nı örgütleyen Erzurum ve Sivas Kongreleri de bu bilinç çevresinde kararlarla donanmıştı. Ulus barışa ve bağımsızlığa sınıfsal ve enternasyonal karakter taşımayan bir milliyetçilik savaşıyla kavuşmuştu. Artık bu gerçekçi milliyetçiliğin Türk iç ve dış politikasında yerini belirlemek zorunluydu. Atatürk millet olgusunu "Türkiye Cumhuriyetini kuran Türkiye halkına Türk Milleti denir" diyerek bu ayrıcalıklardan uzak biçimde tanımladı. Bu tanımı getirirken gerçek benliğine yeni kavuşmuş Türk ulusunun bu kavrama sahip çıkacak düşünsel temellere eriştirmek, bir yandan da bunun güvencesini sağlamak gerektiğini de biliyordu. Bu nedenle Cumhuriyetin kuruluşunu izleyen toplum yaşam ve düşüncesini çağdaşlaştıran bir devrimle, Türkiye'yi yüzyıllardır tutsağı olduğu yabancı örgüt ve değerlerden kurtarmayı, devletin tüm politikasında Türk milliyetçiliği değerini yerleştirmeyi ön plana aldı. İslam emperyalizminin bir uzantısı olan ve Türkleri gerçek benliğine kavuşmasını engelleyen Halifeliği kaldırarak Türkiye'yi laikleştirdi. Ancak laiklik ve ulusal bilinçle devrim korunabilirdi. Devrimi koruyacak ve yürütecek, yetişmekte olan ve yetişecek kuşaklardı. Bunları aynı çağdaş ve ulusal ülkü çevresinde toplayabilmek içinse bilimin oynayacağı role inançla, eğitimi millileştirdi. Böylece Türk milliyetçiliğinin nasıl erişildiği öğrenilecek, unutulmayacak, özenle güvenle korunabilecekti.

Atatürk baştan beri Türk ulusuna özgüven sağlamaya çalışmıştı. Bunu sürdürebilmek için her olanakta Türk ulusuna milliyetçiliğinden ayrılmakla gördüğü zararları anlattı. "Osmanlı İmparatorluğu dahilindeki akvam-ı muhtelif, hep milli akidelere sarılarak, millet mefkuresinin kuvvetiyle kendilerini kurtardılar. Biz ne olduğumuzu onlardan ayrı ve onlara yabancı bir millet olduğumuzu sopa ile içlerinden kovulunca anladık. Kuvvetimizin zaafa uğradığı anda bizi tah-

8 İbid 84.

9 Seçil Karal AKGÜN, "General Harbord'un Anadolu Gezisi ve Raporu", İstanbul 1981,s.178 Report of the American Mission to Turkey;a Wash.1920

10Atatürk'ün Tamim,Telgraf ve Beyannameleri, s.73.

11 Tekin Y. KURAT Osmanlı İmparatorluğunun Paylaşılması, Ankara 1976, s.76

12 Stearns W.DAVIS The Near East After Lausanue: Current History Y: XIX, NY

kir, tezlil ettiler. Anladık ki kabahatimiz kendimizi unutmaklığımızmış" diyerek, Türklerin ancak Türk değerleri içinde çok güç kazanılmış egemenlik ve bağımsızlığı koruyabileceklerini hatırlattı.[13]

Gerçekten de Kuruluş Savaşı'nda şahlanan Türk Milliyetçiliğinin çabalarını ne yabancı düşmanlar, ne şeyhülislam fetvaları ne de halife ordusu durduramadı. Zaten çok yakın bir geçmişte Türkler ırkın birleştirici etken olamayacağı gibi dinin de birleştirici etken olamayacağına tanık olmuşlardı. Pek çok Türk halifenin cihat çağrısına karşın kendilerine çekilen İslam silahları altında can vermişlerdi. Zaten yükselmelerini dinsel birliğe borçlu olmadıklarını, İslamiyet'ten önce de yüce bir ulus oldukları tarihsel bir gerçekti. Nitekim Atatürk, yetişen her Türk'ün bunun bilincine varması için kendi yazdığı Medeni Bilgiler kitabına şu sözleri işledi: "Türkler Arapların dinini kabul etmeden evvel de büyük bir millet idi. Arap dinini kabul ettikten sonra bu din ne Arapların, ne aynı dinde bulunan Acemlerin, ne de Mısırlıların, vesairenin Türklerle birleşip bir millet teşkil etmelerine hiçbir tesir etmedi, bilakis Türk milletinin milli rabıtalarını gevşetti, milli hislerini, milli heyecanını uyuşturdu. Bu pek tabii idi çünkü Muhammed'in kurduğu dinin gayesi milliyetlerin fevkinde şâmil bir Arap milliyeti siyasetine müncer oluyordu. Bu Arap fikri, ümmet kelimesi ile ifade olundu." diyor; Ve daha sonra devam ediyor: "Türk milleti, milli hissi, dini hisle değil, insani hisle yan yana düşünmekten zevk alır."[14]

Bu tablo içinde Türk milliyetçiliği, iç politikada çok özenle hatta kıskançlıkla her türlü yabancı etkiden korunacak bir kavram oluyordu. Bunun savunmasını yapabilmek için hiçbir önlemden çekinmemek gerekti. Bu nedenledir ki milliyetçilik, ulusal sınırlar dışına taşan emperyalist kalıba girmeksizin benimsendi. Lozan'dan sonra Türklük ülküsüne zararlı olabileceği acı deneyimlerle ve çok cana mal olarak kanıtlanmış yabancı unsurlar, ulusal sınırlar dışına çıkarıldı. Savaşta kaçmış Ermenilerden sonra, Türk milliyetçiliğini ülkü olarak benimseyemeyecek Rumlar, Yunan topraklarındaki Türkler ile mübadele edildi. Aslında Yunan önerisi olarak gündeme getirilmiş bu işlev, öbür uluslar tarafından çok eleştirilmişse de kendi ulusal çıkarlarını savunma gereği ulusların milliyetçiliğe sarılmalarına, dünya yabancı değildi. Yurttaşlarının rengini ulusal gösterge yaparken kendisini özgürlük ülkesi tanımlayan Amerika, çıkarları gerektirdiği an sarsmaktan çekinmediği Monroe doktrini ile Amerika Amerikalılarındır ilkesiyle milliyetçiliğe sarılmıştı. Fransa, izlediği emperyalist politikayı kendini milliyetçiliğin babası göstererek örtmeye çalışmıştır. Enternasyonalizmi ülkü alan Rusya, ulusal çıkarları gerektirdiği an ulusal sınırları için milliyetçi biçimde kendi ülküsünü paylaşanlarla savaşabilmişti. Türk milliyetçiliği Türk siyasal ve sosyal yaşamında bir ilke olduğu andan itibaren tüm unsurların varlığına saygı göstermekten geri kalmamıştır. Türk dış politikasında milliyetçilik, barışçı bir milliyetçilik olarak belirmiştir. Hümanizmayı temel alarak, tüm ulusları insanlık ailesinin bireyleri saymıştır. Bu anlayışı Atatürk "Bugün bütün dünya milletleri aşağı yukarı akraba olmuşlardır veya olmakla meşguldürler. Bu itibarla insan mensup olduğu milletin varlığını ve saadetini düşündüğü kadar bütün cihan milletlerinin huzur ve refahını düşünmeli ve kendi milletinin saadetine ne kadar kıymet veriyorsa, bütün dünya milletlerinin saadetine hadim olmağa elinden geldiği kadar çalışmalıdır. Dünyanın filan yerinde bir rahatsızlık varsa bana ne dememeliyiz. Böyle bir rahatsızlık varsa tıpkı kendi aramızda olmuş gibi onunla alakadar olmalıyız. Hadise ne kadar uzak olursa olsun bu esastan şaşmamak lazımdır" diyerek anlatmaktadır.[15]

Türk milliyetçiliği Türk ulusunun uzun savaş ve çabaları sonunda eriştiği bir bilinçtir. Bu bilinçle iç politikadaki yerini kıskançlıkla korumasına karşın, dış politikada tüm ezilmiş ulusların aynı hoşgörülü ve barışçı çizgiye gelmelerini özlemle ister. Atatürk bunu da "Bugün günün ağırdığını nasıl görüyorsam, uzaktan bütün şark milletlerinin de uyanışlarını öyle görüyorum…"dedikten sonra "bir gün müstemlekecilik ve emperyalizm yeryüzünden yok olacak ve yerlerine milletler arası hiçbir renk, din ve ırk farkı gözetmeyen yeni bir ahenk ve işbirliği çağı hâkim olacaktır" diyerek anlatır.

İşte Atatürk'ün Türk Milliyetçiliğine kazandırdığı barışçı ülküdür ki O'nun, Unesco tarafından ölümünün 25. doğumunun da 100. yılında bütün dünyada anılması kararını aldırmıştır. Yine Atatürk'ün barışçılığıdır ki Türk milliyetçiliğini kendi varlığına kastedilen saldırılar dışında her türlü saldırganlıktan uzaklaştırmış, onun "Ne Mutlu Türküm Diyene" seslenişinin yüce duygusu yapmıştır.

13 Enver Ziya KARAL, Atatürk'ten Düşünceler, s.147; Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Cilt II, Mart 1923.

14 Afet İNAN, Medeni Bilgiler ve Atatürk'ün El Yazıları, Ankara 1969, s.364-369

15 Enver Ziya KARAL, "Atatürk'ten Düşünceler", s. 154-55; Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C.II,s.17.

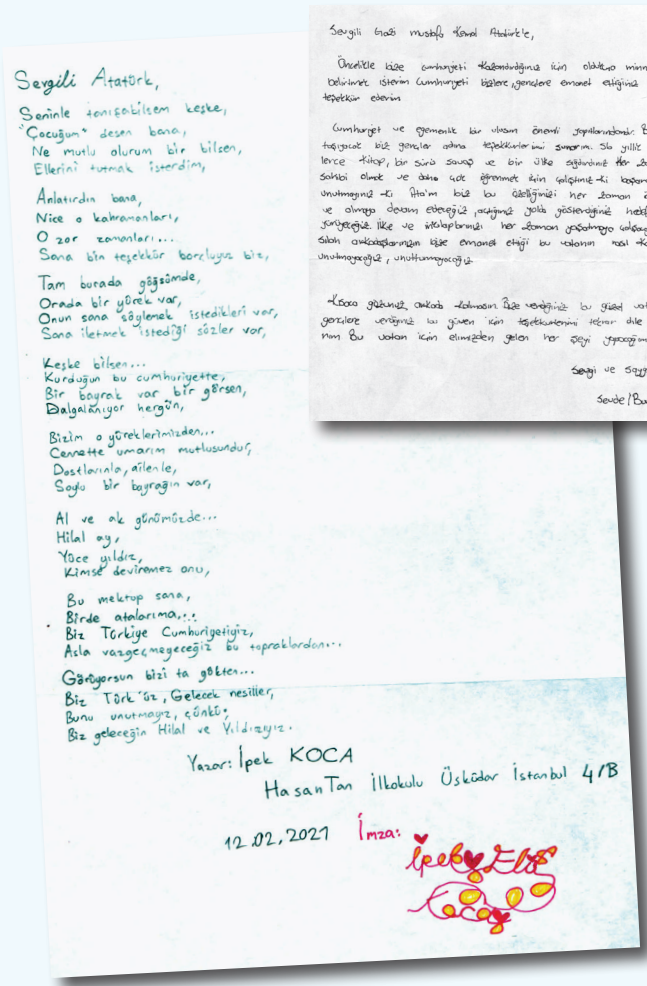

Sevgili Atatürk,

Seninle tanışabilsem keşke,
"Çocuğum" desen bana,
Ne mutlu olurum bir bilsen,
Ellerini tutmak isterdim,

Anlatırdın bana,
Nice o kahramanları,
O zor zamanları...
Sana bin teşekkür borçluyuz biz,

Tam burada göğsümde,
Orada bir yürek var,
Onun sana söylemek istedikleri var,
Sana iletmek istediği sözler var,

Keşke bilsen...
Kurduğun bu cumhuriyette,
Bir bayrak var bir görsen,
Dalgalanıyor hergün,

Bizim o yüreklerimizden...
Cennette umarım mutlusundur,
Dostlarınla, ailenle,
Soylu bir bayrağın var,

Al ve ak gönümüzde...
Hilal ay,
Yüce yıldız,
Kimse devirmez onu,

Bu mektup sana,
Birde atalarıma...
Biz Türkiye Cumhuriyetiyiz,
Asla vazgeçmeyeceğiz bu topraklardan...

Görüyorsun bizi ta gökten...
Biz Türk'üz, Gelecek nesiller,
Bunu unutmayız, çünkü,
Biz geleceğin Hilal ve Yıldızıyız.

Yazar: İpek KOCA
Hasan Tan İlkokulu Üsküdar İstanbul 4/B

12.02.2021 İmza: İpek Koca

Sevgili Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ü,

Öncelikle bize cumhuriyeti kazandırdığınız için olabildiğince minnettar olduğumu belirtmek isterim. Cumhuriyeti bizlere, gençlere emanet ettiğiniz için ayrıca teşekkür ederim.

Cumhuriyet ve egemenlik bir ulusun önemli yapıtlarından. Bu kavramları taşıyacak biz gençler adına teşekkürlerimi sunarım. 86 yıllık yaşamımızlarca tüfeğe, bir sırıa savaş ve bir ülke sağlandınız. Her zaman ilim sahibi olmak ve daha çok öğrenmek için çalıştınız. Kaybettiniz da, unutmayın ki Ata'm biz bu özelliğinizi her zaman örnek aldık ve almaya devam edeceğiz, açtığınız yolda yürüdüğünüz hedefe durmadan yürüyeceğiz. İlke ve inkılaplarınızı her zaman yaşatmaya çalışacağız. Siz ve silah arkadaşlarınızın bize emanet ettiği bu vatanın nasıl kazandığını, asla unutmayacağız, unutturmayacağız.

Kısaca gösterdiniz, ankara kalesinin ilkesi verdiğiniz bu güzel vatan ve bize gençlere verdiğiniz bu güven için teşekkürlerimi tekrar dile getirmek isterim. Bu vatan için elimizden gelen her şeyi yapacağımıza emin olun.

Saygı ve Sevgilerimle

Sude / Buse

İpek KOCA

29

Gazi Mustafa Kemal Atatürk
Kahramanlarımıza
Anıtkabir Komutanlığı ANKARA

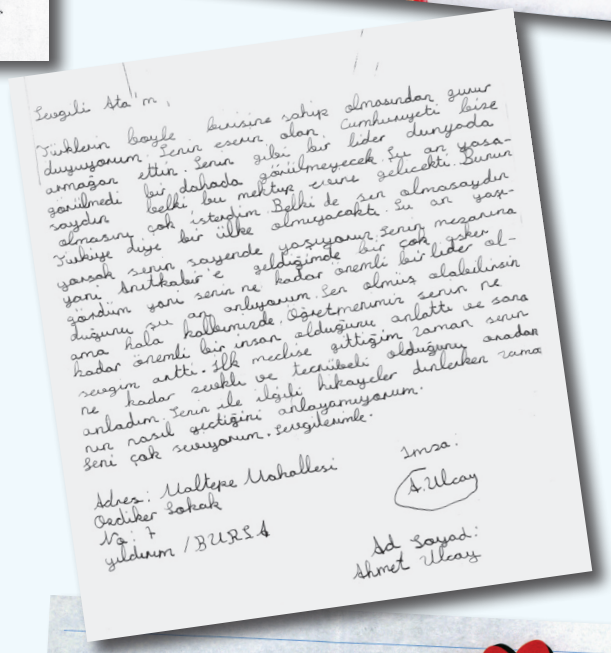

Sevgili Ata'm,

Türkiye'nin böyle bir sahipsiz olmasından zaman duyuyorum. Senin eserin olan Cumhuriyeti bize armağan ettin. Senin gibi bir lider dünyada görülmedi bu dahada görülmeyecek. Şu an yaşasaydın keşki bu mektup sana gelecekti. Bunun almasını çok istedim. Belki de şu an almasaydın Türkiye diye bir ülke olmayacaktı. Şu an yaşayacak senin sayesinde yaşıyoruz. Senin mezarına geldiğimde bir çok şeker yarı, Anıtkabir'e geldiğimde bir çok önemli bir lider olduğunu gördüm yani senin ne kadar önemli bir lider olabileceğinin düşünüyorum şu an anlıyorum. Öğretmenimiz senin ne kadar önemli bir insan olduğunu anlattı ve sana ama hala kalbimizde. Öğretmenimiz senin ne sevgim arttı. İlk mecliste gittiğim zaman senin ne kadar zorlu ve tecrübeli olduğunu anadan anladım. Senin ile ilgili hikayeler dinlerken zama nın nasıl geçtiğini anlayamıyorum.
Seni çok seviyorum. Sevgilerimle.

İmza. A. Ulcay

Adres: Maltepe Mahallesi
Gedikler Sokak
No: 7
Yıldırım / BURSA

Ad Soyad:
Ahmet Ulcay

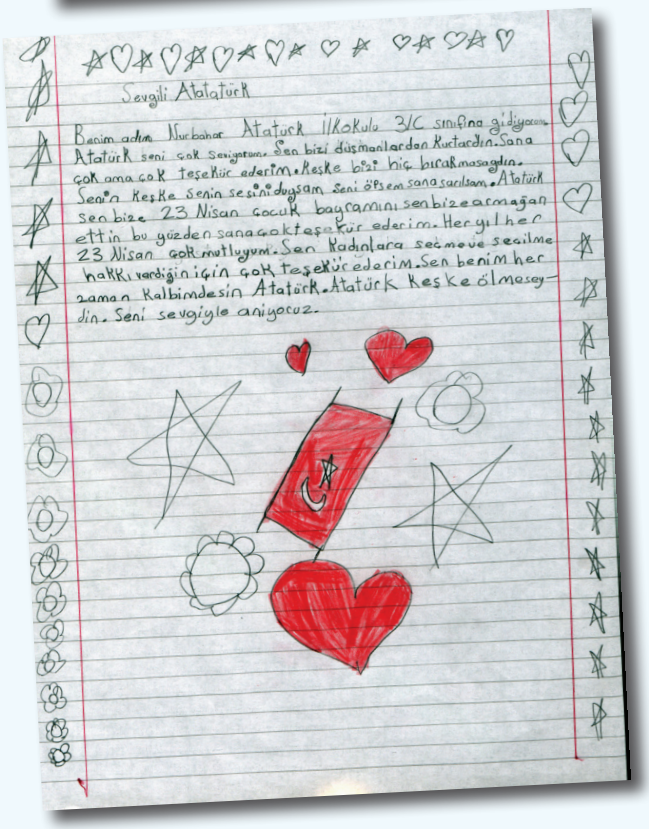

Sevgili Atatürk

Benim adım Nurbahar Atatürk İlkokulu 3/C sınıfına gidiyorum. Atatürk seni çok seviyorum. Sen bizi düşmanlardan kurtardın. Sana çok ama çok teşekkür ederim. Keşke bizi hiç bırakmasaydın. Senin keşke senin sesini duysam seni görsem sana sarılsam. Atatürk Senin keşke senin sesini duysam seni görsem sana sarılsam. Atatürk sen bize 23 Nisan çocuk bayramını sen bize armağan ettin bu yüzden sana çok teşekkür ederim. Her yıl her 23 Nisan çok mutluyum. Sen kadınlara seçme ve seçilme hakkı verdiğin için çok teşekkür ederim. Sen benim her zaman kalbimdesin Atatürk. Atatürk keşke ölmesaydın. Seni sevgiyle anıyoruz.

Atatürk seni çok seviyorum sen ve askerlerin bizim ülkemizi kurtardınız size nekadar teşekkür etsek azdır. Bu gün bu vatan topraklarında rahatça yaşıyorsak sizin sayenizde. Senin bize bıraktığın bu vatan bize armağandır. Bu vatana sahip çıkacak ve senin bize verdiğin vatanı kaybetmeyeceğiz şu anda Anıtkabir'de olmak o kadar çok istiyorum ki anlatamam. Tüfeğim takılmadı şimdi yanımda. Vatan toprağının her yerinden sana gelen milletinin, senin karşında duruşuş gözleri dolu dolu yüzleri özlem dolu bir şekilde senin gibi bir Ata'nın milletin olmakla gurur duyuyorlardır. Atam! Belki seni hiç görmedik ama milletinin sana olan özleri asla bitmeyecek. Bu millet, bu topraklar, bu devlet ve hatta bu dünya seni hiç unutmayacak. Seni hep sevecek. Ülkemizi düşmanlardan kurtardın. Cadar ve insan haklarına değer veren bir ülke kurdun. Ben bu ülkede yaşadığım için çok mutluyum. Ülkemi gerektiğinde düşmanlardan kurtaracağım. Senin kurduğun bu ülkemin bilim, sanat, ticaret ve birçok alanda en üst sıralarda olması için çalışacağım. Ülkemin bütün çocukları gibi bende senin minnettarım.

Belinay Aydın

Atatürk'ü çok seven minik Hira Anıtkabir'de

Hakkâri'nin Yüksekova ilçesinde, Atatürk'ü çok seven ve babası Mehmet Şerif Karahan'a kardan Anıtkabir yaptıran 9 yaşındaki Hira Karahan, Milli Savunma Bakanlığı davetlisi olarak Anıtkabir'i ziyaret etti.

Sinem & Şahin

Ebru & Metin

Nazlıcan & Ali İhsan

Aslıhan & Ahmet

Zübeyde & Bahadır

Berna & Hamdi

MUTLULUKLARINI ATATÜRK'LE PAYLAŞANLAR

Buse & Hakan

Sinem & Barış

Zeynep & Gökhan

Hilal & Özkan

Büşra & Ebubekir

MUTLULUKLARINI ATATÜRK'LE PAYLAŞANLAR

ANITKABİR DERGİSİ'NDE YAYIMLANACAK YAZILARLA İLGİLİ ESASLAR

1. Genel Kurallar:

A. Anıtkabir Dergisi üç ayda bir çıkarılmakta, 1000 adet basılmaktadır. Dergide Atatürk ile ilgili araştırma yazıları, makaleler ve şiirlere yer verilmektedir.
B. Dergiye gönderilen yazılar, daha önce başka yerde yayımlanmamış olmalıdır.
C. Yazılar, Anıtkabir Derneği Yayın Kurulu tarafından incelenip yayımlanmaya değer görülürse yine aynı kurul tarafından belirlenecek zamanda yayımlanır. Yayımlanmayan yazılar iade edilmez.
D. Yazıların içeriğinden yazarları sorumludur
E. Yayın Kurulunca yazılarda içeriğin dışında bir düzeltmenin yapılması durumunda yazarın oluru alınır.
F. Yazarlar kendilerini tanıtıcı bilgileri (unvan ve görev, kurum, haberleşme adresi, telefon ve belgegeçer numaraları, bir fotoğraf, e-posta adresi) yazılarıyla birlikte Anıtkabir Derneğine gönderirler.
G. Daha önce hiçbir yerde yayımlanmamış, özgün olan ve Anıtkabir Derneği Yayın Kurulu tarafından yayımlanması uygun görülen yazıların sahiplerine 500 TL telif ücreti ödenir ve 5 adet dergi ücretsiz olarak gönderilir.

2. Dergide Yayımlanması İstenen Yazılarla İlgili Kurallar:

A. Yazılar A-4 kâğıdının bir yüzüne ve 5(Beş) sayfayı geçmeyecek şekilde, bilgisayar ortamında Microsoft Word programında yazılır; posta ya da elektronik posta ile gönderilir.
B. Yazı karakteri arial, başlık 14 punto, metin 12 punto, dipnotlar 8 punto, fotoğraf ve şekiller JPEG formatında, çizelge yazıları 10 punto olarak yazılır.. Makalenin konusu ile ilgili varsa belge ve fotoğrafların asılları yazara geri verilmek üzere posta ile gönderilir.
C. Metinde satır aralığı tek, paragraf başı boşlukları 0.5, dipnot başlangıçları 0.5 olarak düzenlenir.
D. Makale içindeki ana başlıklar metnin yazıldığı puntoda, boşluk bırakılmadan, koyu ve küçük harflerle yazılır.
E. Dipnotlar aynı sayfa altında verilir. Kitap ve makaleler dipnotlarda şu şekilde gösterilir;

(1) Kitap

Yazarın adı ve soyadı, kitabın adı *(italik yazılmalıdır)*, varsa cilt numarası, varsa baskı numarası, basıldığı kent, basan kurum ya da basımevi / yayınevi, basıldığı tarih, sayfa numarası. (Ör. Falih Rıfkı Atay, Çankaya, İstanbul, Bateş Yayınları, 1980, s. 30.)

(2) Makale

Yazarın adı ve soyadı, tırnak işaretleri içerisinde makalenin başlığı, makalenin yayımlandığı derginin adı (italik yazılmalıdır), büyük romen rakamlarıyla cilt numarası, dergi numarası, parantez içinde derginin tarihi, sayfa numarası. (Ör. Fuat Pekin, "Atatürk ve Lyautey" , Belleten, C. XX, No. 80 (Ekim 1956), s. 634.)
F. Sayfaların altında sayfa numaraları verilir.
G. Kısaltma kullanılacaksa; metinde ilk geçtiği yerde ve bir kez olmak üzere kısaltmanın açık ve tam anlatımı yazılır ve kısaltma parantez içerisinde belirtilir. Ör. Türk Dil Kurumu (TDK).
H. Yazar adı ve soyadı yazının ilk sayfasının sağ üst köşesine *italik*, koyu 12 punto ile yazılır ve yanına (*) işareti konulur, unvan ve görev yeri (*) işareti ile dipnotta belirtilir.

-oOo-

ANITKABİR DERNEĞİ
RESMİ İNTERNET SİTESİ

ONLINE ALIŞVERİŞ

www.anitkabir.com.tr

Anıtkabir ve Atatürk temalı hatıralık ürünleri alabileceğiniz güvenilir adres

kendimizi geçince

herkesi geride bıraktık

Başarımızı bu yıl daha da ileri taşıdık, "Türkiye'nin en değerli akaryakıt markası" olarak başarımızı bir kez daha taçlandırdık.

Dünyanın önde gelen bağımsız marka değerlendirme kuruluşu Brand Finance'in itibar, inovasyon, güven, duygusal bağ, tavsiye, kalite, farkındalık kriterleri üzerinden yaptığı araştırmaya göre hem akaryakıt sektörünün en değerli markası hem Türkiye'nin en güçlü dördüncü markası Opet.

Bu gurur hepimizin.

Koç

opet